hepileri

Aylık Sosyalist Dergi Ocak'98 Sayı: 10 Fiyatı: 500.000.TL(KDV Dahil)

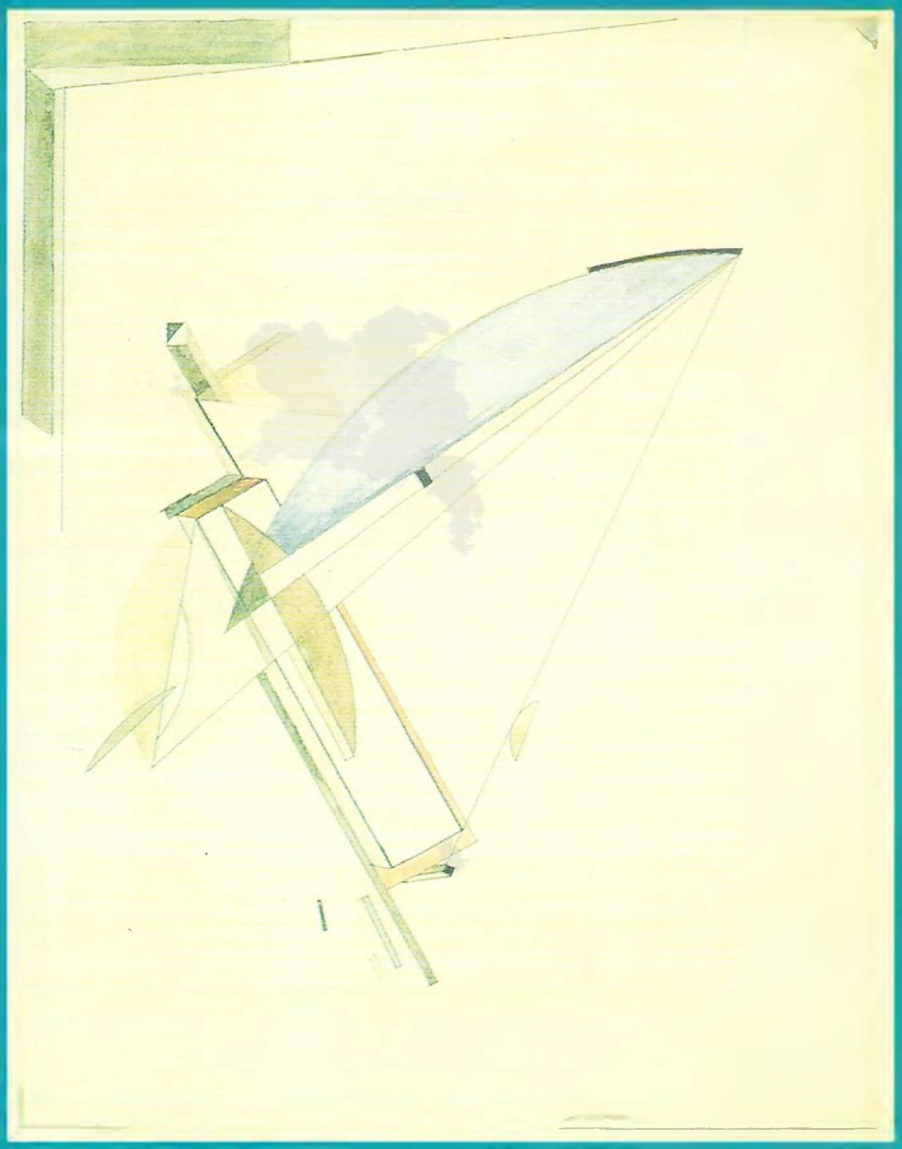

İnhisar Rejimi
Tevfik Fikret Yorulmaz

İnsan İnsan Olalı
Mesut Odman

İyi İşler Üzerine
Şevki Ömeroğlu

Estetizm Ülküsü ve Ahmed Cemil
Ogün Kırtıl

Sendikalar Okul mu Volan Kayışı mı?
Durmuş Tiryaki

Bir Kir Teorisi
Yalçın Küçük

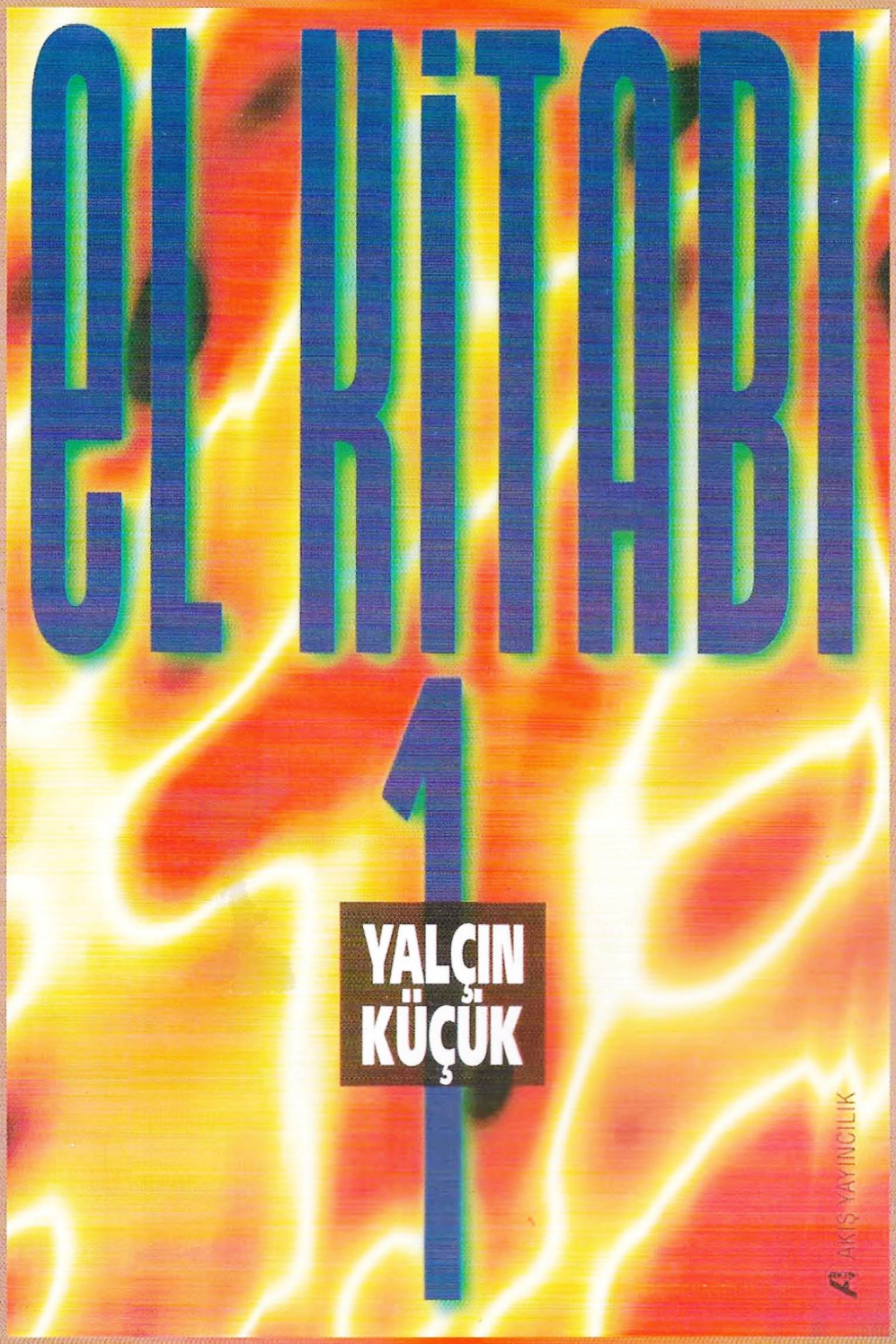

çıktı!

AKIŞ YAYINCILIK
Büyük Parmakkapı Sokak 20/4 Beyoğlu / İSTANBUL
Tel & Fax : 0.212. 292 29 45

hepileri

SAYI:10
Ocak
1998

BİR KİR TEORİSİ 3
Yalçın KÜÇÜK
TARAFSIZ AMERİKAN BASINI NE KADAR TARAFSIZ? 22
ZBIGNIEW BREZEZINSKI İLE SÖYLEŞİ:
DÜNYAYA EN İYİ NASIL EGEMEN OLUNUR? 23
ERBAKAN YALANI "ASYA KAPLANLARI " TELEF OLUYOR 25
AKDENİZ'DE KORSANLAR
TAYİNLE MİLLETVEKİLLERİNE DAYAK
BİR FAŞİST ÖLDÜ İKİ FAŞİST PROFESÖR KALDI 26
BİR HAİNİN DEĞERLERİ 27
SENDİKALAR OKUL MU, VOLAN KAYIŞI MI? 28
Durmuş TİRYAKİ
ESTETİZM ÜLKÜSÜ VE AHMED CEMİL 34
Ogün KIRTIL
LEYLA ZANA İLE SÖYLEŞİ: "ÖNCE HALK VE YURT SEVGİSİ" 41
İNSAN İNSAN OLALI 45
Mesut ODMAN
İNHİSAR REJİMİ 52
Tevfik Fikret YORULMAZ
İYİ İŞLER ÜZERİNE 59
Şevki ÖMEROĞLU
ÖZDEN'DEN "MAHKEME ŞOV" 63
Y.K

HEPİLERİ Aylık Sosyalist Dergi

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü:
Hüseyin **ÇEVİRGEN**
Genel Yayın Yönetmeni:
Hasip **AKGÜL**
Koordinatör: Onur **ERK**
Avrupa Temsilcisi: Şevki **ÖMEROĞLU**
Tel: 0049-221 641 685

Yönetim Yeri:
Büyük Parmakkapı Sok. 20/4 Beyoğlu / İstanbul
Tel~Fax:292 29 45
Hesap Numarası:
Yapı Kredi Bankası Mark: 3004942-9 Dolar: 3004943-7
TL için 0303803-1
Baskı: Mart Matbaacılık

Bu sayımız

Çıkışından bu yana tartışmak istediğimiz tespitlerin muhataplarından, bize önemli katkılar sunan tepkiler aldık. Çalışmalarımız için bunu bir başlangıç ve başarı sayıyoruz. Toplumsal katmanlaşmanın figürleri sosyalist hareketimizin politik eylemliliği için, tarihi ve bugünüyle çok verimli çözümlemelerle çizilmiştir. Deneyim ve birikim tarihimiz içinde belki de en çok şimdi bizi yükseltiyor. Bilimin, sanatın ve politikanın süzgeci hala bizde. Çalışmalarımızı bu kapsamda yapmaya çalışıyoruz.

Bu sayımızda, ülkemizin, eksiğiyle fazlasıyla güzel bir aydını olan temiz, yalansız bir politika ve düzen için mücadele eden Mehmet Ali Aybar'ı anıyoruz.

İnsan portreleri, edebiyat , politika ve dünyamızın bütünlüğü Yalçın Küçük'ün Bir Kir Teorisi yazısıyla diyalektik bir çözümlemeye ulaşıyor. Genç arkadaşlarımıza, ayrımlarında sağlam bir süzgeç olacağını düşünüyoruz.

Mesut Odman'ın çizdiği portrelerde kirlenmeyi çözümlemenin yarattığı büyük bir estetik ve politik gücün verimliliğini gösteriyor. İnsanımızın ve aydınımızın yenilenme savaşında değerlerimizin baskın çıkacağına inancın şiirini yazıyor.

* * *

Bir dönem aydınının çelişkilerini işleyen Halid Ziya Uşaklıgil'in usta dili ile yazılmış Mâi ve Siyah, eylemsiz aydının çözülüşünü, kaçışlarını Ogün Kırtıl'ın başarılı incelemesinden okuyoruz. Bugünün aydını için fikir vereceğini düşünüyoruz.

Tevfik Fikret Yorulmaz'ın günümüz olaylarına hukuk ve siyaset tecrübesiyle yaptığı yorumlarda, üstadımızın heyecan yükünü size de taşıyacağını umuyoruz.

Sol siyasetin hareketliliğinde ellerindeki text'e bakıp uymuyor eylemsizliği Şevki Ömeroğlu'nun yazısıyla ne kadar kırılır bilemiyoruz. Bildiğimiz sosyalist devrimci eylemliliğin gücünü geliştirecek bakışa sahip olduğudur. Ömeroğlu'nun yazısı ideolojik güvenimizin anlatımıdır.

* * *

"Önce halk ve yurt sevgisi" diyen Leyla Zana ile yaptığımız söyleşiyi yayımlıyoruz. Üç yıldır hapis'te olan Zana ve onun gibi binlerce tutsak bugün, devletin her türlü baskıcı politikasına karşı onurlu bir yaşam için mücadele ediyorlar.

* * *

Sendika-siyaset ilişkilerinin asıl teorisyenlerinden günümüze yapılan değerlendirmenin grafiğini bugün işçi sınıfı için ilerletici sonuçlarıyla çözen Durmuş Tiryaki, sınıf politikasının can alıcı sorununu tartışıyor.

Bir Kir Teorisi

Üstad Kanser Cerrahımız
Prof. Dr. Hüsnü Göksel'e Armağan

Yalçın KÜÇÜK

Bu incelemenin kaynaklarından ikisi estetik dünyadan geliyor; Gonçarov ve Kafka'nın iki eseri, burada açıklanan "kir" teorisi'nin oluşumunda ayrı bir yere sahiptir. "Oblomov" ve "Dönüşüm" roman ve öykülerinin, Türkiye somutunda, beni bir "kir" teorisinin, özellikle Gonçarov olmak üzere Kafka ile birlikte ikisinin yeni bir okunmasına imkan vereceğini düşünüyorum. Bu nedenle de, "kir" teorisinin açılımına, Gonçarov'u, yeniden okumayı önererek, başlamak istiyorum.

Önümde Sabahattin Eyüboğlu-Erol Güney imzalı bir çeviri var; izleyenlerim, Eyüboğlu'na bir aydın olarak hiç güvenmediğimi ve bir çevirmen olarak ise pek az güvendiğimi biliyorlardır, öyle umut ediyorum. Thomas Moore'un dünya klasiği eseri Utopia'yı Vedat Günyol ile birlikte, bir üniversite öğrencisinin mezuniyet karalamasına imza atarak piyasaya sürdüklerini kanıtlamıştım; daha sonra bana ulaşan bilgiler de, Eyüboğlu-Günyol'un kendilerinin olmayan çevirilere imza koydukları yolundaki izlenimimi kuvvetlendirmiştir. Bu nedenle, Oblomov'un bu çevirisini yeniden okumaya başlarken pek tedirgindim, bitirdiğimde tedirginliğim arttı; şimdilik bu çeviriye sadece "laubali" demek durumundayım, şu anda daha ileri gidemiyorum.

Söz konusu çevirinin ilk paragrafı şöyledir; "İlya İlyiç Oblomov, bir sabah Gorohovaya caddesinde bütün bir kasaba halkı kadar kiracısı olan büyük evlerin birinde yatağına uzanmıştı."[1] Bir köy kahvesi sohbeti için anlaşılır bir cümledir; bir edebi yazıda, son derece ayıp bir anlatım olduğu kesindir, okuyucu anlamakta zorlanıyor. Bu incelemeyi hazırladığım sırada, Paris'te kitapçılarda, Oblomov'un Fransızca çevirisi tükenmişti; Rusça aslına göre, "İlya İlyiç Oblomov, bir sabah, Gorohovaya Caddesi'nin, her birinde bir ilçe halkı kadar nüfusun yaşadığı büyük evlerinin birisinde, kendi dairesinde, yatağında, uzanmış yatıyordu" demek daha doğrudur.[2] Her çevirmen, yazarına ve yazarın biçemine özen göstermek zorundadır; bu ise bir zahmet demektir. Bu zahmetten kaçıldığında, bütün cümleler de "devrildiğinde", ortaya, "Güney-Batı Anadolu" köylülerinden Fakir Baykurt'un Türkçesi çıkıyor; bizim buna mahkum olduğumuzu sanmıyorum.

Yalnız burada amacım dilimiz ve çevirilerin niteliksizliği üzerinde durmak değil, bu ayrı; ancak engelleyemediğim amacımdan bu kısa sapmayı, okuyucularımın, dilimize düşkünlüğüme bağlamalarını diliyorum. Bir "kir" teorisi geliştirmek üzereyim; Oblomov'u yeniden ve en kısa ölçülerde özetlemek zorunluluğunu duyuyorum. Çok ünlüdür, ancak büyük bir edebi değer taşıdığını düşünmemek gere-

Oblomov'un bize öğrettiği, asalak sınıfların tembelliği değil, insanoğlu'nun da tıpkı, piçleşen bitkiler ve soyunu yitiren köpekler türünden yozlaşabildikleridir. Oblomov'un büyük sırrı işte budur. Bir asil insanı, bir aydını, romanlar yazmak isteyen bir kimseyi, bir pisliğe canlı tarafıyla bağlayabilmekte, orada yaşatmakta ve daha da önemlisi, buradan, temizliğe çıktığında öleceğine inandırmaktadır.

kiyor, edebi yazıcılıkta, bizim Ahmet Mithat Efendi'den pek az ileridedir. Gonçarov'un, ilkel, özensiz, başlangıcı ve sonu net olmaktan uzak diyaloglara dayalı bir yazı biçemi var; ama, "Oblomov" romanı, insanlığın estetik hazinelerindendir. Bunun bir nedeni olarak, bir toprak paraziti olan, Oblomov'un olağanüstü tembelliği, bu nedenle "tembellik" anlamında "oblomovka" bütün dillere giriyor, üzerinde çok durulan bir tutum ve durumdur. Hem Gonçarov, didaktik romanında, hem zamanın yetkin eleştirmenleri ve asıl önemlisi de Lenin, Oblomov

romanında, hep bunu gördüler ve bunu vurguladılar. O kadar öyle ki, roman sadece, İlya İlyiç Oblomov ile, Alman bir baba ve Rus bir annenin oğlu Andrey Ştoltz'un, şematik tembellikleri ve çalışkanlıkları ya da çöküntüleri ile atılganlıkları, istenirse asil sınıfın bitmişliği ile kapitalist sınıfın parlayışı zıtlığında algılanır olmuştur; buna bir de, aciz İlya'nın sevgili Olgası'nın, geleceği temsil eden Andrey ile evlenmesinin üzünçlü ancak darwinst anlamda "haklı" evliliği eklenmektedir.

On dokuzuncu yüzyıl ikinci yarısının Rus eleştirmenlerine büyük saygı ve Lenin'ine büyük övgü bağlamında en küçük bir kuşkuyu çağrıştırmadan, benim, bu tür bir anlayışla yetinmediğimi belirtmek zorunluluğunu duyuyorum. "Oblomov" tipolojisi, bundan çok önemlidir ve çok öndedir.

Görebildiğim mülk sahibi yöneten sınıfın, sadece tembelliği ve hatta tembelleşmesi değil; daha kötü bir duruma, istenirse, "düzen" de denebilir, inmesi ve daha da önemlisi, bu yeni düzeni ile barış içinde ve mutlu bir beraberliği sürdürmesidir. Romanın başında, Oblomov, kalabalık ve büyük bir konağın dairesinde, köylülerinden gelen paralarla, kurnaz ve yaşlı uşağı Zahar ile, yine de, bir "yaşam" sürdürmektedir. Ancak romanın sonuna doğru, buradan da düşmekte, başka bir yere kiraya çıkmakta, bir izbede, evsahibesi ilkel ve dul ile, bir kir batağında büyük bir "mutluluğu" sürdürmektedir. Oblomov'un bize öğrettiği, asalak sınıfların tembelliği değil, insanoğlu'nun da tıpkı, piçleşen bitkiler ve soyunu yitiren köpekler türünden yozlaşabildikleridir.

Hep inisiyatif sahibi, hep "iş bitiren" Ştoltz, her işi düzene koymuştur, Oblomovka Köyü'nü bile kurtarıp kapitalize etmiştir; iş, İlya'yı alıp, Köyü'ne götürmeye kalıyor ve kapıda, bir arabada, Olga bekliyor.

Ştoltz, İlya'nın, hizmetçisi saydığı ve hizmetçi olarak bile yakıştıramadığı kadınla evli olduğunu, yerde pislik içinde sürünen çocuğun da, İlya'nın olduğunu işte bu tartışma sırasında öğreniyor. Ştoltz, tam bir bilinç ve duygu depremi yaşıyor ve ben, buradaki konuşmayı, çevirisine dokunmadan[3] aktarıyorum.

"Ştoltz, dostuna hayretle baktı. Oblomov sakin ve soğukkanlıydı.

– Sen mahvolmuşsun İlya! Bu ev, bu kadın... bu yaşayış tarzı... imkanı yok! Haydi gidiyoruz.

Oblomov'u kolundan yakaladı ve kapıya doğru çekti.

– Niçin gitmemi istiyorsun? Nereye?

– Bu kuyudan, bu bataklıktan dışarı; dünyaya, açık, tabii, sağlam hayata. Neredesin? Ne oldu sana? Kendine gel! Özlediğin hayat bu muydu, senin. Böyle tarla faresi gibi bir delikte mi yaşayacaktın? Düşünsene...

Oblomov, azimli bir yüz ve açık bir ifadeyle:

– Hatırlatma; geçmişi rahat bırak, o günler geçti artık, dedi. Bana ne yapacaksın? Beni sürüklemek istediğin dünya ile hiçbir ilişkim kalmadı artık. İki ayrı parçayı lehimleyemezsin. Ben bu deliğe canlı

tarafımla bağlıyım. Beni dışarı çıkarmak ölüme götürmektir."

Anlayışıma göre, Oblomov'un büyük sırrı işte budur. Bir asil insanı, bir aydını, romanlar yazmak isteyen bir kimseyi, bir pisliğe canlı tarafıyla bağlayabilmekte, orada yaşatmakta ve daha da önemlisi, buradan, temizliğe çıktığında öleceğine inandırmaktadır Bu, açık tembellik vurgusu yanında, asıl büyük keşiftir ve ben şimdi, Oblomov'un bu büyük sırrının, gerçek düzene ve düzenlere dönüştüğünü görüyorum; yeryüzünde halkların, kirlilikte mutlu olmaya sürüklendiğini yazıyorum. Şimdilerde, tekelli düzenlerde, Gonçarov'un Oblomov'la gördüğü yozlaşma yayılıyor.

Önemi var mı? Hem kısa dönemde ve hem de uzun dönemde çok önemlidir. Kısa dönem analizi için, Samuelson İktisatı'nın, okuyanlarının hepsinin aklını bozarak yerleştirdiği, uzun zahmet yüklü zamanların başı ve sonundaki iki enstantane'yi aynı anda görme alışkanlığından yararlanmak istiyorum; savaşlar zamanlı ve zahmetli'dir. Ayrıca savaş türünden "arızi" elemanı pek çok olan süreçleri olağanüstü ustaca soyutlayarak kavramlaştıran Von Clausewitz'i Marx ne kadar överse yine de az övmüştür; yalnızca savaş planında değil, insan düşünme pratiğinin tümü için, bu Prusyalı General'in yazdıkları her zaman referans niteliğindedir. Savaş'ın, karşı tarafa irademizi kabul ettirmek için şiddet kullanma olduğu teoremini bulan Clausewitz'dir; hasmın, irademizi kabul etmesi için, onu, yaşamak istemediği bir duruma getirmek esastır. Prusyalı General, "in a situation more oppressive to him than the sacrifice which we demand"[4] diyor; irademizi kabul ettirerek savaşı bitirebilmemiz için, hasmımızı, istediklerimizi kabul etmesiyle gireceği durumdan ve kuşkusuz savaş önceki durumundan, "daha ezici bir duruma" getirmemiz gerekmektedir. Von Clausewitz'in bu mükemmel teorisini, benim "kir" teorim çerçevesinde yeniden formüle edecek olursam, bir savaşı bitirebilmek için, hasmımızı, belki daha "pis" ve belki daha "onur kırıcı" duruma getirmemiz ve savaşa son verildiğinde, bu pis ve onur kırıcı durumun biteceğini anlatmamız yeterlidir.

Güzel, ancak, Clausewitz'in teorisinin, benim "kir" teorime dökülmesi, bir önemli zaafını da ortaya çıkarıyor; bu iki enstantane arasında geçen zahmetli zamanda veya bir başka nedenle, hasmımızın, pisliğe alışması ve kirde yaşamayı sevmesi mümkündür; bu durumda, hasmımızı bir pisliğe mahkum ederek savaştan çıkma kapısı kapanmış oluyor.

Bu son derece vahim bir durumdur; ancak, izleyicilerimden özür dileyerek, daha vahim koşulların da düşünülebileceğini ve benim böyle bir durumu düşünme zaafım olduğunu ifade etmek istiyorum. Hasmımızın, kendi kütlesinin, kir ve onur kırıcı duruma tepkiyle savaştan çıkmak isteğini dillendirmesinden korkarak, savaşın gerektirdiğinden ayrı olarak, kendi kütlesini pislemeyi bir politika sayması da mümkündür. Kir Teorisi'nin oluşumunda, bu nokta, ayrıca önem taşıyor.

Gonçarov'un ünlü "Oblomov" romanı, "kir" teorisinin geliştirilmesinde böyle bir yere sahip bulunuyor; şimdi Kafka'nın "Dönüşüm" uzun öyküsüne geliyorum. Ancak bir noktaya işaret etmemde yarar var; "kir" teorisi, bunlardan çıkmıyor, "edebiyat", "kir" teorisinin incarnation'unda, et ve kemiğe bürünmesinde, vazgeçilmez bir rol oynuyor. Aslında, Teori'nin çıkışı başka yerdendir, öyle ki, ben, bir uluslararası konferans için hazırladığım ve İngilizce "transformation" ve Türkçe "dönüşüm" başlıklı bir denememde, bütün Soğuk Savaş'ı bir büyük kirlenme ve kirletme mekanizması olarak algılıyordum. Gerçekten de, Soğuk Savaş, "sosyalizm" kod adıyla çıkan ve Sovyetler Birliği'nde, bütün eksik ve kusurlarıyla, ancak yine de büyük bir görkemle et ve kemiğe bürünen, insanlığın büyük yürüyüşüne karşı, insanlığın bu iradesini kabul etmemek için, acımasız bir kendi kendini kirletme

Aziz Nesin, ülkemizdeki aptallık ile ilgili ünlü saptamasında, bir teknik fark hariç, pek haklıdır. Teknik durum şudur; ben, bilim yoluna merakım nedeniyle de, süreçlere bakıyorum ve Aziz Bey, bir durum üzerine, tartışmalı istatistik veriyordu. Doğrusu şudur: Ülkemiz, çok hızlı bir aptallaşma süreci içindedir.

fabrikasıdır.

Dahası da var, aslında, tümüyle tekelli düzen, bir kendi kendini kirletme ve bir insan aklını yoketme savaşıdır. Tekeller düzeni insanı akılsızlaştırmak, "deraisonner" emek ve insanı kir içinde yaşamaya alıştırmak için sürekli bir savaş halidir. Soğuk Savaş, insanın akıl ve duygu düzleminde yükselişine karşı, tekeller düzeninin bulduğu bir mekanizmadır; bu mekanizmayı bulduktan sonra, buna tutku ile bağlanmış ve kendi kurum ve ahlakını, daha doğrusu ahlaksızlığını, yerleştirmek için, Soğuk Savaş'ı sürekli bir düzen haline getirmiştir.

Benim tekeller düzenini böyle algılamamın kökleri de oldukça geriye ve belki de Soğuk Savaş'ın en sıcak anlarına kadar gidiyor. Karı-koca Clinton'ların da okuduğu, Amerika'da Harvard ile birlikte cumhurbaşkanı mektebi sayılan Yale Üniversitesi'nde iktisat okumaya, TC Devleti tarafından gönderildiğimde, Ankara'da Üniversite'yi bitirmiş ve Ionesco'yu, Huxley'i, Gonçarov ve Kafka'yı çoktan okumuştum; üstelik, Yale'nin bulunduğu New Haven kasabası, şimdi pek kirlendiğini söylüyorlar, bana, daha sonra gördüğüm Almanya'daki Heilderberg kasabasıyla birlikte, büyüleyici üniversite mekanları olarak görünüyorlardı. İyi de okuyordum, tam Küba Krizi'nin çıktığı zamanlar oradaydım, yaşamda soyutlamayı pek seviyorum, kavramlaştırmak benim tutkumdur, belki de bu nedenle dillere çok düşkünüm; kendi konumumu da kavramlaştırmakta gecikmedim. Şöyle düşünüyordum; "Burada okuyacağım, doktora da yapacağım ve sonunda belki bir Samuelson, bir Tobin veya Solow olacağım. Bu meslekte, güçlü ve etken olmak, Samuelson ya da Solow olmaktır; başka yolu yoktur. Ancak, ben bunları son derece aptal buluyorum; öyleyse, benim, Amerika'da etkin ve güçlü olmam, yalnız ve yalnız aptallaşmamla mümkündür." Henüz bunu sistemleştirmemiştim, ancak, kavramlaştırabiliyordum; daha uzun bir eğitim için Amerika'da kalırsam aptallaşacağımı görüyordum ve bu ihtimal karşısında tir tir titriyordum. Daha yirmi yaşlarımın başında kesinkes gördüğüm bir nokta daha vardı; iki sene ya da en çok üç yıl kalsam, kesin aptallaşacaktım, yalnız artık aptal olduğumu bile bilmeyecektim, bu yüzden de ayrıca çok korkuyordum. Bir insanın aptallığını bilmemesinden daha korkuncunu düşünemiyordum; üstelik bu başıma geliyordu. Bu neden ve korkuyla, graduate student'ler arasında açılan bir sınavı kazanarak, bir yaz da, içini merak ettiğim, Dünya Bankası'nda staj gördükten sonra, Temren'in önemli muhalefetiyle, Temren'i ve Ömer'i de alarak, Amerika'dan kaçtım.

Ancak bu düşünce benden hiç kaçmadı; 27 Mayıs'tan önce, üniversite öğrenciliğimde hem tiyatroyu izlemeyi ve hem de tiyatrolar kurmayı pek seviyordum. Fikir Klübü'nde, şimdiki TC Meclis Başkanı Hikmet benim sekreterim ve şimdiki Mit

Müsteşarı Sönmez çevremdekilerden birisiydi; en çok Ionesco'nun Dersi'ni oynatmaya özenirdik.[5] Ionesco'nun bu ölümsüz oyununun kahramanı öğrenci, biliniyor, on yedi haneli sayıları beş haneli sayılara, göz açıp kapayıncaya kadar, bölebiliyor; yalnız, dörtten üçü çıkaramıyor veya beş ile altıyı toplayamıyordu. Ionesco, tekeller düzeninin yarattığı tipleri çok iyi gösteriyordu; tekil bilgileri genel ve koyu aptallıklarının maskesidir. Benim Amerikan bilim adamları içinde aptalların aptalı bulduğum harekat araştırmacıları en iyi malzemedir; iki-üç matematik teoremi bilmeleri, kapkaranlık cehaletlerini ve bir koca oğlan'dan daha aptal hallerini gizlemeye yaramaktadır.

Huxley'in Yeni Dünya'sı ise, öğrenciliğimizde bize, bugünkü kavramlarımızla, aptallaştırma sürecinin dinamiğini anlatıyordu; Huxley'in, bu romanını, komünizmi kötülemek için yazdığı ileri sürülür, ben hiçbir zaman böyle düşünmüyordum. İnsanları tüpten çıkmış türü tek düze yaratmak asıl kapitalizmin ve en çok tekeller düzeninin sine qua non niteliğidir; Huxley'in romanının dramı, tüp dışı kalmış bir birey üzerinedir. Ben kendimi Amerika'da tüp dışı kalmış ve düzenin bir yanlışlığı olarak görüyordum; yakalanırsam beni de aptallaştıracaklardı ve bunun için kaçıyordum.

Benim belki de aptallaşmaktan ve maddi anlamda, zenginleşmekten, bir sürekli kaçışın öyküsüdür. Kaçıyordum, ama, ülkemin bir gün daha insafsız bir aptallaştırma mengenesine gireceğini hiç düşünemiyordum.

Bu dünyadan göçüşünden önce de Aziz Bey'e, hak veriyordum; Aziz Nesin, ülkemizdeki aptallık ile ilgili ünlü saptamasında, bir teknik fark hariç, pek haklıdır. Teknik durum şudur; ben, bilim yoluna merakım nedeniyle de, süreçlere bakıyorum ve Aziz Bey, bir durum üzerine, tartışmalı istatistik veriyordu. Doğrusu şudur: Ülkemiz, çok hızlı bir aptallaşma süreci içindedir.

İnsanlarımız hızla aptallaştırılıyor.

İnsanlarımız, ışık hızıyla, kirletiliyor.

Aptallaştırılan insanlar kir içinde yaşamaktan rahatsız olmuyorlar.

Aptallaştırılan insanlarımız, kirlerinden pek mutlular ve sadece daha çok kir istiyorlar.

Bilim yolunda "örnek", soyutlamanın düşmanıdır; ne yazık, bu incelemede, örnek vermek durumunda kalıyorum. Bununla birlikte bunları, örnek'ten daha çok, bir laboratuar çalışmasının gözlemleri saymak mümkündür; öyle sayılmasını diliyorum. Örnekte adları geçenlere ise, bir laboratuardaki tüplere olandan daha fazla bir yakınlık veya uzaklık duymadığımı ayrıca belirtmek istiyorum.

Turgut Kazan ile başlamak durumundayım; Türkiye İşçi Partisi'nin yükseliş günlerinden beri biliyorum, sanıyorum, Adana kökenlidir ve Eskişehir'de avukatlık yapıyordu. Çok çalışkan, akıllı ve parlak bir genç hukukçuydu; yollarımız, 12 Mart Dönemi'nde ayrıldı, Mamak'ta zındandaydılar, Sadun Aren, şimdi bir holdingin dergi yöneticisi Adil Özkol, şimdi Cem Boyner'in Partisi'nin başkanı aşırı sağcı Hüseyin Ergün ile beraber, savunmayı, sosyalizm üzerine değil, planlama kavramına dayandırıyorlardı. Ben dışarıdaydım ve savunmaların te-

Amerikan kanalı eytivi isteyerek, Turgut Kazan ise aptallığı nedeniyle en kirli rolü oynadılar; Oral Çelik'i cinayet sırasında gören bir tanık uydurdular ve bütün davayı, hukuk dışı bir biçimde, bu tanığa bağladıktan sonra, tanığın, "katil bu değildir" demesi üzerine Çelik'e özgürlüğünü hediye ettiler.

orik çerçevesini hazırlıyordum; Behice Boran ise, "jandarma, biz sosyalistiz" çizgisini, askeri mahkemede de sürdürüyor ve on beş yıllık cezadan korkmuyordu. Yollarımız 12 Mart darbesiyle ayrıldı, Turgut, mahkemede ayrıldığı sosyal mücadeleye bir daha dönmedi; ancak daha sonra, bir süre iyi işler yapmayı sürdürdü ve böylece dostluğumuz devam etti. Ancak şimdi Turgut Kazan, iki dönem İstanbul Barosu'nun başkanlığını yaptıktan sonra, belki de özellikle bu sıralarda, ülkemizdeki hızlı aptallaştırma sürecinin kurbanı oldu; şimdi tam bir aptaldır.

Bu incelemede yer yer değinmek imkanı bulabileceğimi umuyorum; yenilerinin tümünü izleyemiyorum, benim saptamalarıma göre, eytivi, star tivi ve kendilerinin entivi dedikleri benim "natava" tabir ettiğim tivi, tümüyle Amerikan kadroları tarafından yönetiliyorlar.

Bunlar, ülkemizin, Büyük Britanya ile birlikte, Amerika'nın, deniz-aşırı eyaletleri seçilmesi işinde, adaptasyon ya da uyum sorunlarını üstlenmiş ve ayrıca kir saçan aletlerdir. Bunlardan hemen söz ediyorum, çünkü, Turgut'un aptallığının kesin kanıtı, bunlardan, eytivi ve Amerikan kadro adamlarından Ali Kırca ile ilgilidir.

Biz eskiden de ileri sürüyorduk; başından beri, solcu katl ve katliamları, ülkücü katillerce icra edilmekle birlikte, doğrudan doğruya, devlet politikasının gereği olarak sahneleniyordu. Bugün bunlar, hiçbir kuşkuya yer vermeyecek biçimde ortaya çıkmıştır; devlet, şimdi, ülkücü katillerin, hem söz dinlememesi ve hem de kirli para işlerine karışması nedeniyle, bunları disipline etmek ve siyrilikleri törpülemek ve bu arada, eski hesapları, devletin rolünü karartarak kapatmak istemektedir. Bu çerçevede Çatlı'nın hesabı dürülmüştür ve Oral Çelik türünün ise hesabı kapatılmak istenmektedir.

Yükselmek için sadece kirlenmek gerekiyor. Beğenilmek için yalnızca pis olmak yetiyor. İnsanlarımız mutlu olmak için sadece pisleri görmek istiyor ve kir'i yüksek tutuyor. Ey Solcu, Bu düzende yükselme! Ey Solcu, bu düzende yüksek olmak, kirden vücut taşımaktır.

Yalçın Özbey adlı katilin Avrupa'da tutuklanması üzerine faşist Adalet Bakanı Sungurlu'nun gülünç ihmali bir yana, Oral Çelik'e, kısa bir hapislikten sonra, özgürlük vaad edildiği, daha önce de ileri sürülüyordu, şimdi kesinleşmiştir. Bu kesinleştirme işinde, Amerikan kanalı eytivi isteyerek, Turgut ise aptallığı nedeniyle en kirli rolü oynadılar; Oral Çelik'i cinayet sırasında gören bir tanık uydurdular ve bütün davayı, hukuk dışı bir biçimde, bu tanığa bağladıktan sonra, tanığın, "katil bu değildir" demesi üzerine Çelik'e özgürlüğünü hediye ettiler. Turgut, hem bunu yaptı ve hem de ülkemizin en koyu aptalları arasında yerini aldı.

Çok basit ve henüz avukatlık stajının başında bir hukukçunun bile bileceği iki nedenle, Turgut, büyük aptallara layık bir rol oynamıştır. Bir: Oral Çelik'in adı uzun yıllar katillerin başında geçmiştir ve Oral Çelik'in fotoğrafı gazetelerde çıkmıştır. Basit Amerikan filmlerinden de bilineceği üzere, böyle durumlardaki teşhisin, hiçbir hukuk değeri yoktur. Daha önce katil olduğu iddia edilen ve resmi gazetelerde çıkan bir kimseyi, mahkemeye götürüp, burada bir başkasının "budur" demesi neyi kanıtlar?

Bunu söyleyecek binlercesini bulmak mümkündür ve bu tanığın naylon olmadığı nereden bellidir? İki: Varsayalım, Bu Amerikan kanalı-Turgut Kazan icadı tanık, "bu katildir" demiş olsun; böyle bir durumda, bir iğne deliği kadar hukuk bilgisi almış bir yargıç, "be adam, on yedi yıl önce bir an için bu Çelik'i gördüm diyorsun, aradan on yedi yıl geçti, bu Çelik, Avrupalar'da sürttü, hapislere girdi, bunu şimdi dokuz ay karnında taşıyan anası zor tanır, sen nasıl tanıyorsun" demek zorundadır. Hukuk, bu tanığı kovmayı gerektirmektedir; böyle bir tanık, "tanık" olduğu konusunda kamuda bir inanç yaratıldıktan sonra, "hayır, bu katil değil" dediği zaman, işe yarayabilecektir ve böyle kullanılmıştır.

Kuşkusuz Turgut Kazan hem aptallaşmıştır ve hem de, "davaları mahkemede değil medyada kazanma" ekolüne mensup olduğu için, bu aptallığı seve seve yapmıştır. Aptal olduğu, yüzünün, artikülasyonunun kaybolmasından da bellidir; ülkemizde, aptallar, vizajolarak, hızla, iki gazetenin birden yeni köşecisi İsmet Berkan'a benziyorlar. Ben aptallık ile vizaj arasında bir korelasyon olduğuna inanıyo-

rum ve insanların, yüzleri, bu, İsmet Berkan yüzüne benzedikçe, engebelerini ve anlamını yitirdikçe, aptallaşmaya başladıkları konusunda hipotezler kuruyor ve sonradan bu hipotezleri test ediyorum.

Solucanların başlarında da artikülasyon yoktur.

Solucanlar hem aptaldır ve hem de kirlidirler.

Kirlilik ile aptallık arasında, kaynaklarında bir bağlantı olmasa bile, genişlemeleri mutlaka bağlantılıdır. Kir'in yayılması, ancak aptallık ve aptallığın genişlemesi ile mümkündür. Bu nedenle, analitik açıdan, "aptallık" ve "kirlilik" kategorilerini birbirinden ayrı ele almaya özen göstermeme karşın, genişleme süreçlerindeki bir net bağlantı yüzünden, bu alanda, bu incelemenin her aşamasında, başarı sağlayamıyorum.

Adını yanlış yazabilirim, ben ilk kez, karakola götürülürken böyle bir insanın yaşadığından haberdar oldum; Sevda Demirel adında bir manken kadın varmış, benim farkına vardığımda, dolarla fuhuş yaptığı iddiasıyla yakalanmıştır. Kuşkusuz iddia çok ağırdır, diliyorum, doğru değildir; ancak, haberlerden, kamu'nun, bu iddiayı doğru kabul ettiği izlenimini ediniyordum.

Sevda Demirel, beni ve "kir" teorimi şu nedenle ilgilendiriyor: Bu fuhuş ve karakol "Olayı" sonrasında, Sevda Hanım'ın bahtının daha çok açıldığını anlıyoruz ve televizyonlarda sunucu ve filmlerde oyuncu olduğunu görüyoruz. Bunu çok şaşırtıcı ve kaydedilmeye değer bir gözlem sayıyorum; halkımızın, fuhuş yapmayı yüce bir değer saydığı düşüncesine kapılıyorum.

Tek "Sevda Olayı" olsa, böyle bir izlenime kapılmaktan kendimi kurtarabileceğimi düşünüyorum; ama bir de "Tanju Olayı" var. Futbolcuydu, her halde iyi topçuydu, ancak pek çok iyi topçu türünden adı otomobil kaçakçılığına karıştı, kimse kurtaramadı; kaçakçılıktan uzun hapis cezasına çarptırıldı ve büyük bir hoşgörü ile cezasını yattı. Yattı, ancak, yıldızı asıl bu zaman parladı; diziler yapıldığı, bir ara, her kanaldan çıktı; demek, halkımız, kaçakçıları da çok seviyor ve her gece evinde koltuğuna oturduğunda ekranında kaçakçı görmek istiyor.

Galiba Zeynep diye bir kız var; haklı ve haksız, meyhanede bir adamı öldürmüş; hapse girdi ve yıldız oldu. Demek halkımız yıldızlarını katillerimizden seçiyor; sonra bu katil kızımız hapisten çıktı ve bir "zina olayı" nedeniyle basıldı, bu kez de "bizim televizyonlarımız", Zeynep'i sunucu yaptı. Şimdi halkımız, Zeynep öldürdükçe daha çok seviyor ve Zeynep basıldıkça, başına çıkarıyor. Bu "Zeynep Olayı" bana halkımızın zina işlerine pek büyük değer biçtiğini öğretiyor; ben, iki-üç kez daha basılırsa, Zeynep'in milletvekili olabileceğini bile düşünüyorum.

Bir Metin Ağır adında kabiliyetsiz olmalıdır; "Kaçan Roman" diye kitap çıkarmış, kimsenin haberi olmuyor. Ancak bu Metin Ağır, sanıyorum benim pek sevgili dostum, bir güzel karı-kocanın, pek cana yakın ve biraz da "uçuk" kızlarıyla içli dışlıdır; Ağır olmasına karşın hızını alamıyor ve bizim uçuk gü-

Emperyalizmin oluşum döneminde Büyük Britanya emperyalizminin, iki dünya savaşı dönemlerinde Alman emperyalizminin yolu olan Doğu'da islamik gericilik, şimdi, Washington'un önemli programlarından birisidir ve artık Washington'un elindedir. Bu nedenle ülkemizdeki bütün hamamböcekleri, aynı zamanda, şeriatçılarla cilveleşmek ve aynı küveti paylaşmak durumundadır.

neşimize sadistçe işkence ediyor. Tutuklanıyor; ancak bu arada, Kaçan Roman'ı birden meşhur oluyor, kapışılıyor. Bu da yetmiyor, ben de kendisini bir "insan" sanıyordum, mertçe sözler ediyordu, Müjde Ar, hiç sıkılmadan bu sadistin Kaçan'ını filme aldırıyor; demek insanlarımız işkenceden ve kadınlarımız sadizmden hoşlanıyorlar.

Bütün bunlar artık pisliğin, halkımızın gıdası haline gelmek üzere olduğunu gösteriyor. İnsanlarımız, pisliğe battıkça, kire bulandıkça, daha doğrusu vücut halinde, kir oldukları zaman, yükseliyorlar. Yükselmek için sadece kirlenmek gerekiyor. Beğenilmek için yalnızca pis olmak yetiyor. İnsanlarımız mutlu olmak için sadece pisleri görmek istiyor ve kir'i yüksek tutuyor.

Ey Solcu,

Bu düzende yükselme!

Ey Solcu, bu düzende yüksek olmak, kirden vücut taşımaktır.

* * *

Peki, "şapka" ne oluyor? Ben kavramlaştırmaya düşkün olduğumu işaret ettim; bir zamanlar slogan haline getiriliyordu, "benim televizyonum var" dedirtiliyordu, bu televizyonlar, Demirel'in şapkasını bir fetiş haline getirmeye çalışmakla halkımıza neyi enjekte ediyorlar, şimdi buradayım.

Bilim yolunda, hep aykırı olana, normalden sapmalara, dikkat etmek zorundayız; bir politikacının şapkası belki de sadece ülkemizde, bir medyatik kampanya ile, halkımızın mutluluk kaynaklarından

birisi haline getiriliyor.

Artık halkımız, "enflasyon canavarı" tarafından açlığa "trafik canavarı" eliyle mezbahaya her mahkum edilişinde, bu şapkayı hatırlıyor, bu şapkaya bakıyor ve belki dokunabiliyor, tüm acı ve dertlerinden geçiyor, halkımız da bu şapka'ya sahip olanlar bile çıkıyor; bunlar, neredeyse cennetin kapısını tutanlardır.

Neden? Demirel'in şapkasına sahip olunca pek seviniyor ve neredeyse, sihirli bir dokunmayla kendinden geçiyor ve bütün dertlerinden kurtulmuşcasına seviniyor. Neden?

Cevabı bulabilmek için şapkanın ve Demirel'in tarihine bakmamız zorunludur. Demirel ile şapka, yakın tarihimizde, üç kez bir araya gelmiştir ve bu üç birlikte oluş, politik yazınımızda pek çok işlenmiştir. Bir: Demirel, Adalet Partisi'ne genelbaşkan olmuştur. 1965 seçimlerinden hemen önceye denk geliyor. Ancak o sırada, o zamanki sözcükle "zinde kuvvet" olan gençlik ve halk, bir gün, Kızılay Meydanı'nda olan Adalet Partisi önünde pek de büyük olmayan bir "nümayiş" yapmış ve Demirel, şapkasını alarak çıkmış ve derhal, Adalet Partisi'nden istifa etmiştir. Bu siyasal tarihimizde, Demirel'in tabansızlığı ve dirençsizliği konusunda ilk işaret olmuş ve sık sık "Demirel'dir, şapkasını alır, kaçar" denmiştir.

Zaman böyle diyenleri yanlış çıkarmıyor; Demirel, 12 Mart 1971 tarihinde kuvvet kumandanları'nın bir mektubu üzerine, şapkasını alıyor ve başbakanlığı bırakıyor. Şapka ile Demirel bir kez daha kucaklaşıyorlar ve tabansız Demirel, şapkasını eline alıp, koltuğunu terk ediyor. Zaman, böyle düşünenleri bir kez daha haklı çıkartıyor ve 12 Eylül 1980 tarihinde, Demirel'e bir kez daha şapkasını alıp, Başbakanlığı terk etmek düşüyor. Her tabansızlığında, askerler, Demirel'e şapkasını eline alacak kadar zaman bırakıyorlar.

Şapka, Demirel'e ait olunca, ülkemizin siyasal tarihinde, tabansızlığı, sözünün sahibi olmamayı ve dirençsizliği temsil ediyor. Ve şimdi bazı güçler, halkımızı, Demirel'in boyuna posuna veya gerdanına ya da eline değil, şapkasına vurulmaya zorluyor; halkımız da, her yerde, içlerinde bakanlık yapmış soysuz politikacılar da var, Demirel'in şapkasını kapmak için yarışıyorlar. Birbirini yere yatıranlar da oluyor; Demirel de, belki şapkacı bir bacanağıdır, hayli memnun, hep şapka imal ettiriyor. Bunun anlamı şudur: Halkımız, Demirel'in şapkası aracılığıyla, tabansızlığa, dirençsizliğe, verilen sözlerde durmamaya tapınır bir hale getiriliyor. Halkımız, bu şapkanın neyi temsil ettiğini biliyor; şapkanın temsil ettiği nitelikleri ve daha doğrusu niteliksizlikleri, her gün ve her vesileyle, bu şapkaya sarılarak içine alıyor.

Şapka budur; "baba" ise bundan daha acıdır. Tekrarlıyorum, bilim yolunda hep norm'dan sapanlara dikkat etmek verimlidir; Demirel, çocuksuzdur. İnananların sözüyle, Yüce Tanrı, Demirel'den evlat sevgisini esirgemiştir; öyle görünüyor, Demirel'in hiçbir çocuk sevgisi olmamıştır. Cumhuriyet başkanları içinde Mustafa Kemal'in de çocuğu olmamıştır, evliliği kısa sürmüştür;[6] ancak Kemal Paşa, bütün yaşamında

çocuklarla beraber yaşamakla ün yapmıştır. Demirel'in ise bir çocuğa baba şefkatiyle yaklaştığı görülmemiştir, bir tek çocuğu bile okutmamış olduğu, kendi parasıyla, bir tek çocuğa bile bir hediye aldığı duyulmamıştır. Demirel, pek az rastlanır, çocuk-sevgisiz bir insan'dır.

Dahası var; Deniz, Hüseyin ve Yusuf, hiçbir öldürmeye katılmamış, üç temiz halk çocuğumuzdu. Bunlar, 12 Mart Meclisi'nde, çoğunluğu Demirel'in Partisi Adalet Partisi'ne bağlı milletvekillerinin oylarıyla, idam kararının Anayasa Mahkemesi'nden dönmesine karşın, Demirel'in aşırı gayretkeşliği ile verilen oyların sonucunda, öldürülmüşlerdir. Benim her zaman tekrarladığım değerlendirmeme göre, bu acımasızlıktan, birinci derecede sorumlu olan Demirel'dir ve ben Demirel, bu üç fidanın koparılmasından büyük mutluluk duyduğundan hiç kuşku duymuyorum. Demirel, bir acımasızdır.

Demirel'in uzun başbakanlıkları döneminde hiçbir af yasası çıkmamıştır. Vergi kaçakçıları, orman katilleri affedilmiş, hapishanedekilerle ilgili bütün af girişimlerine, Demirel iktidarları, en insansız biçimde muhalefet etmiştir. Demirel, hiçbir dilde, af sözcüğünü bilmeyen, kalbi af karşısında taş, bir baba'dır.

İşte Tanrı'nın kendisinden çocuk esirgediği, işte hiçbir çocuğa sevgiyle yaklaşmamış, işte gül türü üç çocuğu ipe yollarken büyük mutluluk duymuş, işte hiçbir dilde "af" sözcüğünü bilmeyen bir kimseye, bu sadist medyanın, "baba" demesi, baba sözcüğünü bozmak anlamına gelmektedir. Böylece "baba" olmak için, çocuksuz olmak, çocuk sevmemek, ölüme göndermeye meyilli ve affa karşı taş yürekli olmak, gerekmektedir; Demirel'e her "baba" dendikçe, yeni güzelim "baba" sözcüğüyle taban tabana zıt bir baba kavramı halkımıza kakılmaktadır. Demirel'e "baba" dedirtmekle cani medya dilimizdeki güzelim "baba" sözcüğüne göz dikmiştir.

* * *

Ey Solcu,

Böyle babalığı reddet.

Ey Solcu, Demirel'e "baba" dedirtenler, senin karşıtlarındır.

Ey Solcu, Demirel'e "baba" diyenlerin hepsi aptaldır. İçlerinde eski solcu varsa, bunlar hem aptal ve hem de haindirler. Ve de müthiş pistirler.

* * *

"Eski solcu" mu? Burada "kir" teorisinin, ikinci önemli önceleyenine sıra gelmiştir; kısaca Kafka'dan ve Kafka'nın "Dönüşüm" eserinden söz etmek durumundayım. Kafka, bu üzerinde her

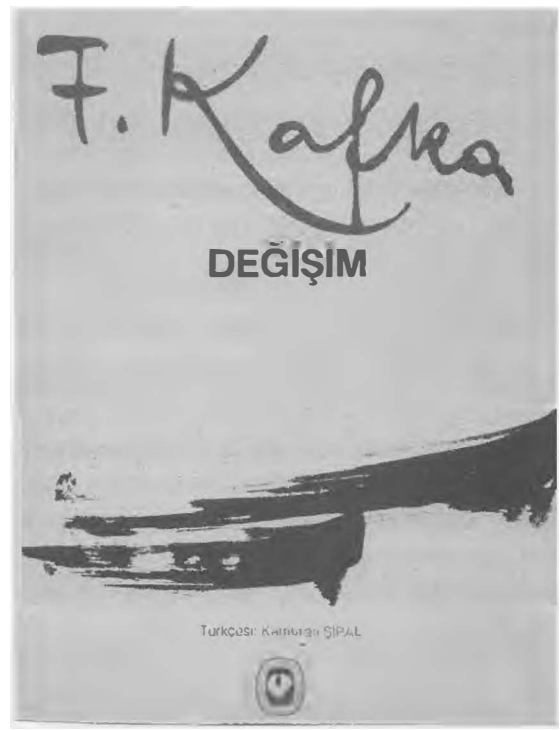

zaman tartışma olan küçük boyutlu büyük eserini, 1912 yılında yazıyor; gezginci pazarlamacı Gregor Samsa'nın bir sabah uyandığında kendisini bir büyük böcek olarak bulması üzerinedir.

Bende, Paris'te, metamorphose'un Fransızca çevirisi var; "Lorsque Gregor Samsa se reveille un matin apres des revers agites, il se trouva metamorphose, dans son lit, en un monstrueux insecte" diye başlıyor, Gregor'un öyküsü de Oblomov'unki türünden yataktan akıyor. Kafka, "böcek" der, ben nedense hep, hamamböceği olarak algılıyorum; ilk okuduğum sıralarda belki "tekel" ya da "inhisar" sözcüğünü biliyordum, ancak, bir sosyal kategori olarak değil, babamın sigara ve rakısını aldığı idare olarak tanıyordum. Ama yine de, Gregor'un, yaşadığı düzenin baskısıyla, böcekleştiği ve yatağından kımıldayamaz olduğu, ancak mırıltı ile konuştuğunu sezebiliyordum.

Dil, insanoğlunun mucizevi bir soyutlaması'dır. Bir halk ne kadar soyutlayabiliyorsa ve bir dil ne kadar nüans verebiliyorsa, o dil o kadar güzeldir. Kir ise güzel'in düşmanıdır. Kir'de hiçbir nüans yoktur.

Başkası bağ kurdu mu; bilmiyorum. Metamorphose'un 1912 tarihli doğumundan hemen önce, 1902 yılında, Lenin'in yeniden düzenlemesiyle bir başucu kitabı olacak olan, Hobson'un, "Imperialism" çalışması ve 1910 yılında, Hilferding'in, Lenin kanalıyla bizim Doktor Hikmet Kıvılcımlı'nın düşüncesine damgasını vuracak olan, "Finance Capital" öncü-kitabı, düşünce sistemimizi aydınlatmaya başlıyorlar.

Sosyal düşüncenin bu iki yol açıcı çalışmaya verdikleri sonraki form, bu formların içerdiği daha yüksek orandaki gerçeklik, bize, bu iki büyük eserin önemini küçümseme hakkı vermemelidir; vermeyeceğini sanıyorum. Hem Hobson ve hem de Hilferding, marksist sayılmasalar da, artık bir düzen olarak kapitalizmin geride kalışını, tekeller düzeninin, bir ahtapot örneği, mengenesini sıkmaya başladığını haber verdiler. Kafka'nın son derece entellektüel bir çevrenin çocuğu olduğunu biliyoruz; Hobson ve Hilferding'i bilmiyor muydu, en azından ben bilmiyorum. Ancak bana göre sanatçı, çağını iliklerinde duyan insandır; bu nedenle, 1977 yılında, Yürüyüş Dergisi'nde, Aziz Nesin'in henüz mürekkebi kurumamış öyküsü "Büyük Grev"[7] için yazdığımı tekrarlıyorum, "sanatçı, bilim adamının beş ciltte yaptığını bir küçük öyküyle yapabilendir" diyorum. Ben, Kafka'yı hep öyle anladım ve Sovyet düşüncesine çok önem vermekle birlikte, bu düşüncenin Kafka'yı hep karalamasına karşın, ben hep çok önemsedim ve sık sık okuyorum.

Burada bu büyük öyküyü özetleme durumunda değilim; aslında, kurgusu son derece basittir ve hepsi, gezinci pazarlamacı Gregor Samsa'nın böcek olmasından ibarettir. Sorun, aile içinde, ilk şok geçtikten sonra ne yapılacağı üzerinedir; anne ve baba, her zaman, çocuklarına, ilke düzeyinde bağlıdırlar ve bu pis böceğin, oğulları olduğunu düşünmeye ve öyle davranmayı sürdürüyorlar. Yemek bile veriyorlar; bir süre sonra, sanki, yan odada böcek-oğulları vardır ve kendi odalarında normal yaşamlarını bile sürdürüyorlar. Ancak kızları, Gregor'un kız kardeşi, belki de her genç kızın gerçekliği ile, isyan ediyor ve ben bu isyanı buraya almak istiyorum: "Il faut qu'il parte", buradan gitmelidir, diye bağırıyor, "c'est le seul moyen, pere", tek çaremiz budur, baba, diye haykırıyor. "Il faut seulement que tu essaies de te debarrasser de l'idde que c'est Gregor. Que nous l'ayons eru si longtemps, voila nôtre veritable malheur."[8] Yalnızca ve yalnızca, bunun Gregor olduğu düşüncesini atmamız gerekiyor. Bizim bahtsızlığımızın gerçek nedeni mi, bunun Gregor olduğuna bu kadar zamandır inanmamızdır; kızkardeşi bunu haykırıyor.

Artık insan değildir, artık böcektirler.

Artık hamamböcekleridirler ve mırıldanıyorlar ve hamamböceklerinin bir bölümü, "Defter" diye bir dergi çıkardıklarını sanıyorlar.

"Dil, yapısı gereği parçaları kollektif bir özne haline, 'biz' haline sokar. Okuyan da 'okurlar' haline gelir. Yazan bu sorunun farkındaysa, özne olarak kaybolmaya, parçaları birbirleri karşısında görelileştirmeye çalışır, çabasının nafileliğini bile bile

(üstelik bu çok sıkıcı bir iştir)...

Giriş yazısı bu yüzden hep ya fazla, ya eksiktir.

Defter'de uzun yıllar yapmaktan kaçındığımızı yapıp, bu tür giriş yazılarına yer verirken elbette bu güçsüzlüğü biliyorduk... Ama yine de istedik bunu. Bir çaresizliğin, dile, yazının doğasına ilişkin bir çaresizliğin, bir okuma yazma teknolojisinin okuyana da yazana da dayattığı bir çaresizliğin kabulü gibi...

Bereket versin ki ben Defter'in bu sayısındaki yazılar hakkında yazmak için söz almadım. Onlar işte orada... Yanyana, ard arda... Dizili... 'Denize atılmış çakıl taşları gibi'... Anılarımız gibi. Birbirleriyle hem çok ilgililer, hem ilgisiz."

Bu paragrafı, olduğu gibi, noktalamalarına ve parantezlerine dokunmadan, bütün ilkelliğiyle, "Defter" adıyla çıkarılan, Grekçe "diphthera" sözcüğünden geliyor ve "difteri" ile aynı köktendir, birisi deri ve diğeri ölümcül hastalık anlamındadır, Dergi'den[9] aktarıyorum. Görülüyor, kısa bir yazı yazarken bile ezilmiş ve hamamböceği olmuş bir yerli Gregor var; henüz çabasının "nafileliğini" biliyor ve pisliklerinin de "denize atılmış çakıl taşları" olduğunu yazıyor. Bunlar hakkında, denizi kirletmekten dolayı tatbikat yapmak gerektiğini ciddiyetle düşünüyorum.

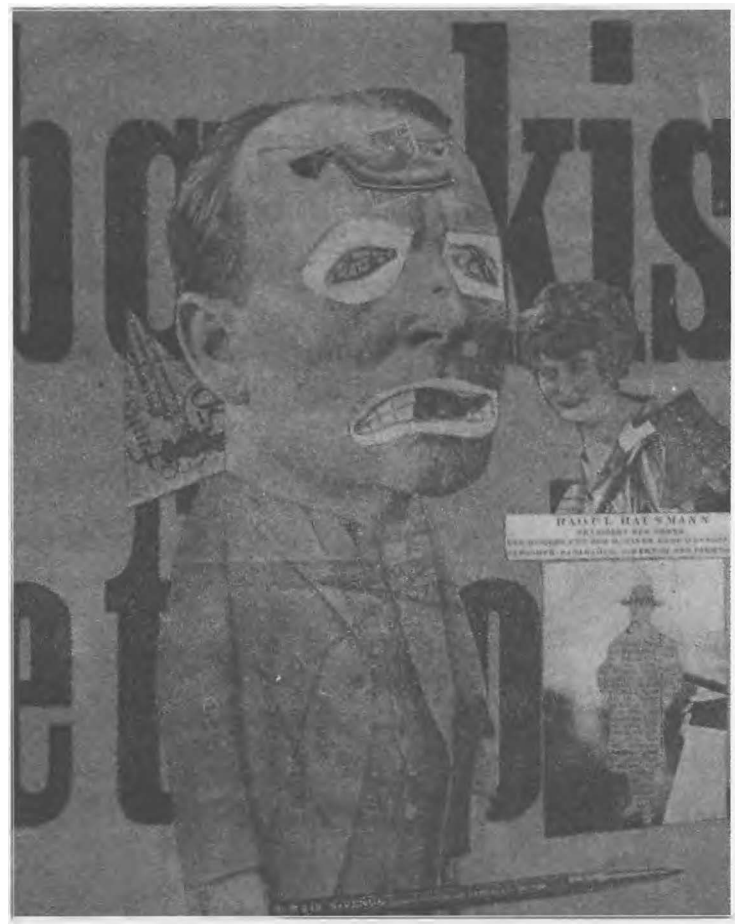

Öyle anlaşılıyor, kendilerine, en çok "nafile" nitelemesini uygun buluyorlar ve artık ya yaptıklarından utanıyorlar ya da artık utanma sınırını aştıkları için açıkça söylüyorlar. Bu Defter'in sonuna, bütün bu sahifelerin ne anlama geldiğini anlatabilmek için, "yormak" başlığıyla bir de ek-yazı koymuşlar ve İskender Savaşır imzasını taşıyor. Savaşır'ın Defter'deki yazıları yorumunun son paragrafını da buraya alıyorum: "Evet, bütün bunların Defter'le bir ilgisi var. Bu sayıda yeralan yazılarıyla, dünya literatüründe 'identity' diye geçen sorunun Türkçe'de 'Kim?' gibi karşılığı olmayan bir sorudan hareketle düşünülmesi gerektiğini söyleyen Meltem Ahıska da; dilin anlaşmaya, tartışmaya, eleştiriye imkan tanısa da, kuruluşu itibariyle yorumlamayı andırdığını iddia eden Nurdan Gürbilek de aynı nafile enerjinin taşıyıcıları gibi gözüküyorlar. Kimbilir, belki de Defter'in hedeflerinin biri de bu: Kendisi dilsel olmayan, dil öncesi bir parıltıyı, bir mırıltıyı yaşar kılmaya çalışmak... Bir karşılık ummadan..."[10] Ben keşfetmiyorum, Defter'in yayın kurulu'ndan İskender Savaşır, "biz defterde mırıldanırız" diyor; benim eklediğim sadece hamam böcekleri olduklarıdır. Kafka'nın "Dönüşüm" öyküsünde, böcek Gregor da mırıldanıyor ve annesi-babası anlamıyorlar.

Yaptıkları karşılıksız mı? Tekellerin bu hamamböceklerini beslemesi, hayatta tutması bile büyük bir karşılıktır. Bunlar şimdi muhtemelen post-modern böcektirler; post-modern sapkınlık, estetik planda, strüktüralist, yapısalcı, sapkınlığa tepkidir ve bunların post-modern hamamböceği olmadan önce yapısalcı hamamböcekleri olduklarından hiç kuşku duymuyorum. Çünkü bunlar, Batı'da en son

hamamböceği modası ne ise, bunu alırlar ve yazılarında mırıldanır, barlarında haykırırlar.

Biliniyor, strüktüralizm'in kurucusu, dilbilimci Saussure'dür ve belki yine biliniyor, ben, Saussure'ün katkısını, insan düşüncesi için bir kanser sayıyorum. Saussure, yurttaşı Walras'ın ve bir ölçüde yine yurttaşı Pareto'nun, iktisatta yaptığını, dilbilimde yapmıştır ve İsviçreliler, iktisat ve dil araştırmaların da tarihselliği kazımışlardır. Ancak bunlar bir düşünce alanını soysuzlaştıranlardır; soysuzlaştırmada öncü olabilmek için mutlaka az ölçüde ve son derece basit doğruları da bulmak gerekiyor, Saussure'de bu var. Saussure'ün ünlü önermelerinden birisi, "la langue est encore comparable a une feuille de papier; la pensee est le recto et le son le verso; on ne peut decouper le recto sans decopuer en meme temps le verso" (11), dil ve düşüncenin bir sayfanın iki yüzü olmaları üzerinedir; diğer yüze dokunmadan bir yüzü kesip çıkarmak mümkün değidir.

Kısaca, Saussure, bu sayfanın iki yüzü örneği ile, dil ve düşüncenin, birbirinden ayrılamayacağını ifade etmektedir; son derece doğrudur.

Bu benim de doğrularım arasındadır; ben, Madam Çiller'in İngilizce konuşmasına hiç tanık olmadan İngilizce düzgün konuşamayacağını ileri sürüyordum, çünkü, bir düşünme özürlüsü olduğunu saptamıştım ve ayrıca, Türkiye'de bir Amerikan okulunda iktisat okumuş, Amerika'da iktisat doktorası yapmış bir kimsenin artık düzgün düşünme yeteneğini kaybettiğini, Ortadoğu Teknik Üniversitesi'ndeki hocalığım günlerimden biliyordum. Bir insan, ömründe bir kez Samuelson iktisadından sınava girip geçtiyse, artık beyni darp yemiştir; Nobel İktisat Ödülü sahibi Samuelson bir zavallı ve bir aptal walrasian'dır.

Bunları biliyorum; Defter'deki dil perişanlığının bir darbe yemiş veya aşırı ölçüde kir tutmuş beyinlerinin ürünü olduğunu görebiliyorum. Gördüklerimi açıklıkla yazıyorum.

Yazdıklarına sahip çıkmamak, dilden tiksinmek, düşünmekten korkmak, Defter için artık bir difteri'dir; hepsinde var. Defter'in hamamböceklerinden Meltem adlı olanı, şimdi ülkemizde "kimlik" tartışması olduğu için, sadece Kürtler açısından değil asıl Türkler ve asıl aydınlar planında hızlı bir kimliksizleştirme sürecinden geçtiğimiz için, bu sorunu da kirletmeyi üzerine almış görünüyor ve sorunu, aklınca, fragmanlar'a ayırıyor. Bunlar için

düşünmek de, artık küçülen sinemalarda, asıl filmden önce, "fragman" seyretmek türündendir ve Meltem Ahıska, fragmanlarını bir küvete döktükten sonra, "bu fragmanların sonuncusuna gelip zaten sözlerle bir bütünlük yaratmanın boşunalığını daha iyi anladığım sırada" diyor ve "bir arkadaşımdan bir mektup aldım" diye bu önemli cümlesini tamamlıyor.

Defter'in hamamböcekleri, yazmanın, öncelikle bir "bütünlük" bulma işi olduğunu hiç bilmiyorlar; halbuki bu en çok dilimizde açıktır. Bizim dilimizdeki "te'lif" sözcüğü, Arapça kaynaklıdır ve "barıştırma" ve bu nedenlede "yan yana getirme" anlamındadır; ancak, pek çok zaman sanıldığının aksine, dilimizdeki Arapça sözcüklerin çoğu bize İran'dan ve Farsça dönüşüme uğradıktan sonra gelmişlerdir. Arapça "te'lif", masdarı "ülfet", Farsçada "te'lif kardan" ve tam karşılığı "te'lif etmek" olmaktadır; biz Farsçadaki "kardan" yardımcı fiilini İngilizce "to do" ve Fransızca "faire", dilimizde "yapmak" veya "etmek" yardımcı fiilleriyle karşılıyoruz. Bu nedenle, dilimizdeki "te'lif etmek" fiilinin Fransızca karşılığı "ecrire" ve daha doğrusu "composer" olmaktadır; orta eğitimdeki "kompozisyon" ödevlerimiz buradan çıkıyor. Yazmak, hâlâ "kompozisyon" yapabilmektir; bunu yapmadan ve bunu yapmayı reddederek kağıt tüketenler sadece hamamböcekleridirler. Defter'in yazarları, hiç sıkılmadan, bunu itiraf ediyorlar.

Yazıda hamamböceği olan düşüncede de hamamböceğidir.

Hamamböceklerinin yaşam alanları küvetlerdir.

Ancak ve çok şükür, benim burada, Meltem Ahıska'nın kirlerini temizlemeye yeterli yerim bulunmuyor; yalnızca ikisine değinmekle yetinmek durumundayım. Ahıska, bu fragmanlarının birisinde, güzelim romanımız Handan'ı da muhtemelen bazı gerici hanımlara dayanarak pislemeye çalışıyor; olabilir.

Benim itirazım, pisleme niyetinden çok attığı kirlerinin türünedir. Ahıska, Türk edebiyatının şaheserlerinden, Halide Hanım'ın bu romanının kahramanı Handan'ı kirletmek isterken, "o tıpkı bir erkek gibi, sosyolojiye, felsefeye, tarihe meraklıydı" diye başlıyor ve "yani Batı'nın ilmine ilgi duyan bir aydın, erkek gibi"[12] sözleriyle sürdürüyor. Bu nedenle, bu meraklarıyla, Defter'in Ahıska'sı için, Halide Hanım'ın Handan'ı hiçbir zaman "feminist" olamaz; "Handan özel yetenekleri ve sonsuz merakıyla erkekler dünyasına kabul edilen bir kadındı." Ben kadının böylesine aşağılanmasına pek az rastladım; bunlara göre kadının kurtuluşu, özgürleşmesi, sadece ve sadece, iki bacağının arasındadır ve Duygu Asena'nın romanında olduğu gibi, kadın çapkınlıkta, ikiyüzlülükte, yalancılıkta, bütün pislik dünyasında, erkekle yarıştığı ölçüde "özgür" ve feminsttir. Ama bir erkekten çok tarih ve sosyoloji sorunlarıyla doluysa, klasik müzik seviyorsa, bir veya iki enstrüman çalabiliyorsa, Halide Hanım örneği kişilik peşindeyse, bu, dişi hamamböcekleri için kadın bile değildir.

Kirin böyle kümelenmesi, az rastlanan bir olgu'dur.

Kuşkusuz, hamamböcekleri için, islamcı gericilik ile cilveleşmek esastır; Ahıska'nın bir kişiliksizliği kimlik belleyerek Handan'ı pislemeye çalışmasında, ülkemizdeki islamci gericiliğe yaranma çok önemli bir yere sahip bulunuyor. Bu başka bir yerde daha sistematik olarak ortaya çıkıyor ve bunun için Ahıska'nın şu paragrafını aktarıyorum: "Böyle bakınca, Türk solunun da, Türk feministlerinin de kimlik sorunu elbette vardır. Çünkü Türk

Bizim, Lenin'den başlayarak, popülizme eleştirilerimiz olmamış mıdır; vardır ve pek haklıdır. Ancak bizimki, narodnik devrimci hareketin, sınıf kavramını görememesi, disiplinli bir kütlesel harekete uzak durmasıyla ilgilidir; bunun ötesinde, bizler, her zaman narodnik ve her zaman popülist ve her zaman halkçıyız. Bizler, popülizme karşı çıkıyoruz edebiyatı ile, tekelli ve hoyrat yönetimlerin, halk için harcamalarını kısmalarını, her zaman lanetliyoruz ve lanetlemek durumundayız.

solu da, Türk feminizmi de kendini yaratan tarihsel iktidar çerçevesi ile, ulusal çerçeve ile (Batıcılık ve popülizm ile) henüz radikal bir biçimde hesaplaşabilmiş, ondan tam olarak bağımsızlaşabilmiş değil." Çok açık, bu her halleriyle "batıcı" hamamböceklerinin, batıcılıkla hesaplaşma istekleri yenidir ve ülkemizdeki şeriatçı akımın sermaye olmasıyla ilgilidir. Savaşır'ın "bir karşılık ummadan" sözü içtenlikten uzaktır; şeriatçıların holdingleri büyümüştür ve artık besleyebilmekte, seyahatlere çıkarabilmektedir. Daha da önemlisi, emperyalizmin oluşum döneminde Büyük Britanya emperyalizminin, iki dünya savaşı dönemlerinde Alman emperyalizminin yolu olan Doğu'da islamik gericilik, şimdi, Washington'un önemli programlarından birisidir ve artık Washington'un elindedir. Bu nedenle ülkemizdeki bütün hamamböcekleri, aynı zamanda, şeriatçılarla cilveleşmek ve aynı küveti paylaşmak durumundadır.

* * *

Ey Solcu,

Batı, aynı zamanda, Aydınlanma Çağı'dır.

Ey Solcu, aydınlanmacı yazar ve filozofların hepsi materyalisttir.

Aydınlanma Çağı, Batı'da ay tutulmasını yaşamaktadır.

Ey Solcu, şimdi dünyanın aydınlanmacı görevlerinin hepsi, senin omuzlarındadır. Aydınlanmacı Batı, senin hala hazinen'dir.

* * *

Buna karşı çıkan hamamböceklerinin hepsi, Dünya Bankası ile Para Fonu'nun helalarından besleniyorlar. "Popülizm" düşmanlığı da, Para Fonu helalarından ülkemize akıyor ve anlamadığı halde, Ahıska'nın dolmakaleminden Defter'e sıçrıyor.

"Popülizm" ile hesap kesmek mi; yalnızca Ahıska sıçratmıyor, Yılmaz'ın, Çelebi'nin, Baykal'ın, Koç'un, Sabancı'nın da şimdiki programıdır ve her gün söylüyorlar. Bu sözcüğün dünya politika ve bilim dünyasına girişini, yürekli yaşamları ve halk sevgileri pek çok Batı filmine de konu olan Rusyalı narodnikler'e borçluyuz. "Narod" Rusça halk anlamındadır, "narodnizm", tam anlamıyla halkçılık demektir; Frenk dillerine "popülizm" olarak aktarılmıştır. Kaynağı Doğu'da olan bu sözcüğün dünya gericiliğine girişi, 1970 başındaki Şili ve 1980 başındaki Türkiye darbelerinden sonradır; her iki darbede Para Fonu'nun vahşi kapitalist ve aynı zamanda tekelli ahtapot ekonomi programlarını uygulama amacını da içeriyorlardı. Her iki darbe, Şili'de Allende'nin halkçı yönelimlerini ve ülkemizde yükselen halk muhalefetini hedef almıştı; Para Fonu halk düşmanı vahşi ahtapot politikalarını kalıcı yapmak için, "popülizm" karşıtı bir entellektüel tutumu körüklüyor ve besliyordu.

Bizim, Lenin'den başlayarak, popülizme eleştirilerimiz olmamış mıdır; vardır ve pek haklıdır. Ancak bizimki, narodnik devrimci hareketin, sınıf kavramını görememesi, disiplinli bir kütlesel harekete uzak durmasıyla ilgilidir; bunun ötesinde, bizler, her zaman narodnik ve her zaman popülist ve her zaman halkçıyız. Bizler, popülizme karşı çıkıyoruz edebiyatı ile, tekelli ve hoyrat yönetimlerin, halk için harcamalarını kısmalarını, her zaman lanetliyoruz ve lanetlemek durumundayız. Bu nedenle, bugünkü popülizm düşmanları bizim düşmanlarımızdır.

Tit düzeninin, turizm-inşaat-tekstil düzeninin, bu düzeninin en gelişkin tiplerinden olan emireri Cavit Çağlar'ın çok zengin bir biçimde gösterdiği üzere, tit mutlaka banka ve televizyona bağlıdır ve televizyon ile banka kanalları kir'in akışının sağlandığı kanalizasyon borularıdır, büyük saldırısında, halkımızın akıl düzenine karşı bu karşı devrim, acımasız ve ölçüsüz boyutlar kazanmıştır.

Ben bu anlayışla, antipopülist iki yüzlü programı, seksenli yılların başında, en çok beğendiğim ve arkadaşım olan, iktisat hocalarımız tarafından ülkemize ithal edilmeye başlayınca, bunlara şiddetle karşı çıktım; şimdi bu arkadaşlarımın isimlerini hatırlamak ve hatırlatmak istemiyorum. Öyle sanıyorum, bu değerli hocalarımız da, ortaya çıkan soysuzluğu görerek, acı yanılgılarını kabul ediyorlardır; fakat, bu tartışmanın, bugün bizim sosyal

gerçekliğimizi anlamamız açısından çok büyük bir önemi var. Önemli olan, sadece Ahıska'nın değil, Yılmaz'ın, Baykal'ın, Çelebi'nin, Temizel'in sık sık "biz popülist değiliz" yollu gösterilerde bulunmalarıdır. Artık ülkemizde, oligarkların ve onların politikacılarının ekonomik söylevleri, "anti-popülist" bir nakarat içeriyor.

Oligarkları anlayabiliyorum; bir "halk" partisi yöneticisi, bir "büyük" olma iddiasında bir parti başkanı veya bakanı, "biz halkçılığa karşıyız" diyebilir mi; işte, bu soru çok önemlidir. Diyebilirler; çünkü artık bunların halk ile bir işleri kalmamıştır ve bunların kendilerini halka beğendirmek türünden bir kaygıları yoktur. Çünkü bunların artık "televizyonları var", bunlar halka değil, medyanın tahrifatına dayanarak, hükümet olma yarışındadırlar. Tekeller rejimi, artık halksızdır.

***

Ey Solcum,

Bunların "televizyonları var."

Ey Solcu, "benim televizyonum var" diye çığıran eğer solcuysa, haindir.

Ey Solcu, senin televizyonun, senin medyan yok ve senin sadece halk'ın var.

Ey Solcum, sen bir devrimci popülist, sen bir bilimsel narodnik'sin.

***

Defter'den Ahıska, fragmanlarının sonuncusuna, "bir arkadaşımdan mektup aldım" diye başlıyordu; arkadaşı ağlıyormuş, mektubundan öğreniyoruz. Öyle anlaşılıyor, fragmanlarının yükü altında pek ezilmiştir ve bir Gregor Samsa olmuştur; fragmanlarını, "yazıyı bitirip ben de ağlayabilirim" vecizesiyle bitirebiliyor. Bu vecize bende, bunların, bu pislik içinde kendilerini içkiye verip, hep sarhoş ve bu nedenle hep; yorgun ve ağıt-bağımlısı oldukları izlenimini veriyor.

Aynı Defter'de Nurdan Gürbilek adındaki defterci'nin "mırıltıya methiye" yazısını okuyunca, bu izlenimim kesinliği doğru yol alıyor. Gürbilek'ten hemen öğreniyoruz, John Berger, Latife Tekin'in bir kitabının İngilizce çevirisine yazdığı önsözde, Tekin'in Çöp Masalları'nın "dil üzerine" olduğunu belirtiyor ve "Latife post-modernist ya da yapısalcı olduğu için değil, çöp tepelerindeki yaşama aşina olduğu için böyle bu" diyerek görüşünü mantık

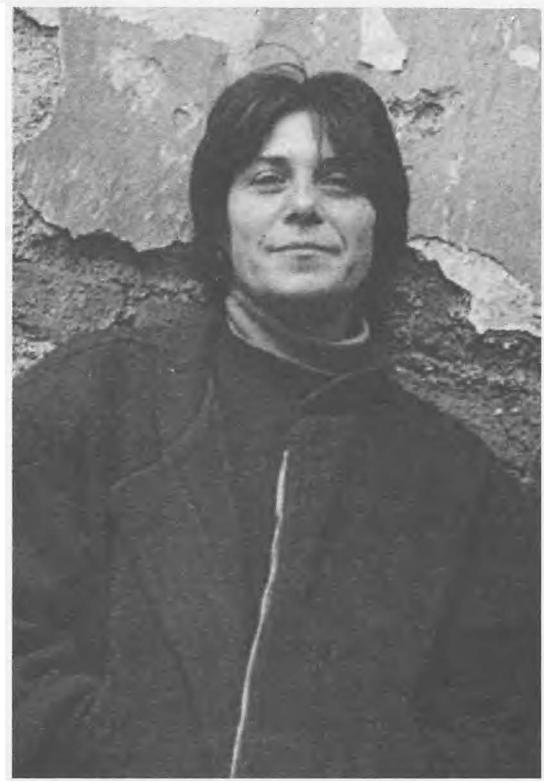

Latife Tekin, bir zamanlar sola bulaştığı için, kendisini kurtaran eylülist genarallere şükranını yazıyordu romanlarında.

temelini açıklıyormuş; gerçekten de böyledir, bu Batılı üstadlar, Doğuluları övmek isteyince, daha da anlaşılmaz oluyorlar. Biçimci Berger de, Tekin'in iki zıt uçtan, post-modernist ya da strüktürist olmadığını söyleyerek belki de bir İngiliz kurnazlığıyla "hiçbir şey" sayılmayacağını ima etmekle kalmıyor ve Büyük Romancımız'ın, en yüksek faziletini, çöp tepelerine aşina olmasında buluyor; çok şükür, ülkemizde çöp tepesi-şinas olanlarımız pek çoktur ve bundan dolayı seviniyoruz.

Fakat benim sevincim uzun sürmüyor, çünkü, Defter'den Gürbilek, buna karşı çıkıyor ve şunları yazıyor: "Latife Tekin'e sorsalar, hayır diyecektir belki de, kitap dil üzerine değil, bir mırıltı üzerine, dil olmamış, iyi ki de olmamış, bir çok sesin ayırt edilemeyecek biçimde içiçe geçtiği sahipsiz, gayri şahsi bir mırıltı üzerine; söylentiler, dedikodular, şakalar bu mırıltının içinde eriyip gittiği sürece bir yuva oluşturabilir."[13] Böylece biz, önce, Gürbilek'in dil'i değil mırıltıyı sevdiğini ve dil'den korktuğunu anlıyoruz; Gürbilek, her dilde bulunan ve bir anlamda dil olmanın sine qua non, olmazsa olmaz, niteliği sayılan, ayırmaya düşmandır. Dil

demek, sadece işaret vermek değil, aynı zamanda, ayrımlarla, net işaret vermektir; bu nedenle, karıncalar da av peşinde gittiklerinde birbirine mükemmel bir biçimde işaret vermelerine karşın, ayıramadıkları, Türkçedeki sözcükle boğumlama yapamadıkları ve artikülasyon'u beceremedikleri için dil sahibi sayılmıyorlar. Defter'den Gürbilek bunu tercih etmiyor; Hürriyet-Radikal'den İsmet Berkan'ın ya da beyin felci geçirmiş herhangi bir eski insanın yüzüne benzer, hiçbir ayrımı olmayan bir ses yığınını, bir öğürmeyi veya mırmır etmeyi övüyor ve istiyor.

Başta Gregor Samsa olmak üzere bütün hamamböcekleri de aynı isteklidirler. Gürbilek, burada bir istisna oluşturmuyor; çizgi içindedir.

Erdal İnönü, aptallığa vurarak, ülkemizdeki ilk Amerikan burslusu ve "Morrison" adıyla tanınan Demirel'i, en yıprandığı zamanda, başbakanlık koltuğuna oturtan adamdır ve Madam Çiller'e, muhtemelen Amerikan yurttaşı olduğunu bilerek, yine başbakanlık koltuğunu sunan yaratıktır, bu yetmiyormuş, Demirel'i bir de, Kemal Paşa'nın, İsmet Paşa'nın, Cemal Paşa'nın koltuğuna çıkarandır. Cani medya, bütün bu uğursuzlukları, bir aptalın yaptığını saklamak istiyor.

Dil, insanoğlunun mucizevi bir soyutlaması'dır.

Bir halk ne kadar soyutlayabiliyorsa ve bir dil ne kadar nüans verebiliyorsa, o dil o kadar güzeldir.

Kir ise güzel'in düşmanıdır.

Kir'de hiçbir nüans yoktur.

Nurdan Gürbilek'in, mırıltıya methiye yazması, güzele düşman ve kir'e aşık olmasından ileri geliyor. Ahıska'nın yokluğunu gördüğü ancak üzüntüsünü duymadığı bütünsellik burada, defterdaş'ı Gürbilek Vak'ası nedeniyle, karşımıza çıkıyor.

Defterî i'nin üzerine şapka koyuyorum ve eski dilimizde aidiyet bildiriyordu, "Defter'den" anlamındadır; Defterî Gürbilek, bir Latife Tekin hayranıdır ve Tekin'in yazmayarak mırıldandığını ileri sürerek büyük haz almaktadır. Bir yerde bu haz zenginliğini anlatırken, "Ne tuhaf, ben de Tekin'in bu ilk kitabında, genellikle ilk kitaplarda az rastlanan bir şeyi yaptığını; yasın, yasla birlikte ona eşlik eden şükranın dilini bulduğumu düşünmüştüm" diye yazıyor.(14) Müthiş bir rastlantı; ben de, eylülist cunta döneminde, Tekin'in ilk kitapları için, Küfür Romanları'nda, neredeyse aynı değerlendirmeyi yapıyordum, Tekin'in, bir zamanlar sola bulaştığı için yas tuttuğunu ve eylülist generallere, kendisini soldan kurtardıkları için, şükran duyduğunu yazıyordum. Kullandığı dile de, estetikte, "animizm" deniyor; hayvanları, ağaçları, taşları ve kuşları konuşturuyor; insanları dilsizleştiriyor ve aptallaştırıyor.

Demirel'in başbakanlığıyla başlayan dönem, belki 1966 başlangıcıdır, ülkemizde bir "otuz yıllık iç savaşlar" dönemidir. Bu, aslında insan aklına, halkımızda yükselttiğimiz akıl düzenine karşı bir karşı-devrim'dir. Şimdi, tit düzeninin, turizm-inşaat-tekstil düzeninin, bu düzeninin en gelişkin tiplerinden olan emireri Cavit Çağlar'ın çok zengin bir biçimde gösterdiği üzere, tit mutlaka banka ve televizyona bağlıdır ve televizyon ile banka kanalları kir'in akışının sağlandığı kanalizasyon borularıdır, büyük saldırısında, halkımızın akıl düzenine karşı bu karşı devrim, acımasız ve ölçüsüz boyutlar kazanmıştır.

Defter, bu kir düzeninin kanalizasyonlarından birisidir. Bu iç savaşın en kanlı bir anında, seksenli yılların başında, emekçi halkımızın, kendi düzeninin kurma mücadelesine karşı, halkımızın aklını bozmak için yapılanların arasında küfür romanları da vardır. Küfür romanıyla Tekin, emekçi halkımızı, dilsiz, çaresiz, yas tutan, generallere şükran duyan ve sadece mırmır eden ve kendi mırıltısını seven bir hale getirmeye çalışıyordu; şimdi, tit'in kanlı saldırısında, buna methiye yazılıyor.

Bir nokta var; ben, Walt Disnay'i hiç sevmedim ve ömrümde bir tek de olsa çizgi filmi seyretmedim. Bir soru var; acaba, çizgi filmleri, sosyalizm gerçekleştiği bir dünyada, dünya insanını, kendi ak-

lından koparark, pis içinde yaşamaya razı etmenin araçlarından birisi miydi? Çıkışı ile sosyalizmin yükselişi arasında bir denklik var. Ayrıca insanın akıl düzleminde bütün yükseltmelerine karşı bir darbedir; insan, Tanrı'yı bile yaratırken, kendisindeki hasletleri, sonsuzlaştırarak, Tanrı'yı içeriyor. Tek Tanrı'lı dinlerde ise, Tanrı'da iyilik, güzellik, bilgi ve kudreti, sonsuzlaştırarak kavramlaştırıyor; her yerde hazır ve nazır Tanrı, her şeyi bilebilen bir Yüce İnsan'dır. İnsan'ı, işte böyle tanrısallaştırmak, son derece insani bir eğilimdir; Disnay'ın icatı çizgi filmler ise, insanlığa taban tabana zıt bir eğilimi sergiliyor. İnsanları hayvanlaştırmak ve hayvanların, hayvanlaşmış insan tepkisi ve aklı göstermesine sevinmek, işte bu tekelli düzenin bir marifetidir. Tekeller düzeni için de, insani olmamakla birlikte, son derece mantıklıdır; çünkü bu insanlık dışı düzen, sadece, ancak bir hayvan kadar aklı ve davranışı olan yaratıklar üzerinde kalıcı olabiliyor.

Tekin'in, Çöp Masalları'nda başlattığı, bundan on beş yıl kadar önce benim önünü kestiğim ve bugün tit'in hücumundan cesaret alan hamamböceği edebiyatı yazarlarının tekrar canlandırmak istedikleri, bu akla karşı devrim, bugün önemli mesafeler kaydetmiş bulunuyor. Bugün artık, "enflasyon" türünden, bu tekeller düzeninin halkımızın iliğini emmesinin doğrudan sonucu olan bir olguyu, ülkemizde, akıl yoluyla kavramak ve tartışmak mümkün değildir; çünkü artık sadece "enflasyon canavarı" var. Bugün, yollarımızın mezbahaya çevrilmesinde, demiryolculuğu körelten Amerikancı politikaların, her televizyon sahibine bir küçük otomobil fabrikası açma izni veren parsellenmiş devletin, zenginlerden vergi alarak yol yapma politikasını terk etmenin, rüşvetçi polisin, bu düzenin hiç rolü yoktur; çünkü artık sadece "trafik canavarı" var. İşin daha acı yanı, artık insanlarımızın çok büyük bir çoğunluğu bir hamamböceği haliyle, buradaki pisliği görmüyor ve belki de benimsiyor; sosyal olgular hem canavar-hayvan haline getiriliyorlar ve hem de, tıpkı, titçi insanlar türünden bazı haklarla donatılıyorlar. Örnek olsun, trafik canavarının tatil ve bayram hakkı vardır; bunun için, pek çok zaman, ülkemizde kan gölü yükselince, "trafik canavarı tatil yapmadı" türünden haberler veriliyor. Halkımız, tatil hakkı elinden alınan canavara acımaya hazırlanıyor.

Herhalde Tekin ve Gürbilek, bu haberler üzerine yas tutuyorlardır ve "insafsızlık, neden trafik canavarının tatil yapması önleniyor, a canım, canavarın bile tatil hakkı olmaz mı" diye ağlıyorlardır. Ülkemizdeki bu pislikte, abartmamak koşuluyla, Tekin'in romanlarının, bunlara methiye yazan, Defter'in hamamböceği yazarların katkısını görmek zorunludur.

Bunlar, halkımızı, akıl düzeninden pislik içinde fetişlere tapınan bir bataklığa doğru götürenlerin tellakları durumundadırlar. Aynı ilkellerde olduğu gibi, fetişlere ruh ve can veriyorlar ve bazan da çok korkuyorlar. Şimdilerdeki en büyük fetişleri "endeks"adında birisidir; bu endeks, Disnay akıllılarının bilemedikleri her şeyi biliyor ve buna göre tepki gösterebiliyor. Bazan sakin sakin gidiyor, önüne bir engel çıkıyor, inceden inceye kıvrılıyor, fakat, İsmet Berkan yüzlü Güneş Taner'in bir ters sözü üzerine, ben anlayamıyorum, endeks çok kızıyor ve birdenbire düşüyor; işte o zaman müthiş ürküyor ve paniğe kapılıyorlar, bütün falcılar çağ-

Gök Tanrı, Oğul İnönü'yü kendisi için talihsizlik ve bizim için bir açıdan talih, pek komik yaratmıştır.

rılıyor ve "sen bilirsin, endekse ne yaptılar" diye sorular soruluyor. Büyü yapıldığı, endeksin etrafında, Tekin'in, Ahıska'nın, Gürbilek'in de katılımıyla danslar yapıldığı bile oluyor; birden, ben anlamıyorum, endeks bir tırmanıyor, işte o zaman müthiş sevinç var.

***

Ey Solcu,

"Trafik Canavarı" ya da "Enflasyon Canavarı", emekçi halkımızın sırtındaki sülük oligarkları kamufle etmek için, tekellerin telaklarının buldukları sözlerdir. Her gün bir endeks örneği kıvrılan, bunların yalanlarıdır.

Ey Solcu, toplumsal ve sınıfsal olayları, hayvanlarla açıklayanların kendileri hayvandır. Üstelik hayvanların en iğrenci, hamamböcekleridirler.

Ey Solcu, solculuk akıl ve sevgi düzlemlerini birlikte yükseltmektir.

***

Hamam böceklerinin yazılarını yayınlayan Defter'den, Gürbilek'ten son bir aktarma yapıyorum: "Bir açmazdan söz etmiştik. Dilin vaat eden, imkan sunan, aydınlatan bir yanı var, bir de yabancılaştıran, ezen, hükmeden yanı."(15) İşte böyle, artık düşmanı bulmuş oluyoruz; yabancılaştıran, ezen, hükmeden düşman, sadece ve sadece dilimizdir.(16) Yabancılaştıran, ezen, hükmeden, düzen değil, Amerika değil, oligarşi değil, sadece ve sadece dil'dir. Ülkemizde yozluk ve pislik, artık bütün vücudumuzu sarmak üzeredir.

Pisler, kir'i, temizlik sanıyorlar.

Kocaoğlanlar, aptallığı, zeka biliyorlar.

Fakat, çok şükür, henüz tükenmedik. Hala, bu kir savaşının, insanlık onurumuza bir saldırı olduğunu gören ve bilenlerin sayısı az değildir; tepkilerinden anlıyoruz.

Tepki mi? Biz, hepimiz, biraz da, Nasrettin Hocamız'ın çocuklarıyız; biz Türkler, biz İraniler, biz Kürtler, biz Araplar, bir de, Nasrettin'in "bizden" olduğu için yarışıyoruz. Bu çok haklı bir yarış ve çok tatlı bir kavga'dır; çünkü, bizim hepimizde Hoca var. Hoca, umulmadık zalimlikler, duyulmadık aptallıklar karşısında, bazan Ionesco'yu kıskandıran bir absurdite ile bize, hepimize, gülmeyi öğretmiştir. Ne hoş bize! Bizler Hoca'mızın çocuklarıyız.

Halkımızın Profesör Doktor Erdal İnönü karşısındaki tepkisi tam Hoca'lıktır; Gök Tanrı, Oğul İnönü'yü, kendisi için talihsizlik ve bizim için bir açıdan talih, pek komik yaratmıştır. Erdal İnönü, insanın, tarihimizin yerli yerinde insanlarından babasının ve asıl önemlisi kendi kendisinin karikatürüdür; işin bu yanını en çok halkımız, engin sezgisiyle, görüyor. Bu nedenle de, Erdal İnönü'yü nerede görürse, kahkahayı basıyor ve kendinden geçiyor, gülmekten kırılıyor.

Ağzını açmadan halkımız gülmeye başlıyor, Erdal İnönü'nün yakınada olduğunu hisseder hissetmez, sinirlerini tutamıyor ve kahkahadan yere seriliyor. Bir gün sonra cani medya ise, "Erdal İnönü, espirileriyle kırdı geçirdi" diye yazıyor; bir zamanlar kırıp geçirdiği doğrudur, ancak halkımız daha Erdal İnönü ağzını açmadan gülmeye başlıyor ve söylediklerinin hiçbirisini duymuyor. Erdal İnönü, şaka yapmıyor, ayrıca yapmasına da gerek yok, çünkü kendisi bir şaka adem'dir.

Nedensiz mi? Cani medyanın bu Ünlü Aptalımız'a espiri zekası yüklemesi nedensiz değildir. Eğer babası cumhurbaşkanlığı yapmasa, bir orta okulda bile fizik öğretemeyecek kadar bilgisizdir. Ayrıca ülkemizdeki az bulunur aptallardan birisidir; ve bu tescillidir. Herkes biliyor, benim sayısız günahlarımdan birisi de, Algan Hacaloğlu'nu politikaya sokmaktır; şimdi, Çarmıklı Holding Partisi'nde iş tutuyor.

Erdal Bey'le politika yapıyordu, ben de aptallığını anlatıyordum, itiraz etmiyordu; bazan, bana Shp Kongreleri'nden acele telefon ediyordu, yeni söyleyişimizle, "telefon hattının öbür ucuna" giriyordu ve bana, heyecanla, "Yalçın, Kurultay'da konuştu ve iki cümlesi yanlışsızdı" diye sevinçli haberler veriyordu. Bunu, İsmet Berkan yüzlü, şimdi zengin otellerinin mutfağını pazarlamakla iştigal eden eski gazeteci Ali Sirmen ise söylemiyor, ağzı hep yemekle meşguldür, yazıyordu; gazeteciliği sırasında, ben, Sirmen'in, "İnönü, bugün bir cümle kurdu" yollu büyük makalelerini okuduğumu hatırlıyorum. Bu aptalı ise şimdi cani medya, "espiri kralı" ilan ediyor. Çünkü, Erdal İnönü, aptallığa vurarak, ülkemizdeki ilk Amerikan burslusu ve "Morrison" adıyla tanınan Demirel'i, en yıprandığı zamanda, başbakanlık koltuğuna oturtan adamdır ve Madam Çiller'e, muhtemelen Amerikan yurttaşı olduğunu bilerek, yine başbakanlık koltuğunu su-

nan yaratıktır, bu yetmiyormuş, Demirel'i bir de, Kemal Paşa'nın, İsmet Paşa'nın, Cemal Paşa'nın koltuğuna çıkarandır. Cani medya, bütün bu uğursuzlukları, bir aptalın yaptığını saklamak istiyor.

***

Ey Mavi Nazım, bize söyle, söylersen sen söylersin!

Halkımız, Gaflar Kraliçesi Çiller'e, Aptallar Kralı İnönü'ye, Kekemeler Şahı Yılmaz'a mahkum mudur?

Mavi Nazım, biz Size söz veriyoruz, kirlerimizi temizleyeceğiz.

Geciktik. Biliyoruz.

***

"Kir Teorisi" yazımını sürdüremiyorum. Çünkü, biriktirdiğim ve teorileştirmek istediğim daha pek çok malzemem var, bunları, gereği ölçüde irdelemem, daha çok yere muhtaçtır, ancak bu Hepileri'ye haksızlık olur, öyle düşünüyorum. Bu malzemeyi kısaltmam ise, teori çabasına aykırıdır; bu nedenle, buradaki denememe, ileride devam etmek üzere ara veriyorum.

Hamam böceklerinden yine de özür diliyorum■

NOTLAR

1- Gonçarov, Oblomov, S. Eyüboğlu-E. Güney, çevirisi, İstanbul, 1983, s.15.

2- Türkçe harflerle transliterasyonu ile, "V Gorohoyov ulitsi, v ondom iz bol'şiy domov, narodnaceleniye kotorogo stalo bı na tseliy uezdnıy gorod, leşal utrom v posteli, na svoey kvartire, İli'ya İl'iç Oblomov."

İ. A. Gonçarov, Oblomov, 1994, Bookking International, s.11.

Rusça aslında, "kiracı" sözcüğü yoktur ve bunun yerine "daire" veya apartman anlamına gelen kvartir sözcüğü yer almaktadır. Gonçarov, "kasaba" sözcüğünü değil, Çarlık Rusyası aydını olarak daha bürokratik olan "kaza" ya da "ilçe" sözcüğünü, Rusçasını, kullanıyor.

Eyüboğlu çevirisi, ikinci paragrafa da, "otuz iki, otuz üç yaşlarında bir adamdı bu" cümlesiyle başlıyor. Rusça aslında böyle kısa ve "devrik" tümcecik bulunmuyor; bu, Eyüboğlu-Güney, uydurmasıdır.

3- Oblomov, Türkçe çeviri, s.540-541, Rusça aslı, s. 429-430.

4- Carl von Claasewitz, On War, Penguin Classics, 1832-1982, s. 104.

5- Önemli olan gençlikte, bir noktada olmak değil, hep bir çizgiyi sürdürmektir. Sürdürmeyenler, sonunda aptallaşırlar. Mit müsteşarı ve Meclis Başkanı, burada anlattığım kirlenme ve aptallaşma süreci içinde, aptallaşırlar. Aslında Hikmet, zaten pek yüksek bir noktadan başlamamıştı. Sönmez, başlangıcında, aydındı.

6- Türkiye'de Mustafa Kemal'e çok benzeyen birisinin Kemal Paşa'nın öz oğlu olduğu çok iddia edilmiştir ve yalanlanmamıştır. Ben Sofya'da, Kemal Paşa'nın kızı olduğu söylenen ve yaşı da uyan bir Bulgar kızıyla tanıştırıldığımı hatırlıyorum.

7- Mücadelemiz durmuyor; Aziz Nesin'in bu büyük öyküsü; maden-iş işçilerini, Koç ve Sabancı Holding'leri ile Chp'ye "satan" maden-iş sendikası yöneticilerine karşıydı, bunların çoğu o sırada tkp'liydi ve önde gelenlerinden birisi, hangi satışlar sonucu olduğu bilinmez disk'e genel sekreter yapılan Kemal Daysal'dı. Bu satışın en şehvetli ve en ağzı salyalı amigosu da, Aydın Engin adında, bir tuluatçıydı, Aziz Nesin için "Aziz Nesin Sen Nesin" kampanyasını ve Aziz Bey'in güzelim öyküsünü beğenmekten başka suçu olmayan benim için de, "Küçük Balık" karalamasını açıyordu. Yirmi yıl, bunların pazarlamacılığını, böcek kimliklerini çok iyi ortaya çıkarıyor.

8- F. Kafka, La Metamorphose, 1996, Paris, s. 93.

9- Defter, Bahar 1996, s. 8.

Bir açıklama gerekiyor; "kir" teorisi için iki yıla yakın bir zamandır düşünüyorum, "gözlem" yapıyorum ve kart çıkarıyorum. Gözlemlerim, sürgünde ve bana ulaşan malzeme ile sınırlıdır; Defter'den daha tiksindirici malzeme de olabilir, ancak benim dokunabildiklerim bunlardır.

10- İbid., s. 129.

11- Ferdinand de Saussure, Cours de linguistique general, Editions Payot, 1972, s. 157.

12- Meltem Ahıska, "Kimlik" Kavramı Üzerine Fragmanlar, Defter, Bahar 1996, s. 28.

13- Nurdan Gürbilek, Mırıltıdan Dile, Defter, Bahar 1996, s. 47.

14- İbid., s. 50.

15- Nurdan Gürbilek, op. cit., s. 57.

16-Dilimiz, bu kirli savaşta, en çok pislenendir; "Kir Teorisi" içinde natava'yı özellikle "gözlem altına" almış bulunuyorum. Ülkemizin seçme aptallarının toplandığı bu televizyon bir de sürekli olarak dilimizi katlediyor; genel müdürü, daha "sac" ile "saç" ayrımını bilmiyor, cim karnında bir nokta ve cim karnında üç nokta ile yazılırlar. Ankara'dan Sabri diye biri İsmet Berkan yüzlü, Bakanlar Kurulu "Maratonu start aldı" türünden dilimize küfürler ediyor; "Kir Teorisi" içinde hepsini ele almak istiyorum.

Ancak ayrıca, "Güzel Türkçemiz" başlıklı bir kısa incelemeyi, Haftalık Aydınlık Dergisi'ne, umut ediyorum yakında, ve ülkeye döndüğümde de, aynı adla, "Güzel Türkçemiz" başlıklı kitabı yazmayı, kendime, söz vermiş bulunuyorum.

Tarafsız Amerikan Basını Ne Kadar Tarafsız?

Time, Türkiye'yi ve Atatürk'ü kapak yaptı.
Amerikancı medya bayram etti.
Time, kapağında, "Atatürk'ün öğretisi ile yetişen laikler ve islamcılar, bir ulusun ruhu üzerine kavga için mevzileniyorlar" diyor ve Refah'ı sevimli ve kemalistleri modası geçmiş göstererek, "barış içinde bir arada yaşamalarını" tavsiye ediyordu.
Time'ın yazısında on üç "kaynak" var.
Bunların fikirlerine yer veriyor.
Biz de bu kaynakları ve niteliklerini sıralıyoruz.

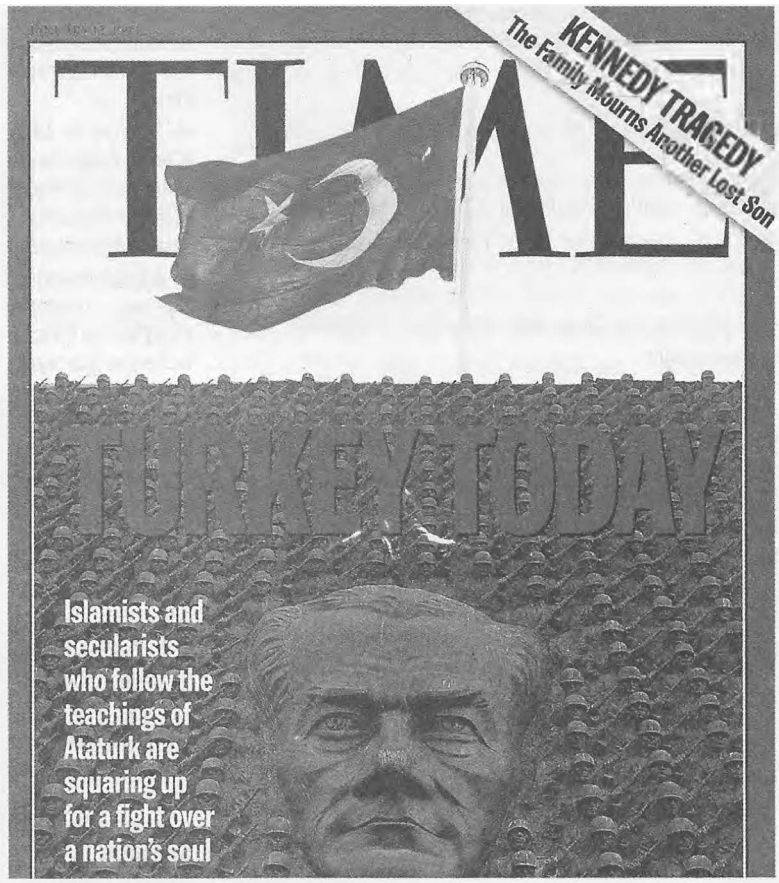

KAYNAK	Sayfa	TIME'A GÖRE	AÇIKLAMAMIZ
Mehmet Metiner	16	Ilımlı-Refahçı	Medyanın Refah gülü
Ruşen Çakır	16	İslam uzmanı	DS'den hapis yattı, yabancılara RP'yi pazarlayarak hayatını kazanıyor.
Ahmet Demircan	16	Refah milletvekili	—
İsmail Hakkı Turunç	17	Refah-Fatih İlçe Yöneticisi	—
Şahap Tunçer	17	Tuggeneral	—
İlter Turan	17	En önemli siyaset bilimci	Amerikan görüşlerini savunur
Mehmet Metiner	17	Tekrar, tekrar	—
Şükrü Karatepe	19	"Maverick", "Deli-dana"	Kayserili
Savaş İmamoğlu	19	Şükrü Karatepe hayranı	—
Yusuf Balcı	19	Musiad danışmanı	—
Gülnur Kırcoğlu	19	İmam-hatip öğrencisi	—
Ahmet Gül	19	MEB Dini Eğitim Şubesi Müdürü	—
Mehmet Ali Kışlalı	19	IHA Ankara Temsilcisi	İHA-Polis Aajansı, Işıkçı Tarikatı'na ait

KOMPLEKSSİZ, EMPERYALİST BİR AMERİKALI İLE SÖYLEŞİ:

Dünyaya En İyi Nasıl Egemen Olunur?

Çeviri: Seyhan Salman

NOUVEL OBSERVATEUR: Kitabınızda,(1) ABD'nin artık tek süper güç olmakla kalmayıp aynı zamanda dünya tarihinde böyle bir hegemonik güç görülmediğini yazıyorsunuz.

ZBIGNIEW BREZEZINSKI(*): Gerçekten de, hiçbir ülke asla bu ölçüde gezegeninin geri kalanına egemen olmadı. Sovyet İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra ABD, askeri, ekonomik, teknolojik ve hatta kültür gibi çok önemli dört alanda üstünlüğü ele geçirdi.

"Beyaz Saray eski danışmanına göre ABD, ne pahasına olursa olsun, Avrasya'nın kontrolü elinde tutmalı, Rusya'nın her türlü emperyalist hayallerden vazgeçmesini sağlamalı, Çin'i süper güçler klubüne kabul etmeli ve İran'la barışmalı." (N.O)

Hepimiz şunu kabul edelim, dünyanın en büyük nükleer gücü Amerika, bütün okyanusları kontrolü altında tutuyor ve İran Körfezi ve Avrupa'da olduğu gibi Asya'nın da belli bölgelerinde kontrolünü sürdürüyor; Amerikan ekonomisi dünya gelişiminin itici gücü ve enformasyon teknolojisinde oldukça ileri; son olarak, (Made in USA) kültürü, ne düşünürsek düşünelim, benzersiz bir çekim gücüne sahip.

– Bu üstünlüğü sürdürmek -ve dünya dengesini korumak- için, ABD size göre öncelikle Avrasya kıtasını denetimi altında tutmalı. Niçin?

– Çünkü Avrasya, yani, uçsuz bucaksız Avrupa-Rusya-"Asya'nın bütünü dünyanın ortasında bulunmakta; bu kıtayı denetleyen gezegeni denetler. Avrasya, eskiden beri, dünya üstünlüğünü ele geçirme savaşının yer aldığı satranç tahtası olmuştur. II. Dünya Savaşı'nın sona ermesinden itibaren Avrasya'da üstünlük Amerika'nın elinde olmuştur, ancak ne kadar süre için? Bir rakip veya bir grup rakip, on yıl içerisinde bu hegemonyayı tehlikeye düşürebilir, bu, insanlığın lehine bir şey olmayabilir de.

Oysa, bugün, Washington bu kıtada kısa vadeli çeşitli politikalar izliyor, hatta bazen genel vizyona uymayan biçimde. İşte hatalar ve yanlışlar da bu noktada. ABD'nin bu kıtayla ilgili küresel bir tutum çizgisi belirleme zamanı gelmiştir.

– (Merkezi) Orta Avrasya'yla başlayalım. "Karanlık bir kuyu" diye nitelendirdiğiniz Rusya'yı ne yapmalı?

– "Smuta Rus" (en uzun tarihsel kriz dönemi) ancak Kremlin ve toplumun elit kesimi, imparatorluk döneminin gerçekten sona erdiğini kabullendiklerinde bitecektir.

Oysa SB sonrası yöneticileri hâlâ emperyal hayalleri sürdürüyor ve bu illüzyon Rusya'da modern ve demokratik bir sistem kurmasını geciktirecektir.

O halde son derece tehlikeli bu ihtirasa son verme konusunda çaba gösterelim ve böylece acil olarak gerçekten yepyeni bir Rusya'yı destekleyelim.

– Peki, nasıl?

– Rusya'nın diğer ülkelere ve öncelikle de kendi uydularını hedefleyen her türden macerasını imkansız kılarak. İşte özellikle de bu yüzden, NATO'yu bütün Orta Avrupa ülkelerinden, Baltık ülkelerine kadar genişletmek gerekir. Bu güçlü ve geri dönüşü olmayan birlik,

(*) Amerika Birleşik Devletleri Başkanı'nın eski güvenlik danışmanı (1977-1981). John Hopkins Üniversitesi'nde profesör.

(1) "Büyük Satranç Tahtası" Amerika ve dünyanın kalan kısmı- Zibgniew Brezezinski, Boyard, 274 sayfa, 125 FF.

Rusya ile eskiden ona bağımlı ülkeler arasında hiçbir muğlaklığa yer vermeyecek biçimde istikrarlı ilişkiler kurulmasını mümkün kılan tek garantidir. Aynı biçimde Clinton yönetimi bunu, aktif biçimde desteklediği Ukrayna örneğinde görmüştür. Artık Ukrayna, Rusya'dan aldığından çok daha fazla alıyor ABD'den.

– Buna karşılık, ABD'nin eski Orta Asya cumhuriyetleri ve Kafkasya'da, bölgeye siz "Avrasya Balkanları" diyorsunuz, yeterince aktif olmadığını düşünüyorsunuz.

– Evet. Hatta Amerika'nın jeo-stratejik politikasında önceliğin bu bölgede olması gerektiğini düşünüyorum, bunun sebepleri ise aşağıdaki notlarla sıkı sıkıya ilintili:

Bir taraftan bu bölge devasa gaz ve petrol yataklarına sahip ve dünyanın enerji tüketimi katlanarak büyüyor; diğer taraftan bu "Avrasya Balkanları" ülkeler büyük bir istikrarsızlık, hatta kaos kaynağı haline dönüşebilirler; eğer bölgesel güçler (Rusya ile İran, Türkiye ile Rusya) bölgenin kontrolü için karşı karşıya gelirlerse. Bu çatışmaları zayıflatmak ve bu ülkelerden birinin bölgede liderliği eline geçirmesini engellemek için ABD yoğun biçimde müdahale etmek zorundadır. Nasıl? Kilit noktalarda olabilecek ülkelere; Kazakistan, Özbekistan ve Azarbeycan'a yardım ederek.

– Bu görüş açısına göre, İran'a karşı Amerika'nın izlediği güçlü politika sizce uygun mu?

– Aksine; bu ambargo çok aptalca. İran'ı izole edersek, ABD'yi izole etmiş oluruz. Çünkü, hem Orta Asya'ya hem de Kafkasya'ya açılan esas giriş yolu İran'dır. Lobileri tatmin etmek -özellikle de İsrail'inkini- için ambargolar koymaya çalışmak yerine, Tahran'la tekrar görüşmelere başlamayı denemek gerekir. Üstelik, Araplar'ın İsrail'e karşı uygulamak istedikleri ambargoya Amerika, bu tür önlemlerin illegal olduğunu ileri sürerek daima karşı çıkmıştır.

– Irak'a uygulanan ambargo konusunda ne düşünüyorsunuz?

– Bu da aptalca. Tabii ki Saddam ahlak dışı davranıyor ancak ambargo neye yarar ki? Madeleine Albright geçenlerde, amacının Bağdat'a hakim olmak, olduğunu söyledi. Ancak nasıl? Onu intihara iterek mi? Ambargonun, bize söylenen bir diğer amacı da toplu imha silahları stoklarının erimesini sağlamak. Ancak hiç kendimize, Saddam'ın niçin büyük kimyasal ve bakteryolojik potansiyelini Körfez Savaşı sırasında kullanmadığını sorduk mu? Cevap: İsrail'i bu tür silahlarla bombardımana tutsa, bizim de nükleer silahlarla karşılık vereceğimizi biliyordu. Öyleyse niçin, hiçbir şey getirmeyen bir ambargoyla kendimizi aldatmak yerine bu caydırıcı politikayla yetinmeyelim. Nihayetinde, Sovyetler Birliği'ni (dört sene boyunca) nükleer saldırı silahlarını kullanmaktan caydırmada başarılı olduk.

– Avrupa'ya gelelim. Avrupa'yı "Amerikan demokrasisinin köprü başı" olarak nitelendiriyorsunuz. Washington bu birliği desteklemeli mi?

– Hiç kuşksuz, bu onun çıkarınadır. Washington bir Avrupa Konfederasyonu oluşumunu desteklemeli. Çünkü, Avrupa dinamizmi durursa, bütün bölgede dengeler bozulur. Fransa'da şimdiden gördüğümüz türden aşırı uçtaki hareketlerde artış ve ayrılıklar ortaya çıkar ve Amerika da, kendi "protektora"sını kaybetme riskiyle karşı karşıya kalır.

– Bunun için özellikle Avrupa'da güçlerden birini (mesela, Büyük Britanya, Almanya veya Fransa gibi) desteklemeli midir?

– Evet, ama, kesinlikle Büyük Britanya'yı değil. Avrupa (Birliği'ne) "belki yarın" derken, Londra, büyük ülke tavrı sergileyememiştir. Aslında, İngilizler tam bir jeopolitik çöküş içerisindeler, ancak bunu onlara telaffuz etmemizden hoşlanmıyorlar.

Zbigniew Brezezinski, ABD eski Başkanlarından Carter ile birlikte.

– Ya Fransa veya Almanya'yı?

– Her ikisi de aynı anda. Washington Paris-Bonn eksenini ciddi biçimde desteklemeli. Fransa, büyük ülke illüzyonlarına rağmen Avrupa Birliği'ni tek başına çekebilmek için çok zayıf. Ancak Almanya, Avrupa'nın yönünü tek başına belirleyecek kadar güçlü. 20. yy tarihinden etkilenen ortakları bu üstünlüğü reddedeceklerdir. Avrupalılar, milliyetçi Alman iblislerinden

korkuyorlar. Kanımca da haklılar. İşte bu yüzden, Nato'nun genişlemesi -bu genişleme Almanya'nın en yakın komşularını batı ortaklarına dahil edecektir- nihai olarak daha ziyade Ruslar'ın değil, Almanlar'ın sorununu çözmeyi hedeflemekte.

– Beyaz Saray, Nato'nun güney bölgesinde Avrupa'nın komutanlığını reddediyor. Sizce, bu görüşünde haklı mı?

– Evet, çünkü Fransa, Avrupa'nın komutanlığını isterken, Fransa'nın komutanlığını kastetmekte. Elysee'nin, Akdeniz sularının bir Alman veya İsveçli komutan tarafından denetlenmesini kabul edeceğini düşünebilir misiniz? Bu da, ABD'nin, Avrupa'nın Nato içinde şu veya bu biçimde daha fazla rol üstlenmesini kabul etmek zorunda olması (ve sonuç olarak sorumlulukları paylaşması) demektir.

– Geriye Çin kaldı. ABD Çin'den korkmalı mı?

– Hayır, sıkça iddia edilenin aksine, Çin birkaç on yıl bölgesel güç olmaya devam edecek. Amerika'nın üstünlüğünü tehdit etmesine daha çok zamanı var. Aynı şekilde Pekin'in de, Amerika'nın Çin'e ait sınırlara göz dikmeyeceğinden hiç kuşkusu olmamalı. İşte bu yüzden iki ülke birbirlerini doğal müttefik saymalıdır.

Amerika'nın Uzak Doğu'da bir demir atma noktasına ihtiyacı vardır. Bunun için Japonya'nın askeri ittifakı üzerinde fazla duramazlar; Japonya henüz kıtadaki komşularıyla İkinci Dünya Savaşı geçmişini aklamadı.

Çin'in ise gelişmesi için teknolojiye ve Batı pazarlarına ihtiyacı var. O halde, Çin-Amerika işbirliği her iki tarafın da çıkarınadır. İlk adım olarak Pekin'i, süper endüstriyel güçler klubüne kabul ederek, G8'i G9'a çıkartmamız lazım. Çin'i uluslararası bir işbirliği içine çekmek ve düşlediği süper güç statüsü vermek, gerçekte onun en tehlikeli ihtiraslarını frenleyektir.

– Jeopolitik kavramınızla, uluslararsı kuruluşları nereye koyuyorsunuz?

– Son derece önemli bir yer, zira kanımca Amerika yalnızca dünyanın önde gelen süper gücü olmakla kalmayıp, büyük ihtimalle de sonuncusu da olacaktır. O halde kendime soruyorum: Amerikan hegemonyasından sonra ne olacak? Bir ya da iki nesil sonrasına hangi mirası bırakacağız? Umarım bu, dünyanın bütün devletleri arasında işbirliği olan bir sistem olur. Ve bu yapı nihai olarak uluslararası meselelerin Pasifik'teki merkezi kotrol organına dönüşebilir, neden olmasın?

ERBAKAN YALANI

"Asya Kaplanları" Telef Oluyor

Vahşi kapitalizm Asya bataklıklarına saplandı.

Güney Kore ekonomisi çöküntünün eşiğine geldi. Washington'da Federal Reserve Başkanı ve Hazine Bakanı, Güney Kore'yi kurtarmak için birbirlerini yiyorlardı.

Malezya Başbakanı,"herşey birkaç saatte battı" diyor. Geçen yıl Yalancı Erbakan Malezya'ya Türk işsizleri göndermeyi vaad ediyordu. Bugün Malezya batıyor ve yabancı işçilerini kovuyor. Şimdi eli kanlı katil Suharto'nun Endonezyası çöküyor. Kan emici Suharto, sonuna yaklaşıyor. Endonezyalılar panik içinde dükkanlara hücum ediyor. Şili ve Türk darbeleriyle dünyaya ihraç edilmeye başlanan vahşi kapitalizm vahşet içinde telef oluyor. Dünyanın özelleştirmecileri Asya batakhanelerinde tükeniyor.

Geçen yıl Yalancı Erbakan Malezya'ya Türk işsizleri göndermeyi vaad ediyordu. Bugün Malezya batıyor ve yabancı işçilerini kovuyor.

Demirel, Yılmaz, Ecevit, Cindoruk, Baykal ve Erbakan ve Çiller'e ders var.

"Asya kaplanları" Erbakan'ın değil Türkiye Düzeni'nin yalanıdır. Yalan Ortak'tır.

Akdeniz'de Korsanlar

Bir: Göçmenlerin, ekonomik nedenlerle, denize açıldıklarını söylemek, Türkiye'yi çok zor durumda bırakır. Çünkü Avrupa, insanları, ekonomik nedenlerle böyle tehlikeli denizlere açılan bir ülkeyi, Avrupa Birliği'ne kesinlikle almaz.

İki: Göçmenlerin, politik nedenle, korsan gemilerine sığındıklarını söylemek, Türkiye'yi dünyada çok kötü duruma sokar.

Üç: Korsan gemisinin, mafya tarafından, organize edildiğini söylemek Türkiye'yi bir mafya ülkesi haline sokar.

Dört: Göçmenlerin, Pkk organizasyonu ile, İtalya'ya çıktıklarını söylemek, Pkk propagandası yapmak olur. Pkk'nin çok büyük işler yapabildiği anlamına gelir.

Her ne olursa olsun, Akdeniz'de Korsan Gemiler çok olumsuz bir tablo çıkarmıştır. Özellikle Çevik Paşa'nın son iki yıllık çabalarla elde ettiği önemli sonuçları tartışılır hale getirmiştir.

Korsan Gemiler şunu gösteriyor: Bu Dava'da bir ileri-iki geri adım atmanın hiçbir anlamı kalmamıştır. Önemli olan bu kan akışını kökünden durdurmaktır.

Tayinle Milletvekillerine Dayak

Adana'da dayağı, Erdoğan Yetenç değil, aslında, Deniz Baykal'ın akıl hocası Erol Çevikçe yedi. Yetenç, Çevikçe için şamaroğlanı işlevi görüyordu. Gerçekte ise yumruklar, Baykal'a atılıyordu.

Hikmet Çetin, Gaziantep milletvekilidir. Antep'i görmemiştir. Antep'ten milletvekili tayin edilmiştir.

Atilla Sav, Hatay milletvekilidir. Hatay'ın yerini haritada bile bilmez. Tayin edilmiştir.

Onur Kumbaracıbaşı, Kocaeli milletvekilidir. Sadece Kocaeli müteahhitlerini bilir. Tayin edilmiştir.

Yetenç'e etten duvar

Adana'da dayağı, Erdoğan Yetenç değil, aslında, Deniz Baykal'ın akıl hocası Erol Çevikçe yedi. Gerçekte ise yumruklar, Baykal'a atılıyordu.

Bayındır Holding'ten Erol Çevikçe, Adana'nın taşlarını bile bilmez, tayin edilmiştir. Ancak dayak yemeye, Yetenç'i göndermiştir.

Adana'da olan, tayinle gelen inşaat vekillerine dayaktır.

TEVFİK ERTÜZÜN

BİR FAŞİST ÖLDÜ, İKİ FAŞİST PROFESÖR KALDI

Faşist idi. Özelleştirmeciydi. Demirel'in tayfasıydı. Dyp'li ve Mhp'li ve Dtp'li idi. Öldü.

Adını Eylülist cuntanın, Selimiye bilirkişisi olarak duyurdu. Albaylar, mahkum edeceklerini gönderiyorlardı. Selimiye'de Yalçın Küçük için, ünlü marksizm-düşmanı bilirkişi Sahir Erman "suçsuz" raporu vermişti. Mahkum etmek istiyorlardı.

Doç. Tevfik Ertüzün, Prof. Eril Cihan, Prof. Bener Karakartal, bilirkişi olarak hapis verdiler ve sekiz yıla mahkum ettirdiler. Ertüzün'ün yıldızı parladı.

Demirel'in, faşistleri toplama içgüdüsü var. Aldı, milletvekili yaptı. Doksanlı yıllarda Albay Türkeş'in yıldızı parlatılınca, Mhp'li oldu. Şimdi, Dyp kanalı ile Mhp'yi almak isteyen Cindoruk'un Dtp'sine geçti. Yolda tekerini tamir ederken teker altında kaldı. Bir faşist olarak öldü.

Daha çok faşist profesör var.

BİR HAİNİN "DEĞERLERİ"

Sosyalizmin yeni insan'ı yaratmada kalıcı başarıya ulaşamadığı, çözülüşünün altında yatan asıl nedenin bu olduğu düşüncesi, hem yol gösterici nitelik taşıyor, hem de değişik biçimlerde doğrulanmaya devam ediyor. Sadece 'sokaktaki insan'lar arasından değil, toplumun yönetiminde en üst düzey dahil pek çok noktada görev ve sorumluluk almış olanlar arasından da her haliyle eski dünyaya yakışan ne çok insan çıkmış.

Bunlardan belki de en hain olanını, bir zamanlar sesine yakıştırılan "teneke" sıfatını, kafasıyla da hak ettiğini sık sık gösteren tanınmış şarkıcı, besteci, rejisör, gazeteci-yazar, belediyeci, politikacı, feylesof, vb. Zülfü Livaneli, Milliyet'te geçen yılların son günlerinde başlayıp yeni yılın ilk günlerinde tamamlanan yazı dizisiyle bir kez daha hatırlamamızı sağladı.

Ülkesinde sosyalizmin yıkılışına benzersiz hizmetleriyle katkıda bulunduktan sonra, dünya politika sahnesinin sarhoşluğu, hödüklüğü ve cehaletiyle temayüz etmiş aktörlerinden Boris Yeltsin tarafından itilip kakılmakta olan ve en son Amerikan pizzacılarının reklam oğlanlığında karar kılarak maişetini temin eden Mihail Garbaçov, Aralık ayının sonlarında Moskova'da Livaneli ile görüşmüş. Üstelik, Livaneli'nin yazdığına göre, 150 bin dolar almadan televizyonlara çıkmazken, Cavit Çağlar televizyonuna program yapan türkücümüze para lafını açmamış bile. Tenekeci ile hainin dostluğu böylesine saf ve derin olurmuş demek...

KİME DAYANMIŞ?

Garbaçov, konuşmalarının bir yerinde Livaneli'ye, "Siz Lenin'in çok önemli bir tezine değindiniz" diyor ve devam ederek ne menem bir tez ise onu eklilyor: "İnsan yaşamı önemlidir; ister burjuva, ister köylü, ister aristokrat olsun insanların ortak yaşamı ve ortak kaderi söz konusu!"

Allah allah, sosyalizm burjuvaları, aristokratları falan kişi olarak değil sınıf olarak ortadan kaldıracağını en iyi bilen ve öneren biri durumundaki Lenin mi söylemiş bunları? Oysa, bu Garbaçov, partisinin Merkez Komitesi Genel Sekreteri olarak 27. Kongre ye 26 Şubat 1986 tarihinde sunduğu raporunda, herhalde aynı düşünceye olmalı, şöyle atıfta bulunuyordu: "(...) komünist dünya görüşünün başlıca farklılığı, sosyal ilerleme sürecinin odağında hiç değişmeksizin insanın, onun çıkarlarının ve kaygılarının yer almasıdır. Lenin bunu şöyle açıklamıştır: İnsan yaşamı ve bu yaşamın çok yönlü gelişim olanakları en yüce değerdir, toplumsal gelişme ise her şeyin üstündedir."

Hangisi Lenin'in düşüncesi acaba? Kongre'de değinilen mi, şimdi ileri sürülen mi?

Aynı görüşmede, "Peresteroyka döneminde var olan eski, klişeleşmiş düşünceleri, dogmaları, köktenci komünizmi yok etmek, silmek için Lenin'in düşüncelerinden çok yararlandım" diyen Garbaçov'un ideolojik mücadelesindeki dayanağının, daha çok, Lenin tahrifatı olduğu ortadadır.

SOSYALİST LİBERALİZM

Sohbet koyulaşıyor. Tenekecilerden Türk olanı, "Mihail Garbaçov, Sovyet komünizmini eleştirmekle

birlikte, dünyada sosyalist değerlere ihtiyaç duyulduğunun altını çizmekte" diyerek okuyucusunun içini ferahlatıyor ve o değerlerin neler olduğunu açıklamak üzere sözü Rus meslektaşına bırakıyor.

"Şunu söyleyebilirim: Sovyetler'deki komünizm modeli sadece Rusya'da değil bütün dünyada bir ütopya oluşturmuştu. Komünizmi bu ütopya üzerine kurmamak gerekir. Fakat sosyalist değerler yani liberalizm, demokrasi, hümanizm artık pek kalmadı. Bu değerlere hepimizin ihtiyacı var."

Tamam, razıyız, bütün bu değerler o kara cahil hainlerin olsun. Sosyalizm bize kalsın. Orada sıraladıklarının, birer "değer" olup olmadığı tartışılabilir; "sosyalist değerler" olmadığını ise elbet bir gün öğrenirler.

Sendikalar
Okul mu, Volan Kayışı mı?

Durmuş TİRYAKİ

Yazıya konu soru, sendikaların hiçbir yapısal sorununun bulunmadığı, dünya sendikal hareketinin gelişip güçlendiği varsayımından hareketle soruldu. Belki bu sorudan önce daha güncel ve yakıcı başka soruları sormak, üzerinde tartışma/araştırma yapmak "pratik" olabilirdi.

Dahası, reel sosyalizmin çözülüşü ile birlikte, bir yandan da üzerindeki sosyal basınçtan kurtulan kapitalizmin vahşileşen saldırganlığı altında asgari ekonomik-demokratik haklarını bile yitirme tehlikesi yaşayan dünya emek hareketinin sendikal örgütlülüğü, giderek artan tarihsel önemine karşın fizik anlamda zayıflamakta ve etkisizleşmekte iken, kısmen özel bir alanı, yani sendika-siyaset ilişkileri alanını gündem yapmanın ne gereği vardır, diye de sorulabilir.

Kanımca, sol siyaset açısından sorunlu alanların başında değilse bile, ön sıralarda yer alan sendika-siyaset ilişkileri alanını sorgulamak, gerçeğin kendisi olarak değişik yönlerine de dikkat çekmek bağlamında kaçınılmaz kabul edilmelidir, Bu kapsamda, sendika-siyaset olguları üzerinde kategorik olarak ortaya çıkan sol yaklaşımların ve ayrışmaların irdelenmesinden önce ve bizatihi sendikal gerçekliğin yerine, sendika-siyaset ilişkileri ekseninde solun izini sürmek, sicilini saptamak daha uygundur.

Kısaca, kökleri çok öncelere dayanan bir teorik modelin varlığı, deneysel birikim yığını ile birlikte orta yerde durmaktadır. Modeli ve deney birikimini bugün için tek tek ülkelerdeki somut algılanış biçimin-

den ayırmadan, kuşbakışı değerlendirmeyi planlıyorum, burada.

Başlangıç şöyle: Bu teorik model, sınıf-sendika-siyaset düzleminde, Marx'ta sendikalara "komünizm okulu" işlevini yüklemeyi, Lenin'de bunun yanısıra "volan kayışı" işlevi ile donatılmayı içeriyor.

Marx'ın öğretisinde sendikalara yüklenen "okul" işlevinde, hiç kuşkusuz bir taraftan kapitalist sistemin nesnelliklerinin, öbür taraftan da işçi sınıfına tanınan rolün payı vardır. Emeği "kardeşlik, özgürlük, eşitlik" vaadleriyle yedeğine alarak iktidara tırmanan burjuvazi, kapitalizmin serbest rekabetçi döneminde ve ilk sermaye birikim evresinde kâr oranlarını yükseltmek için kâr ve talanı en belirgin araç olarak devreye sokmuş, yoğun bir emek sömürüsü uygulamıştır. İşçi sınıfı ise, bu dönemde dağınık ve ancak tek tek işverenlere karşı direnmeye çalışıyordu.

Marx, işçi sınıfının ücret için, iş saatleri için mücadele içinde sınıf olarak siyasallaşacağını "asıl kötülüğün temelinde ücretlerin düşüklüğü değil, ücret sisteminin kendisi(nin) yat(tığı)"[1] bilincine ulaşacağını öngörüyor; tek tek işverenlere karşı mücadelelerin bir sonraki hedefinin siyasal iktidar olacağını hesap ediyordu. Zaten sınıfın kurtuluşunun kendi eseri olacağını ve aşağıdan yukarıya sağlanacağını kurguluyordu.

"Sosyal ilişkilerin tümünde durmadan devrim yapmazsa yaşayamaz" diye nitelenen kapitalizme yakıştırılan ilerletici dinamik; düzen içi bir emek örgütü olan sendikaları, öğretmeni ve öğrencisi olmayan

Yerlerde sürünen işçi sınıfını yüksek ücret, iş güvencesi, sekiz saatlik çalışma süresi, işsizlik sigortası, vb haklarla "yurttaş" seviyesine ulaştırmada adeta kaldıraçlık yapan sendikalar, bir anlamda rasyonelleştirdikleri düzenin suç ortağı durumuna mı gelmişlerdir diye sormaktan kendimi alamıyorum. Kapitalist ülkelerin yöneten sınıflarındaki çürümeye, kirlenmeye, düşkünleşmeye sendikalar acaba "ağa" halkası ile mi bağlanıyor?

ama "proletaryayı diktatörlüğünü uygulama yolunda yetiştiren bir hazırlık okulu" konumuna kendiliğinden sürükleyecekti. "Burjuvazi bütün bu savaşlarda, (önce aristokrasiye karşı sonra sanayinin ilerlemesine karşı çıkan kendi bölümlerine karşı) proletaryaya başvurmak, onun yardımını istemek ve böylelikle bizzat kendisi onu politika alanına çekmek zorunda kalır. Bunun içindir ki, burjuvazi, proletaryaya politik ve genel eğitimin öğelerini bizzat kendisi sağlar; bir başka deyişle, kendisine karşı savaşımda kullanacağı silahları proletaryanın eline bizzat kendi eliyle verir. (...) En sonu sınıf savaşımı kesin sonuca ulaşacağı saate yaklaştıkça, egemen sınıfın içinde ya da daha doğrusu toplumun tümünde işleyen çözülme süreci öylesine zorlu, çarpıcı bir niteliğe bürünür ki, egemen sınıfın küçük bir bölümü kendisini bu sınıftan koparır ve devrimci sınıfa, geleceği elinde tutan sınıfa katılır[2] deniyordu Komünist Manifesto'da. Bunun doğal bir uzantısı olarak da, "proletarya hareketi, büyük çoğunluğun, büyük çoğunluk yararına, kendiliğinden hareketidir" belirlemesi geliyordu. Marx ve Engels'deki, eğer deyim uygunsa doğrusal strateji "proletaryanın bir sınıf olarak ve dolayısıyla bir politik parti olarak bu örgütlenmeleri..." ne dayanıyordu. "...bu örgütlenmeleri..." diye devam eden paragrafın öncesinde sendikaların ortaya çıkışından ve "hepsi aynı nitelikte olan sayısız yöresel savaşları(n), ulus ölçeğinde sınıflararası tek bir savaşa dönüştürülmesinden" söz ediliyor olmasını da ayrıca kaydetmeliyim, Marx'a başvuruya son vermeden.

Şimdi bu özetlemeden çıkan sonucu yazıyorum: a- Sendikaların siyasallaşması ile siyasi bir araç gibi kulleanılması arasındaki ayrım çizgisinin netleştirilmesine gereksinim vardır. b- Sendikaları, ne bir programın dikte edilmesine muhtaç, dolayısıyla kendisine yabancı güçlerin hizmetine açık bir yapı gibi, ne de kendi içine bakan, dolayısıyla hareketi kendinde saklı bürokratik mekanizmalar dizgesi gibi algılamak doğrudur.

Türkiye solunun genlerine sinmiş bu türden anlayışlar, sendikaları yer yer aşırı ikameci bir mantıkla değerlendirmelere, yer yer de özerk ve özgün konumlarını abartarak kuyrukçu ve fetişist tavırlara teslimiyetlere yol açmıştır. Sözgelimi, bir tür başöğretmen atayarak, yani genel başkanları "halledere-k", -daha geçerli bir tanımla üst yönetimi fethederek- sendikaları devrimcileştirdiğimizi, aynı anlama gelmek üzere politik yörüngeye soktuğumuzu zannettiğimiz dönemler olmuştur. Yine sınıf bilincini,

sendikaların bağrındaki ilkel sınıf değerleriyle eşitleyerek, bunu da tabanla kaynaşmanın ve hatta rüşt ispatının göstergesi sayanlarımız olmuştur.

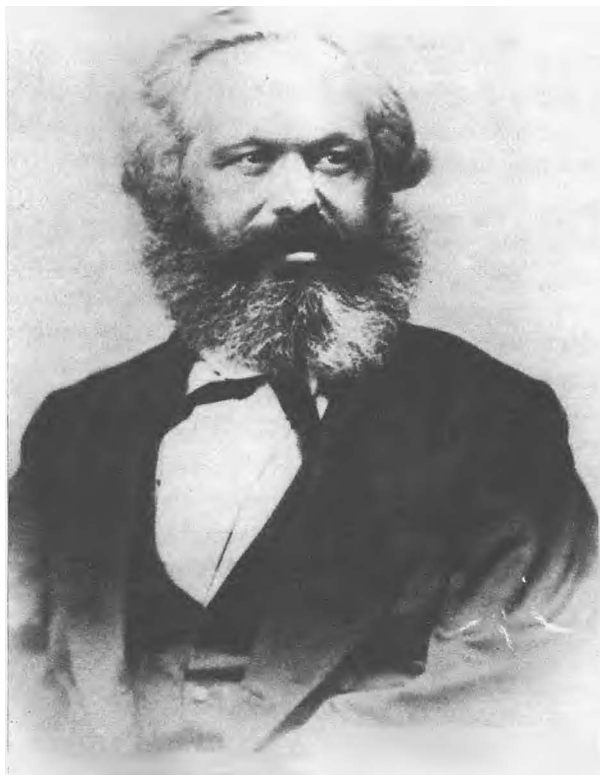

Hemen belirtmeliyim ki, Marx'ın "okul" saptamasının kendi başına bir günahı yoktur. Dahası Marx'ın öğretisi içinde sendikalara "komünizm okulu" işlevi yüklemenin bilimsel bir tabanı da vardır. Asıl, çağımızdaki marksist akım ve kişiler açısından önemli olan, sivil toplum örgütü sepeti içine yerleştiren sendikaların nasıl ve kime "okul" işlevi gördükleridir. Bir adım daha ileri giderek, yerlerde sürünen işçi sınıfını yüksek ücret, iş güvencesi, sekiz saatlik çalışma süresi, işsizlik sigortası, vb haklarla "yurttaş" seviyesine ulaştırmada adeta kaldıraçlık yapan sendikalar, bir anlamda rasyonelleştirdikleri düzenin suç ortağı durumuna mı gelmişlerdir diye sormaktan kendimi alamıyorum. Kapitalist ülkelerin yöneten sınıflarındaki çürümeye, kirlenmeye, düşkünleşmeye sendikalar acaba "ağa" halkası ile mi bağlanıyor?

Zira siyaset literatürümüze giren "sendika ağaları" kavramı, her bir tekil örneği ile tam da devletin ve düzenin egemeni oligarkların kişilik kalıplarına uyuyor.

Bunu burada bırakarak, Lenin'e dönmek istiyorum. Lenin, anımsanacağı üzere sendikalara "okul" işleviyle beraber "volan kayışı" işlevi de ekleyen bir sosyalist önder.

Önce Lenin'in formülasyonunu anlatan bazı aktarmalar yapmalıyım: "Bir kere sendikalar, öncü ile kitleler arasındaki bağdır ve bunlar günlük çalışmaları ile yığınları, bizi kapitalizmden komünizme götürmesi mümkün olan tek sınıfın yığınlarını ikna eder. Ayrıca, sendikalar, devlet iktidarının 'rezerv'i durumundadırlar. Kapitalizmden komünizme geçiş döneminde sendikaların konumu budur. (...) Sözünü ettiğimiz mekanizma öncüden, ileri sınıf kitlesine, buradan da emekçi halkın en geniş kitlesine ulaşan 'iletişim kayışları' olmaksızın çalışamaz.(3)

"Genel olarak bir komünizm okulu olan sendikalar, özel olarak işçilerin bütününün, sonunda ise bir bütün olarak emekçi halkın sosyalist sanayi (ve giderek tarımı) yönetme sanatını öğrendikleri bir okul olmalıdır."(4)

"En iyi motora ve birinci sınıf mekanizmalara sahip bir fabrika motorla fabrikalar arasındaki iletişim kayışları zarar gördüğü takdirde nasıl çalışmazsa, aynı şekilde bizim sendikalarımız -Komünist Parti ile yığınlar arasındaki iletişim kayışları- iyi çalışmadığı ya da iyi düzenlenmediği takdirde sosyalist kuruluş çalışmalarımız kaçınılmaz olarak başarısızlıklarla sonuçlanacaktır."(5)

Stalin'in aynı çerçeveyi pekiştiren görüşlerine de, izninizle, bir-iki alıntı ile başvuracağım. "...İşçi sınıfının çeşitli örgütlerini yardımcı organları ile partiyi sınıfa bağlayan hareket iletici kayışlar (volan kayışları) haline getirmeye yetenekli biricik örgüttür(parti). Parti, proletaryanın en yüksek sınıf örgütü şeklidir." (6)

"İşletme kolları veya 'hareket iletici kayışlar' diktatörlüğün gerçekleşmesi için zorunlu proleter kitle örgütleridir. Bu hareket iletici kayışlar, bu işletme kolları ve bu yönetici güç, proletarya için vazgeçilmez şeylerdir; çünkü bunların olmaması halinde ...sosyalizmi kurmak için mücadele mutlaka yenilirdi. (...) Sendikalar komünizmin okuludur. Sendikalar en iyi adamlarını, bütün yönetim kollarına, yönetici olarak verirler."(7)

Görüleceği üzere gerek Lenin'in, gerek Stalin'in yaklaşımlarında birden çok kesişme noktası mevcut. Bu nokları şöyle toparlamak mümkün:

1- Sendikalar, kapitalizmden komünizme geçişle ilişkilendiriliyor. Yeni, kapitalizmi aşkın, dolayısıyla

sümürücü düzen karşıtı bir misyonla tanımlanıyor

2- Sendikalar, örgütler manzumesinin içinde bir bütünlüğe kavuşturuluyor. Yani, örgütler diyalektiğine bir sıçrama, dolayısıyla örgütsel çeşitlilik, zenginleşme ve bir hiyerarşi görülüyor.

3- Sendikaların işlevlerini yerine getirmemeleri halinde sosyalizmin kuruluşunun yenilgiyle sonuçlanacağına işaret ediliyor. Toplumsal örgütlenmede monolotizmin sezgisel biçimde tehlikeleri haber veriliyor.

4- Sendikalara proletarya diktatörlüğünün kitlesel zemini ve sınıfın kendi kendini yönetme sanatını öğreneceği mekanlar olarak bakılıyor.

Özetle, sendikalar, proletarya diktatörlüğünün vazgeçilmez ayaklarından biri ve kapitalizmin içinden doğup, kapitalizme anti-tez unsurlar taşıyan bir silah türünden resmediliyor, diyebiliriz. Bu özete, Lenin ve Stalin arasındaki çarpıcı benzerlik eklenebilir. Ancak benzerliği basit bir takipçiliğe indirgemek ya da ortodoksluğa bağlamak hiçbir şeyi açıklamaz.

Tek kelimeyle iktidar perspektifli ve sınıf tutkulu ihtilalci bir kuşağın, tarihin kısıtlayıcı ve zorlayıcı imtihan sürecinde biçimlendirdikleri marksist formasyonlarının somut bir çakışması/dışavurumu ile karşı karşıyayız.

Buradan "volan kayışı" ya da "iletici kayışlar" kavramına geçerek, bu yazıya konu olan sendika-siyaset ilişkileri alanına dönebiliriz. "Volan kayışı" çözümlemesi, Lenin'in işçi sınıfına bilincin dışarıdan taşınacağı saptamasını ve eşitsiz gelişme yasasının damgasını taşıyor. Marx'ta nüve olarak bulunan, tarihin akışını teoriyle kavramış burjuva ideologlarının bir parçasının işçi sınıfının safına geçeceği beklentisi, Lenin'de politik bir düzeye ulaşarak "öncü müfreze", "sınıf bilinci", "siyasal devrim" tezlerinin olgunlaştırılmasıyla sonuçlanmıştır. Proletaryayı olması gereken şekliyle temsil etme ile, proletaryayı olduğu gibi temsil etme arasındaki eşitsizlikte "öncü parti" vücud bulmuştur. "Öncü parti" teorisinin kuşkusuz daha başka dayanakları da vardır. Burada gerekli olan, veri aldığımız bir modelin sendika-siyaset boyutundaki yansımalarıdır.

O halde, öncü partiden başlayarak kitlelere doğru uzanan bir "volan kayışı" rolü üstlenen sendikalar için, belirgin iki "handikap" vardır. Birincisi, "bağımsızlık" veya "tarafsızlık" ilkesi; ikincisi, ast-üst ilişkisidir. Sanıyorum, sendika-siyaset ilişkisinin test edileceği hassas ölçüler de bunlardır. Siyaseten öldürücü yanlışların, savrulmaların yaşandığı o kadar açıktır ki, tam boy ekonomizme, reformizme ya da yan örgüt sığlığına bu ölçülerin tutturulamamasının yol açtığını söylemek abartı sayılmamalıdır. Ünlü "partilerüstü sendikacılık" çizgisi ya da güdümlü sendikacılık tesbitleri bizim topraklarımızdaki bir adlandırmadan öte, yukarıda belirtmeye çalıştığımız bir hastalığın belirtileridir.

Peki, "tarafsızlık" ve "bağımsızlık"tan ne anlamak gerekir? Aynı sınıfa mensup, aynı düzenle çelişkili örgütlerin birbirlerine karşı bağımsızlığı/tarafsızlığı nasıl sağlanacaktır? Bunun; her koşulda, her zaman ve her yerde genel-geçer bir şablonu olmamakla birlikte, bilinen ve güzel bir formülasyonu vardır. O da; "Tavırda birlik, eylemde paralellik, örgütsel ayrılık"tır. Yakın geçmişimizde sıkça tekrarladığımız bu formülasyonun hala özlü bir formülasyon olduğu kesin. Çünkü, hem mutlak tarafsızlığı reddediyor hem de organik/kurumsal bütünleşmeyi dışlıyor. Bazı etmenler var ki –"çıkar birliği" örgütü olmak, yasallığa dayanmak, tüm işçilere bünyesini açık tutmak gibi etmenler– sendika bağımsızlığının, sendi-

ka bağımsızlığı da bu etmenlerin serpilip boy atmasının sigortasıdırlar; biri varlığını öbürüne borçludur. Tıpkı yumurta-civciv öyküsünde olduğu gibi...

Tüm bunlara karşın, teslim etmeliyiz ki, sol siyasetler dar grupsal çıkarları uğruna sendikaların doğallıklarını zorlamışlar, hatta dayatmacı, tekelci, kemirgen bir mirasa imza atmışlardır. Sendikaların öz güvenini ve kişiliğini tahrip etmişlerdir.

En azından biçimsel açıdan bir bütün olarak, sosyalist, devrimci unsurlardan ibaret olmayan, esnek, göreli biçimde yaygın ve köklü bir sınıf örgütüne sahip olmayı, siyasetler; ancak o örgütün içindeki kadrolarının/yandaşlarının/militanlarının günlük çalışma sırasında ve içten örnek/sabırlı, özverili, üretken, inançlı çalışmalarına dayandırmak ve siyaset-ideolojik yetkinliklerinden kaynaklanan öncülüğüne dayandırmak yerine, birtakım kolaycı, reklamcı, tasfiyeci yöntemlere yönelerek sağlamayı yeğlemektedirler. Sendika üst yönetimlerine yönelik tavizci ve payeci yaklaşımlarla etkili olmayı tercih etmektedirler. Bu ilişkinin tek taraflı olduğu sanılmasın. Bazan sendika üst yönetimlerine bir aksesuar türünden de olsa gerekli olan politik kariyer için de; sendikanın parasal, kadrosal, vb olanaklarının kullanıldığı oluyor. Geçerken değinmekte yarar var: Sendikaların genişliği, heterojenliği, aynı zamanda zayıflığını ve gücünü oluşturuyor. O bakımdan tavanda yapılacak her manevra, olumlu-olumsuz yankılar yaratır. Bu da, her siyasetin kendisi için tatmin olacağı "tabancık" demektir.

Çubuğu "sendikal bağımsızlığa", "tarafsızlığa" doğru büktüğümüz anlaşılabilir. Tam bu değil. Ama sendikalar, kooperatifler, dernekler, sandıklar gibi parti dışı, şimdilerde unutturulmak istenen niteleme ile, tüm demokratik kitle örgütleri için geçerli olması gereken bir kuralın altını çizmeye çalışıyorum. "Volan kayışı" tezinin çağrışımlarından esinlenerek ya da "volan kayışı" tezi payanda yapılarak sürdürülen sendika-DKÖ-siyaset ilişkilerinin sakatlığını su yüzüne çıkartmak içindir, eğer çubuk bükme var ise...

Elbette, bir ast-üst ilişkisi, talimatlarla yönetme tarzı olamaz sendika-siyaset ilişkisi. "Tarafsızlık" adı altında siyasi mücadeleyi red, partiyi inkar da değildir. Hele de ülkemizde böylesi bir tarafsızlığın ne büyük bir ikiyüzlülük olduğu anımsanırsa...

Pek tabii, her partinin sendikaları etkisi altına alma hakkı da vardır. Bizim açımızdan önemli olan o partinin hangi program ve hangi amaçlar adına savaştığıdır. Sömürücü bir toplumda, egemen sınıfa karşı tarafsızlığın, edilgen bir durum olmayacağı açıktır ve savaşarak, burjuvaziye karşı sosyal ve ideolojik eylemlerle kazanılır. Partinin bu savaşta sendikalara kendini kabul ettirmesi, üye yapısının akıl düzeyi ya da fikirleriyle çelişen bir eylem çizgisini dayatması ile değil, –ki bu sendikaların küçülmesine, kısa vadeli başarılar için partinin yan kollarına dönüştürülmesine, derin ayrılıkların oluşmasına yol açabilir– gönüllü olmaya dayalı, içten, günlük, somut çalışması ile olabilir.

Sona yaklaştım. Bitirirken, önce Trotsky'nin ve Stalin'in birbirlerini destekleyen görüşlerini buraya almak istiyorum. Şöyle;

"İşte bunun için partisiz örgütlerin bağımsızlığı ve "tarafsızlığı" oportünist teorisi, bağımsız parlamenterlerle partiden kopmuş yazarların, dar görüşlü sendika önderleriyle burjuvalaşmış kooperatifçilerin sayısını arttıran bu teori, Leninist teori ve pratikle kesinlikle bağdaştırılamaz."(8)

"İlke olarak sendika bağımsızlığını, Komünist Partinin önderliğine karşı çıkanlar, böylelikle ister istemez proletaryanın en geri bölümünü, işçi sınıfının öncülerine; dolayısız ve en yakın talepler için verilen mücadeleyi, işçilerin toptan kurtuluşu için verilen mücadeleye; reformizmi komünizme; oportünizmi marksizme karşı çıkarmış olmaktadır."(9)

Sendikaların işçilere ilk sınıf eğitimi veren ve kendi kendini yönetmeyi öğreten yanlarıyla "okul" niteliğine ve sosyalist öğretinin "öncü parti" buluşuyla sendikalara yüklediği "volan kayışı" tezine sadık iki önderin, "örgütsel bağımsızlık" üzerindeki ince çizgiden karşı-devrime uzanan mesafeye parmak basmaları bir yana, asıl "oportünizm" teşhisleri dikkat çekicidir. Oportünizm bir bütündür; siyasi olduğu kadar ahlakidir. Tüm yozlaşmışlığı ve kirlenmişliği ile "sendika ağaları" burada bir kere daha karşımıza çıkmaktadır. "Ağalar", devletin ve düzenin emekçi sınıflar içindeki objektif ajanları pozisyonundadırlar. Bunu sağlayan/besleyen ve kamufle eden sayısız maddi-manevi ayrıcalık, olanak ve unsur vardır. Burjuvazi mülkiyet hakkı ile, sendikacılar yönetim hakkı ile işçi sınıfını sömürmektedir. Sömürü, sömürüdür; dozu ve türü talidir.

Buraya kadar anlattıklarımız sendikaların sosyalist iktidar öncesi konum ve işlevlerine ilişkindir. Bir de sosyalist iktidar sonrası durum var. Bu, başlı başına bir inceleme konusu. Yalnız ilk ağızda vurgulanması gereken şudur: Sosyalist iktidardan sonra devlet aracılığıyla zor uygulayan egemen, yönetici sınıfa

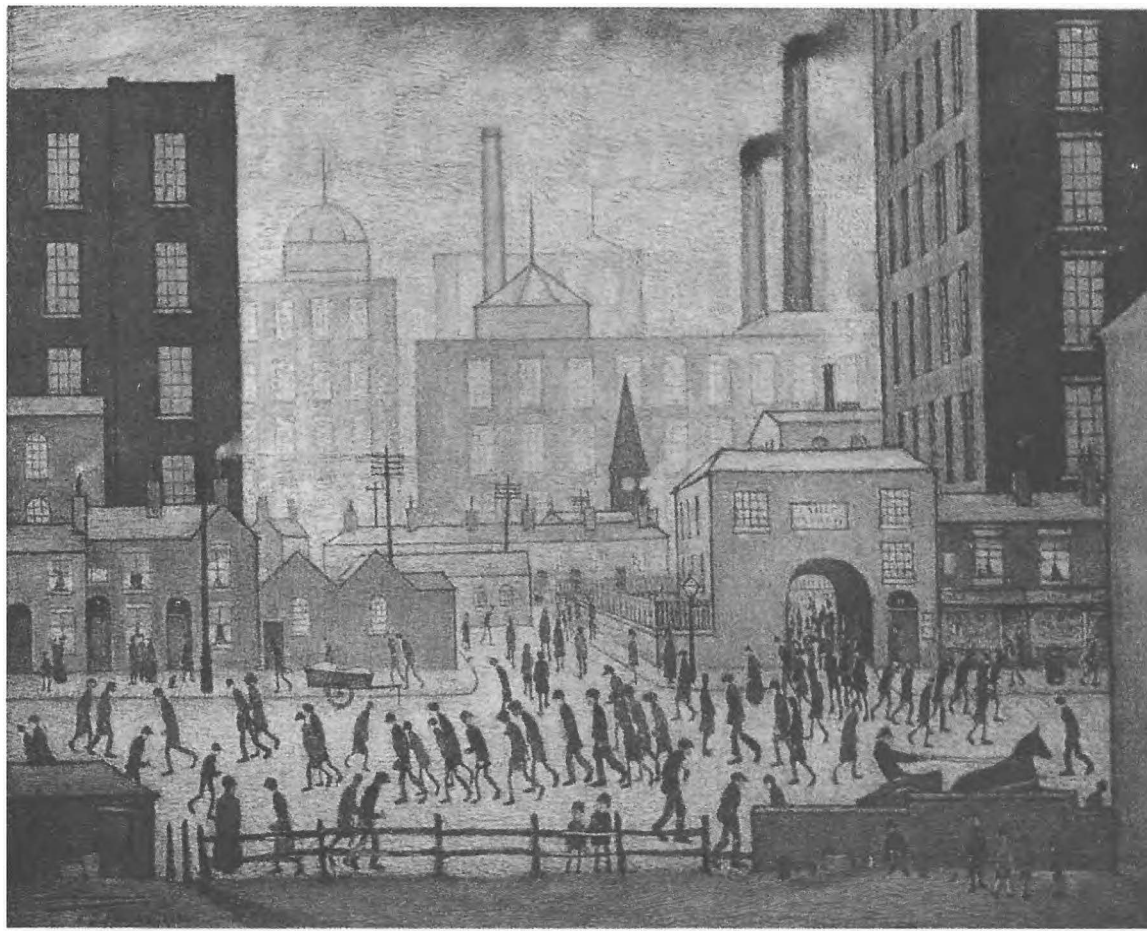

aidiyetlerinden dolayı sendikalar, bir devlet organı gibi algılanabilirler. Sendikaların bir devlet organı ya da zor kullanan bir aygıt olmaları, hiç kuşkusuz klasik durumlarıyla bağdaşmaz. Sosyalist iktidarda sendikaların gerek işyeri-işkolu, gerek ulusal ölçekte değişime uğraması doğaldır. Sorun bunun sınırlarını iyi belirlemektir. Üstelik ortada yıkılan Polonya ve dağılan Sovyetler Birliği deneyimleri duruyor iken...

"Volan kayışı" tezi ile sendikalar hiçleştiren, birer ara basamak ya da geçiş örgütleri gibi gören siyaset anlayışının, bu defa parti komiserleri türettiği; ama tersinin de yani, sendikal bağımsızlığı fetişize edilmesinin de tüketimci, ideolojiyi, kesimsel egoizmi kamçıladığı bilinmektedir.

Şimdilik, sendika-siyaset ilişkilerinde yaptığımız gezintinin bir ara sonucu olarak, sendikaları, ne derece "okul" ve ne derece "volan kayışı" olarak düşünmemek gerektiği önerilebilir. İkisiyle birlikte, ama eninde ve sonunda bir "araç" gibi algılamak en doğrusudur. İşçi sınıfının kurtuluşu için bir araç. Belki olağandışılıkları olan bir araç... Dolayısıyla işçi sınıfının kurtuluş ütopyasındaki her gelişmenin "araç"lara ilişkin sonuçlar doğurmaması beklenemez.

NOTLAR

1- Marx-Engels-Lenin, Sendikalar Üzerine, Bilim Yayınları, İstanbul, 1975, s. 121

2- K.Marx-F.Engels, Komünist Manifesto, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Ankara 1976, s. 39

3- V.İ.Lenin, Halkın Devlet Yönetimine Katılımı Üzerine, Işık Yayıncılık, Ankara 1979, s. 252-253

4- age., s.289

5- age, s.292

6- J.Stalin, Leninizmin İlkeleri, Sol Yayınları, Ankara, 1974, s. 104-105

7- age., s. 133

8- age., s. 105

9- L.Trotsky, Sendikalar Üzerine, Maya Yayınları, İstanbul, 1976, s.76

Estetizm Ülküsü ve Ahmed Cemil

Ogün KIRTIL

Mâi ve Siyah Servet-i Fünun hareketinin en önemli isimlerinden Halid Ziya Uşaklıgil'in en başarılı romanlarından biridir. "Edebiyat tarihimizde Batılı anlamda bir ekol, bir mektep karakteri gösteren yegâne topluluk"[1] olan Servet-i Fünun'un nesirdeki temsilcisi Halid Ziya'nın kendisinde bir dönüm noktası olarak gördüğü bu roman içerik, teknik, dil ve üslup bakımından kendinden öncekilerden farklıdır. Halid Ziya, 5 Eylül 1943 tarihinde Ulus gazetesinde yayımlanan "Suut Kemal Yetkin'e Mektup" adlı yazısında Mâi ve Siyah'ın büyük bir yankı yaptığını belirttikten sonra şöyle diyor:

"Bunun için birçok nedenler vardı. Her şeyden önce bu hikaye; basın, edebiyat ve şiir hayatına ilişkindi. Yakından gözlemler üzerine ortaya gelmiş bir belge değerindeydi. Birçok kişiler, Babıâli caddesinde her gün görülen yüzlere benzerdi. Sonra asıl hikâyenin kahramanı Ahmed Cemil, şiir ülküsünün bir simgesiydi. Eserde başından sonuna dek bir hayal, bir şiir havası vardı. Dil pek yüklü, pek şatafatlı olmakla birlikte, büsbütün yeniliklerle roman türü için en uygunu gibi sayıldı."[2]

Şiir ülküsünün bir simgesi olan Ahmed Cemil, aynı zamanda yeni bir hayat görüşünün, yeni bir yaşam biçiminin müjdecisidir. Aslında Tanzimat'ta Şinasi ve Namık Kemal'le başlayan edebiyatta yenilik hareketi, Abdülhamit dönemi boyunca baskı altında kalmıştı.

Servet-i Fünun hareketiyle birlikte genç edebiyatçılar ideallerini, yaşama bakışlarını ince ince işlemişler, kullandıkları tekniği geliştirmişlerdir. Mâi ve Siyah böyle bir dönemin ürünüdür. İnceleme konumuz, söz konusu romanın kahramanı Ahmed Cemil'in bir aydın ve edebiyatçı olarak içinde bulunduğu toplumsal koşullar ve edebiyat dünyası ile olan ilişkisidir.

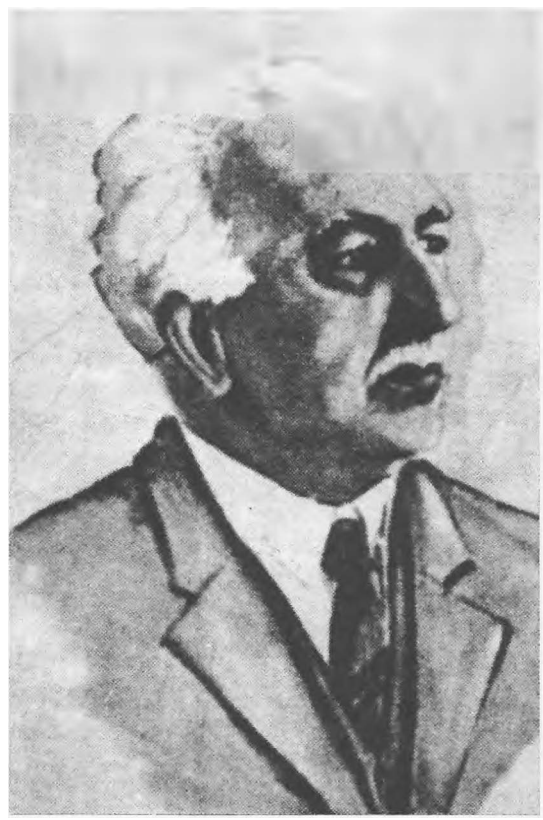

AHMED CEMİL'İN DÜNYASI

Mâi ve Siyah, Servet-i Fünun döneminin aydın ve sanatçılarının sanat ve dünya görüşlerini anlatan ve kahramanı Ahmed Cemil aracılığıyla bu dönemi daha sonra da etkileyen bir romandır. Halid Ziya, Ahmed Cemil'i yaratırken klişelerden değil, gerçeklerden hareket etmiş ve ideal bir tip yaratma çabası içine girmemiştir. Ama Ahmed Cemil, dönemin idealist gençlerinin özelliklerini öylesine başarılı bir şekilde yansıtmıştır ki, roman yazıldıktan bir süre sonra gençler Ah-

med Cemil gibi duymaya ve düşünmeye çabalarlar. Mâi ve Siyah bir kaçışın romanıdır, Ahmed Cemil de yeni bir tipin habercisidir. Halid Ziya, Mâi ve Siyah'ı ilk başta daha politik bir roman olarak düşünüyor ve toplum üzerindeki siyasi baskıyı da anlatmayı planlıyor. Anılarında şöyle diyor:

"Bunu başka türlü tasavvur ederdim. O zamanın hayatından, idaresinden, memleketde teneffüs edilen zehirle dolu havadan muztarip mariz bir genç, hulâsa devrin bütün hayalperest yeni nesli gibi bir bedbaht tasvir etmek isterdim ki, ruhunun bütün acılarını haykırsın, coşkun bir delilikle çırpınsın ve bütün emelleri parmaklarının arasından kaçan gölgeler gibi silinip uçunca, o da gidip kendisini, ölmek için saklanan bir kuş gibi, karanlık bir köşeye atsın. Bu gençte bir aşk yıldızı, bir de sanat hülyası olacakdı ve bunların arasında bir sarhoş gibi yıkıla yıkıla, o divardan bu divara

Estetizmi çok ileri boyutlarda yaşayan, bir şair olarak büyük yenilikler peşinde olan Ahmed Cemil, günlük yaşamda, yani gerçeklik karşısında son derece edilgen, hareketsiz bir kişilik sergiler. Edebiyat alanındaki yenilikçi ve değiştirici düşüncelerine, girişimlerine rağmen, kendi hayatını değiştirici en küçük bir güç göremez kendinde.

çarpa çarpa geçip gidecek, nihayet bir kovukda sinip can verecekdi, mâi hülyalar içinde yaşamak için yaradılmışken siyah bir uçuruma yuvarlanacakdı.

Bu esasın ilk büyük kısmından tabiatle vazgeçilince ortada ancak sanat ve aşk hülyaları kalıyordu, onun içindir ki birçok munsif münekkidlerin dedikleri gibi Ahmed Cemil itmam edilmemiş bir müsvedde halinde mübhemiyetle muthat kalmışdır, fakat gene o münakkidler onun etrafını teşkil eden şahısları pek ziyahat buldular. Bu da pek tabiî idi: Ahmed Cemil'i bizzarure memleketin umumî muhitinden çıkarmağa mecburiyet hasıl olunca onu matbuat aleminin hususi ve mahdut zemininde bırakmak lazım gelmişdi, ve bu zemin ele alınacak, tasvir olunacak o kadar mebzul unsurlarla dolu idi ki kendiliklerinden koşuşup eseri doldurmağa müheyya idiler."(3)

Ahmed Cemil'in kaçışı ile dönemin edebiyatçılarının gençlerinin kaçış hayali arasındaki ilişki birçok edebiyatçı tarafından belirtilmiştir:

"–Niçin, dedim, niçin kaçtınız, siz ki, henüz gençtiniz, büyük bir istidattınız, kabiliyetleriniz vardı...

– Belki bütün bunlar doğrudur ve hakikaten bende bu saydıklarınız vardı. Fakat yaşamak için bir tarafım eksikti, zaruretle tahammül edemiyordum. Sadece hulyanın, hüsnüniyetin yarattığı bir adamdım, onun için... Hem niçin taacüp ediyorsunuz? Benden çok yaşlı olan amcalarımın, Yeni Zelanda'da müstamer olmayı ciddiyetle düşündükleri bir devrede benim Yemen'de memuriyet kabul etmemi tabii bulmalısınız; yorgundum, muhitim bana kasvet-engiz geliyordu..."(4)

Kaçan Ahmed Cemil aslında üzerinde dönemin bütün özelliklerini toplamıştır. Mâi ve Siyah romanına önem kazandıran da bu toplumsal gerçekliğin sunduğu malzemeyi iyi öğütüp bir atmosfer yaratabilmesidir. Bu atmosfer hem dönemin koşullarını hem de Ahmed Cemil'in mavi hayallerini anlatır.

"Tarihimizin belli bir devrinde, aydın orta sınıfın hayatı, bu hayatın tezatları, terbiye ayrılıkları, hasretleri, yeisleri, ümitleri, bu kitapta az çok vardır. Fakat unutulmamalı ki, Mâi ve Siyah, bir san'at çevresini anlatır ve bu çevre, mektep, matbaa, kitapçı dükkanı, Bab–ı Ali Caddesi arasındadır. Şahıslar ancak arkalarındaki perspektifle asıl hayata bağlanabilirler. Zaten romanın güzel tarafları da buraları, yani Ahmed Cemil'in yetişmesi, kızkardeşinin hikayesi, Râci ile karısıdır. Halid Ziya yer yer bir nevi beşeriliğe erişir. Kitapta aşka hemen hiç yer verilmemiştir. Ahmed Cemil'in arkadaşının kız kardeşine uzak sevgisi, aşktan ziyade bir hülyaya benzer ve sanıldığı gibi eserin bir zaafı değil, belki kuvvetli tarafıdır. Çünkü Ahmed Cemil için bu küçük kız sâde sevgi değildir; yetişmek istediği bir hayat tarzı, refah seviyesi, kısacası hulyalarının tabii dünyasıdır. Bence Mâi ve Siyah, bize esaslı maceramızı verir."(5)

Tanpınar, Mâi ve Siyah'ı değerlendirirken Ahmed Cemil'in kaçışından ve romanın dramından söz eder ve "nesli namına konuşan ilk eser"(6) tanımlımasını yapar. Neslini anlatan kahraman Ahmed Cemil'dir.

Bilge Ercilasun'un aktardığına göre, Mehmet Rauf

romanı başarılı bulduğunu belirttikten sonra eser hakkında şöyle diyor: "1. Eserin zemini beşerîdir. Bizim hayatımız yakından tasvir ediliyor ve bir muharrirler mühiti anlatılıyor. 2. Mâi ve Siyah, 'haiz-i hakikat' bir eserdir. Mesela yazar Ahmed Cemil'i iygi göstermiş, kusurlarını söylememiştir."(7) Burada da vurgulanılan nokta romanın döneminin özelliklerini iyi yansıttığıdır.

Yalçın Küçük, daha farklı bir yaklaşımla, Ahmed Cemil ile Jülien Sorel arasında bağlantı kurar:

"Halid Ziya'nın Mâi ve Siyah'ı, Stendhal'ın, Kırmızı ve Siyah'ını hatırlatıyor.

Ancak ne Mâi ve Siyah, Kırmızı ve Siyah'tır; ne de Ahmed Cemil Jülien Sorel. Ahmed Cemil'i Türkiye'de yaşama sokan da bu olmalı. Halid Ziya'nın bu gerçekçiliği olmalı"(8)

Gerçekten de Halid Ziya, Fransız yazarlarından çok etkilenmiştir. Ama o, içinde yaşadığı toplumun gerçeklerini yansıtmış, bunu yaparken de Batı romanından yararlanmayı bilmiştir.

AHMED CEMİL'İN ÇELİŞKİSİ

Mâi ve Siyah romanı, mâi-siyah karşıtlığına paralel olarak olumlu ve olumsuz ilişkilerden örülmüş olaylar, kişilikler, kişiliklerin iç çatışmaları bu kurgu üzerine oturtulmuştur. "Mavi" Ahmed Cemil için gökyüzünü, umudu, şiiri, Lamia'yı; "siyah" ise toprağı, umutsuzluğu, hayal kırıklığını ve ölümü simgeler. Romanın başlangıcında, Ahmed Cemil Tepebaşı Bahçesi'nde arkadaşlarıyla oturmaktadır. Bir ara onlardan uzaklaşır ve düşlere dalar. Bir elmas yağmuru içinde uçmaya başlar:

"İşte, işte, sanki göklerden dökülen, karşısında şu bayırın eteğinde yer yer parıldayan, denizin siyahlıkları içinde şurada burada ışıldayan bu ışıklar; işte, işte dans ediyor, yağıyor... Onlar da bir elmas yağmuru; ama hayatta yüksek şeylere meftun olmuş gözler gibi aşağıdan yukarıya yağıyor; ta o göklere, o üzerinde gülümseyen nurlara, çalkalanan maviliklere doğru yağıyor."(9)

Göklere, maviliklere doğru yükselen bu düş yağmuru, romanın sonunda denizin karanlığında yitip gidecek olan düşlerin ipucunu da verir bize. Estetizmi çok ileri boyutlarda yaşayan, bir şair olarak büyük yenilikler peşinde olan Ahmed Cemil, günlük yaşamda, yani gerçeklik karşısında son derece edilgen, hareketsiz bir kişilik sergiler. Edebiyat alanındaki yenilikçi ve değiştirici düşüncelerine, girişimlerine rağmen, kendi hayatını değiştirici en küçük bir güç göremez kendinde. Bazı olaylar karşısında duyduğu öfkeyi bir türlü eyleme dönüştüremez. Aslında hayalleri o kadar büyüktür ki, kendini yaratma peşindedir adeta.

Arkadaşı Hüseyin Nazmi'ye yaratmayı düşündüğü büyük eseri anlatır ve sonra, kahramanımızın aklından geçenler yazarınki ile iç içe geçmiş bir şekilde verilir:

"Ah; o eser yazılıp da yayınlandığı zaman ben büsbütün başka bir adam olacağım! Öyle sanıyorum ki ünlülük perisi gelip kahrolmuş ve yenik düşmüş halde ayaklarımın altına atılacak; kendimi birden yükselmiş göreceğim. O zaman:

"– Ben bugün şu toprak parçasının üzerinde birisiyim!.. diyebileceğim..."(s. 104)

Ahmed Cemil yaşamdan kaçarak, yalnızca şiire dayanarak içinde bulunduğu çıkmazı çözeceğini düşünür. Bu, Servet-i Fünun aydının politik yaşamdan baskı ile uzaklaştırılmasının bir sonucudur. Yalçın Küçük, Ahmed Cemil'in bulduğu çözümü bu çerçevede değerlendirir: "Ahmed Cemil politikadan kaça-

rak, estetik bir çaba ile yeni bir insan yaratma girişiminin en muzec-i evveli, ilk örneği oluyor."(10)

Ahmed Cemil'in hayalleri ile, aslında kaçamadığı, onu bir kabûs gibi çevreleyen gerçeklik arasındaki çelişki, kahramanımızın çok genç yaşlarda farkına vardığı bir çelişkidir. Onun düşüncesine göre o büyük eserini tamamlayıp üne kavuştuğunda bu çelişkiden kurtulacaktır.

Ama burada önemli bir sorun var. Ahmed Cemil yaşamda gösteremediği eylemliliği, şiirinde de gösteremez. Şiirinde pragmatik yan eksiktir. Hem gerçek yaşamda, hem de hayallerinde edilgen bir çekim merkezi olabileceğini varsayar:

"Ahmed Cemil'in genç yaşta farkına vardığı varoluşla ilgili ikilem, ona göre, şiirin getireceği ünle çözümlenecektir. Şiir alanındaki başarısının, insanları çekeceğine inanır. Bu denklemde eylemi gerekli bir öğe olarak görmez, yalnızca şiirin kendiliğinden onu çekici odak bir şiirsel esin çekirdeği katına yükselteceğine inanır. Sanatsal çabaların temelinde fiziksel bir gerçeklik yatmaz; bütünüyle entellektüel girişimlerdir bunlar, yaratıları da dinamik bildirimleri de soyut düzlemde yer alır. Fiziksel eylem Ahmed Cemil'in yapısında yoktur. Onun eyleme geçmeme özelliği, ilk dönem Türk romanının kahramanlarında da, sözgelimi Sergüzeşt'in Ali Bey ve Dilber'inde, Araba Sevdası'nın Bihruz'unda ve Zehra'nın Sırrı-cemâl'inde de belirgin bir özelliktir. Bunalım anlarında kendilerini koruma adına sert tepkiler gösteremezler. Ahmed Cemil, Vehbi Bey ile sorununu kavradığında, düşmanına karşı saldırıya geçmez, önce 'mütekayyit' olmaya, sonra da 'her şeye tahammül' etmeye karar verir."(11)

Bir estetik inanışın sembolü olan Ahmed Cemil, büyük eserini yazmayı bitirmiş, ama üne kavuşamamıştır. Bu anlamda bir başarıdan söz edilecekse, bu, Ahmed Cemil'in yenilikçi düşüncelerinin, onun kuşağı tarafından daha sonra benimsenmesinde yatar. Kendi mücadelesinin sonunu göremeyen Ahmed Cemil, yıllar boyu Türk edebiyatında üzerinde en çok yazılan, tartışılan roman kahramanı olacaktır.

Peki, Ahmed Cemil'i yaşamda bu kadar edilgen ve güvensiz olmaya zorlayan şartlar nelerdir?

"Ahmed Cemil'in değişkenliği, toyluğundan ve parasal güvenceden yoksun olmaktan kaynaklanmaktadır. Vehbi, yavaş yavaş gazetenin bütün yazarlarına yol verir ama bu birbirine yürekten bağlı dostların her biri, dışarıdan aldığı yardım aracılığıyla başka bir iş bulabilecektir. Ahmed Cemil, Vehbi'nin çıkarı doğrultusunda sömürülmeye deneyimsizliğinden ötürü boyun eğer ama sürgüne gidiş nedeni, Vehbi'nin baskısına boyun eğmektense kendi güdüleri doğrultusunda hareket etmesidir. Ahmed Cemil'in direnişi edilgindir, gerçeğe boyun eğmeyi yadsıyan bir ilke adamının kaçışıdır. Bu özelliğiyle Mizancı Mehmet Murad'ın kahramanı çağdaşı Mansur Bey'i anıştırır. Mansur Bey dünyayı dışladığında, Tolstoy'un Levin'i gibi örnek bir tarım çiftliği kurmaya girişecektir. Ahmed Cemil ise çok içe dönüktür; ruh yapısı, iç dünyasının şiir ve sevda görüntülerinin büyüsüyle sınırlar onu. Dış gerçekle ilintisi, dıştan bakan bir izleyicininkinden öteye gitmez."(12)

Bu dönemde yaşanan çözülüş elbette yalnızca kişisel özellikler ile açıklanamaz:

"Ahmed Cemil yaşadığı toplumun bir 'ürünü'dür, entellektüel açıdan yabancı bir sisteme bağlanmıştır; bu sistem, karşı konmaz süreçleriyle onu ekonomik yıkıma ve manevi yoksunluğa sürükleyecektir. Giderek baştan bel bağladığı estetik değerlerin yanlışlığını kavraması da, maddi çözülüşüne koşut gidecektir."(13)

Ahmed Cemil'in yaşadığı sorunlar aynı zamanda Türk aydınının yaşadığı sorunlardır. Servet-i Fünun döneminde aydın, pasifize olmuş, sıkışmıştır. Hırsını, eylemliliğini kaybetmiştir. Ama bütün bunlara rağmen derinliği, duyarlılığı ve düşüncesindeki inceliği ile dönemini ifade edebilmiştir. Mâi ve Siyah bu ifade edişin başlangıcı olarak görülebilir.

"Mâi ve Siyah ile bir manifesto yazılıyor. Yeni duyguları olan yeni bir insan yaratma çabası başlıyor."(14) Yalçın Küçük, Ahmed Cemil'in arkadaşı Hüseyin Nazmi ile birlikte o güne kadar yazdıklarını yakmalarını bir tepki olarak değerlendirdikten sonra şöyle diyor:

"... Türk aydını, ne yazık, hep tepkilerle büyüdü. Tanzimat edebiyatının, derinliği yerine genişliği olan

sığ insan yaratma çabasına bir tepki olarak, Servet-i Fünun üstad romancısı Halid Ziya başta olmak üzere, Osmanlı aydının içini dantela gibi örtmeye çalıştı. Hiç kuşku yok, Abdülhamit istibdatının politikayı çok zorlaştıran politikası ve bazı gelişmeler, Servet-i Fünun yolunu, kolaycı ve kaçkın, ancak aynı zamanda yetenekli, yazarları için önemli ve tek açık kapı olarak bıraktı."(15)

Osmanlı aydınının kaçınılmaz çelişkilerini Ahmed Cemil de taşıyor. Ama buradaki önemli bir farka işaret etmek gerekir. Ahmed Cemil'in hep "mavi" bir hayali var. Romanın sonunda İstanbul'u terkederken yaşadığı "siyah" kâbusa rağmen bu "mavi" hayal var. Ahmed Hamdi Tanpınar da böyle düşündüğü için olsa gerek Ahmed Cemil'i geri döndürüp, onunla bir mülakat yapar.

SIĞINMA NOKTALARI

Ahmed Cemil'in acı çektiği, sıkıntılı olduğu anlarda, içinden çıkılamaz zorluklarla karşılaştığında, kendini saklayabileceği, huzuru bulmayı umut ettiği bir takım manevi sığınakları vardır. Bunlar, şiiri, basımevi hayali, arkadaşı Hüseyin Nazmi, Lamia, evi, yatağı, kızkardeşi ve annesidir.

Şiiriyle uğraştığı anlar en "mavi", en umutlu ve rüya dolu anlardır onun için. Eserini incelikle işlemeye çalışır, her kelime için ayrı ayrı düşünür.

"Bir yıllık hayatının geçim derdi bağımlı olmayan bütün saatlerini bu eserin beynini yakan yaratma işine"(Sayfa 135) adar. Yaratma faaliyeti, ıstıraplarla dolu, "beyin yakan" bir süreçtir Ahmed Cemil için. Ama o bundan hiç gocunmaz, tam tersine yaşamasının birkaç amacından biridir bu eseri tamamlamak.

Eserini tamamlayıp ünlü olduktan sonra bir basımevi sahibi olmayı planlayan Ahmed Cemil, basımevi fikrine ilk kapıldığında daha yeni çalışmaya başlamıştır, bir yandan da okuluna devam etmektedir:

"Şimdi Ahmed Cemil'in yüreğine bu taze umut düşmüştü. Bu umudun üzerine ne hayaller nakışlamış, kafasında neler düzenlemişti. Kitapçı Faiz Efendi'ye bir gazete imtiyazı aldırtıyor, kendisi başyazar oluyor, Hüseyin Nazmi'yi beraberine alıyor, her biri beş (altın) liralık hisseler çıkarıyor, bir basımevi kuruyor; hisse senetleri elde edilecek gelirlerle yavaş yavaş ortadan kaldırılıyor, basımevi sadece Ahmed Cemil'in malı oluyordu."(s. 67)

Enişteşinin, babasından kalma evini ipotek karşılığında, basımevine ortak olma önerisine, karşı koyamaz. Çünkü bu, hayatta en fazla istediği şeylerden biridir. Hep bunun hayalini kurmuştur. Vehbi Bey'i artık tanımakta ve böyle bir öneriye evet demenin tehlikelerini bilmektedir. Ama işte umudu gerçekleşmek üzeredir:

"Ahmed Cemil'de bu basımevi sorunu yeni bir düşünce zincirlemesi doğurmuş oldu. Burada paraca ve eylemce bir hak sahibi olmak umuduna karşı içi titriyordu. Bu umuda hiçbir zaman gerçekleşmeyecek gözü ile bakmakta iken, işte gözünün önünde bir çıkar yol belirmişti. Şu dakikada bir karar verecek olsa, basımevine bir taş makinası eklenebilecek, bir petrol makinesinin çarkı kayış kolonlara takılınca ayaklarının altındaki şu yapı bir fabrikanın canlılık gümbürtüsüyle gürleyecekti...

(...) Demek bu düşü, hemen şimdi gerçeğe dönüştürebilmek için elinde imkân var." (s.189-190)

Romanın sonu dışında hayatında her zaman bir sığınak olan Hüseyin Nazmi, Ahmed Cemil'in okul arkadaşıdır. Hüseyin Nazmi'nin yaşam biçimi, düşünceleri, yenilikçiliği onu hep etkilemiştir. Maddi durumu iyi olan arkadaşı, Ahmed Cemil'e hep doştça davranır, onu anlamaya çalışır. Çok iyi bir dinleyicidir. Görüşmedikleri dönemler zaman zaman uzasa bile dostlukları çok güçlüdür:

"Hüseyin Nazmi ile uzun çocukluk arkadaşlığı sonucu, aralarına ne kadar uzaklık girse bile, gene kolay kolay ortadan kalkmaz bir yakınlığı vardı ki, buna hiçbir nedenle bozukluk erişemezdi. Okul hayatının üzerinden bir yıl geçtiği halde birbirini aramaktan, buluşmak gereksinmesine uymaktan geri kalmamışlardı." (s. 93)

Ahmed Cemil bütün hayallerini onunla paylaşır, biri hariç. Arkadaşının kızkardeşi Lamia ile ilgili hissettikleri, hiç kimseye anlatamayacağı türden, mailiğin sonsuzluk boyutunda yaşadığı duygulardır. Lamia onun için hayalindeki Leyla'dır sanki. Hüseyin Nazmi'nin evinde düzenlenen gecede şiirini edebiyat dünyasının önde gelen isimleri huzurunda yüksek sesle okuyan Ahmed Cemil Lamia'nın kendisini duyduğunu farkedince birden dikkati ona yönelir. Daha sonra onun yanına gidip içinden geçenleri söyleme arzusuna kapılır:

"– 'Sizi seviyorum...' demek, 'Ah! Bilseniz ne kadar seviyorum! O demin kapının arasında dinlediğimiz eseri yazmak için, onun her bir sözünü bulmak için

yazdığımı biliyorsunuz, değil mi? Bütün hayatımda ruhuma hayalinizle sürekli bir eş olduğunuzu, bir şey, düşünüze rastlamış bir hayal, pencerenizden girmiş bir bahar havası size sezinletmedi mi? Bırakın, şurada gözlerinizin altında öleyim...' demek bütün yıllardan beri zorla dizginlenmiş çığlıkları, kendisini kaybederek, söyledikçe kendinden geçerek, tatlı bir ölümle olanca ruhsal varlığı eriyerek, dökmek istedi." (s. 209)

Ahmed Cemil'in mutlu olduğu, huzur bulduğu bir başka sığınağı küçük evleridir. Akşamları annesi, kızkardeşi ve hizmetçileri ile birlikte bu sıcak yuvada, Vehbi Bey gelene kadar mutlu bir yaşamları vardır. Sıkıntıları ve sevinçleri birlikte yaşarlar. Bazen akşamları oturup hesap yaparlar. Ahmed Cemil'in odasının ve yatağının ise özel bir yeri vardır yaşamında. Ders vermekten döndüğü akşamlarda "hayatta kendisine alınyazısınca verilmiş tek dinlenecek yer olan" (s.79) yatağı onun için mal hayallerine kavuşma yolu gibidir:

"Uyu zavallı çocuk; yeşil eski çuhalı yazı masasının kenarında, karanlık çamurlu sokaklarda, küçük nazlı çocuğun sürekli esneyen yüzü karşısında geçen o aşırı zahmet, eziyet saatlerinden sonra şu sıcak, temiz yatağın içinde, aydınlık mavi bir gökyüzünün elmas yağmuru altında, doğmasını beklediğim umut güneşini görmeye çalışarak; derin, uzun bir avunma uykusu uyu!..."(s. 79)

Sadece "mavi" hayallerini kurarken değil, yıkım zamanlarında, örneğin Lamia'nın evleneceğini de odasının ve yatağının özlemini duyar:

"... Şu dakikada evinde, o hayatının her sırrının yakın yoldaşı olan odacığında olsaydı... Yatağının üzerinde kıvranarak, yastıkları ısırarak, delice ve umutsuzluk coşup taşışı ile, Lamia'nın yasını tutacaktı."(s. 289)

Bu motif bir başka yerde, odasında birden bire kendini kaplayan umut ve güven duygusunu kaybetmemek için yatağa koştuğunda da karşımıza çıkar: "Artık yatağına girmek için acele ediyor, bu son karar üzerine uyumak istiyordu."(s. 234)

KÜÇÜK KURTARICI

Ahmed Cemil'in dil ve üslup arayışı sonunda vardığı nokta, romanın mavi bir estetizme dayalı başlangıcından siyah ve gerçekliğe dayalı sonuna paralel olarak kurgulanmıştır.

Robert P. Finn'in romanın sonundaki iki İstanbul betimlemesi ile ilgili değerlendirmesi bu yapıyı daha iyi görmemizi sağlıyor:

"Cihangir tepesi, 'taş parçalarıyla' Divan şiirini ve Raci'yi anıştırır. Ahmed Cemil ile bir ara Divan şiirinden söz ederken, 'bir ucundan tutulsa da silkilse taş parçalarından başka bir şey dökülmeyecek...' demiştir. Karşısında 'Camit bir kütle'dir o. Ahmed Cemil, kentin Avrupa yakasında yeni bir şiir yaratma peşinde koşmuş, amansız eleştirilere orada uğramıştır. Sırlarını esirgiyor gibi gelen Galata ve Beyoğlu sokaklarının tepesinde, Galata Kulesi, 'iri gözleriyle' yükselir. İtalyanlarca yapılmış bir Avrupa yapısıdır: tıpkı kırmızı feneri, 'bu siyahlıklar arasında açılmış uzak bir kırmızı göz'e benzeyen vapur gibi. 'Akşamın esmer havası içinde' ötede, İstanbul camilerinin 'gümüş miğfer ile örtülü cesim başları'yla, 'semalara fışkırmak isteyen' mimarileri yükselmektedir. Ahmed Cemil'in Tepebaşı bahçesindeki düşünü çağrıştıran bu imge annasiyle birlikte çölde yeni bir yaşam bulunabileceğini de sezdirir."[16]

Ahmed Cemil'in hayatında yer bulan bütün mekanlar, eşyalar, simgeler hep bu "mavi" ve "siyah" ekseninde oluşturulan ikili sarmalın simgesel unsurlarıdır ve bir film şeridi gibi hayatının özetini verirler sanki. Romanın sonundaki kapanış, başındaki "mavi" açılışın tam tersine "simsiyah"tır:

"Bu, siyah bir geceydi... Öyle bir gece ki, gökler bütün kandillerini söndürerek denizlere bilinmezlikler dünyasının gizli şeylerini dökmek için hazırlanmış gibiydi. Yalnız ilerde, direklerle bacanın birer serseri biçimde yürüyen gölgelerine karanlıklar içinde yol göstericilik eden vapurun kırmızı lambası, bu siyahlıklar arasında açılmış uzak bir kırmızı göz gibi parlıyordu. Bu siyahlıklar...

Ahmed Cemil, işte şu saçlarının arasında üşütürek geçen rüzgarın kanatlarını çırpa çırpa bu siyahlıkları göklerden denizlere döktüğünü sezinliyor, görüyor, onların düşüşünün fışıltısını işitiyordu. Kendi kendisine içinden hep kişisel üslubunun deyimlerini yineleyerek:'Sanki bir bârân-ı dürr-i siyâh' diyordu." (s. 317)

Baştaki elmas yağmuru artık siyah inci yağmuruna dönüşmüştür. Burada bir umutsuzluk açıkça görülmektedir. Ama buna rağmen Ahmed Cemil "siyah derinliğe"(s. 318) gitmez. Annesiyle birlikte başka bir yaşama doğru yola koyulur. Yalçın Küçük bunu küçük kurtarıcı rolü olarak değerlendirir:

"... Ahmed Cemil, Servet-i Fünun'un Osmanlı toplumu için oldukça rafine kültürüyle içerilmiş olarak, çökmekte olan imparatorluğun bir küçük yöresinin kurtarmak için kaymakam oluyor, Süveyş vapuru ile İstanbul'dan ayrılıyor. Annesiyle beraber."(17)

Yaşamın gerçekliğini, madde temelini yadsıyarak, estetizm çabası ile "mavi" bir hayal dünyasına dalan ve sonunda, bütün hayal kırıklıkları ile birlikte ayakları "siyah" toprağa basan ve kendine daha küçük bir dünya seçen Ahmed Cemil'in rolüdür bu rol.

Yeni bir dilin ve üslubun arayışı içindeki Ahmed Cemil başarıya ulaşmış sayılabilir mi? Bu soruya tek bir açıdan yanıt vermek zor görünüyor. Çünkü Mâi ve Siyah, buna değişik düzlemlerde, değişik yanıtlar verir. Ahmed Cemil'in kendi kişisel sonu bize bir başarısızlığı anlatıyor. Bir estetik inanışın sembolü olan Ahmed Cemil, büyük eserini yazmayı bitirmiş, ama üne kavuşamamıştır. Bu anlamda bir başarıdan söz edilecekse, bu, Ahmed Cemil'in yenilikçi düşüncelerinin, onun kuşağı tarafından daha sonra benimsenmesinde yatar. Kendi mücadelesinin sonunu göremeyen Ahmed Cemil, yıllar boyu Türk edebiyatında üzerinde en çok yazılan, tartışılan roman kahramanı olacaktır.

Ahmed Cemil, romanın kendi mantığı içinde kazandığı başarı ise, karşı karakteri Râci'ye karşı sağladığı üstünlüktür. Burada yenilikçi düşünce, yani batı düşüncesi, Râci ile ifade edilen eski düşünceyi yenmiştir. Gerçi iki kahramanın sonu birbirine biraz benzemektedir. Râci, kendi değerleri içinde bir çöküntüyü yaşamıştır, yani çökmekte olan bir sistemi anlatır. Ahmed Cemil ise, batı düşüncesinden aldığı ivme ile kendi sistemini değiştirmeyi hedeflemiş, sonunda kendi gerçekliğini daha iyi kavramış ve belki de hedefinin yönünü ve kapsamını değiştirmiştir.

Daha önce de belirtildiği gibi, Ahmed Cemil'in yeni hedefi "küçük kurtarıcılık"tır ve bu Türk aydının bir zaafına işaret eder. Ahmed Cemil belirsiz bir siyahlığa doğru kaçarken, sadece edebiyatta yeniyi arayıştan vazgeçmemiş, aynı zamanda, büyük amaçları olan, gerçekliğin "siyah" örtüsünü kaldırıp, "mavi"liklere doğru koşacak bir aydın düşüncesini de bırakıp gitmiştir ardında. Ama her şeye rağmen küçük bir umut bırakmıştır geriye: "Mavi"liklere dönme umuduyla.

NOTLAR

1- Bilge Ercilasun, "Servet-i Fünun Edebiyatı", Büyük Türk Klasikleri, c.9, Ötüken, Söğüt Yayınları, İstanbul 1989, s. 267

2- Halid Ziya Uşaklıgil, "Suut Kemal Yetkin'e Mektup", Roman Anlayışı, Düzenleyen: Baha Dürder, Remzi Kitabevi, İstanbul 1971, s. 38

3- Halid Ziya Uşaklıgil, "Kırk Yıl", c. 4, Matbaacılık ve Neşriyat T.A.Ş., İstanbul 1936, s. 135

4- Ahmed Hamdi Tanpınar, "Ahmed Cemil ile Mülakat" Edebiyat Üzerine Makaleler, haz. Zeynep Kerman, MEB yayınları, İstanbul 1969, s. 292-293

5- Tanpınar, "Halid Ziya Uşaklıgil: Mâi ve Siyah ve Aşk–ı Memnu", age., s. 297

6- Tanpınar, "Halid Ziya Uşaklıgil: Mâi ve Siyah ve Aşk–ı Memnu", age., s. 301

7- Bilge Ercilasun, "Servet–i Fünun'da Edebi Tenkid", MEB yayınları, İstanbul 1994, s. 230

8- Yalçın Küçük, "Roman: Ahmed Cemil'den Halikarnas Balıkçısı'na", Bilim ve Edebiyat, Tekin Yayınevi, İstanbul 1985, s. 527

9- Şemsettin Kutlu, "Halid Ziya Uşaklıgil, Mâi ve Siyah", İstanbul 1944, s. 25

Bundan sonra Mâi ve Siyah'tan yapılacak alıntılar sadece sayfa numarası ile verilecektir.

10- Yalçın Küçük, "Roman: Ahmed Cemil'den Halikarnas Balıkçısı'na", Bilim ve Edebiyat, Tekin Yayınevi, İstanbul 1985, s. 525

11- Robert P. Finn, "Türk Romanı: İlk Dönem, 1872-1900", Çeviren: Tomris Uyar, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1984, s. 167

12- Robert P. Finn, "Türk Romanı: İlk Dönem, 1872-1900", Çeviren: Tomris Uyar, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1984, s. 168

13- Robert P. Finn, "Türk Romanı: İlk Dönem, 1872-1900", Çeviren: Tomris Uyar, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1984, s.152-153

14- Yalçın Küçük, "Roman: Ahmed Cemil'den Halikarnas Balıkçısı'na", Bilim ve Edebiyat, Tekin Yayınevi, İstanbul 1985, s. 526

15- Yalçın Küçük, "Roman: Ahmed Cemil'den Halikarnas Balıkçısı'na", Bilim ve Edebiyat, Tekin Yayınevi, İstanbul 1985, s. 526

16- Robert P. Finn, "Türk Romanı: İlk Dönem, 1872-1900", Çeviren: Tomris Uyar, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1984, s.152-157

17- Yalçın Küçük, "Roman: Ahmed Cemil'den Halikarnas Balıkçısı'na", Bilim ve Edebiyat, Tekin Yayınevi, İstanbul 1985, s. 528

Leyla Zana:

'Önce halk ve yurt sevgisi'

Onu çoğu insan Meclis kürsüsünde yemin töreninde tanıdı. Meclis'e o sıra en yaşlı üye sıfatıyla başkanlık eden Kinyas Kartal'ın "Gel buraya kız" diyerek yemini tekrarlatmak istemesine her defasında kendi halkını da içine katarak içtenlikle cevap verdi. Kürt Kinyas değişimi, büyük devrimi anlayamadan öldü gitti. Artık Kürt kadını bir beslemeyi çağırır gibi çağırılmayacaktı. 14 yaşında evlendirilmiş, iki çocuğu olmuş, çok genç yaşta iken kocası hapse girmiş, çocuklarıyla beraber büyümüş, gözaltına alınmış, işkence görmüş ve milletvekili olmuş Leyla Zana artık salt Kürt kadınının değil, salt Türk kadınının değil ezilen bütün kadınların, kimlikleri alınmış bütün halkların sözcüsüdür. Leyla Zana büyük bir dönüşümün artık kendisini de aşan simgelerindendir.

Ülkemizde 1993 yılında yaşanan kanlı darbeyi izleyen dönemde Meclis'ten yaka paça alınan diğer milletvekilli kardeşleriyle beraber şimdi hapishanededir.

Yattıkları, her gün hepimizin özgürlük aşkına ve halklarımızın kardeşliği uğrunadır. Bir çete yedeği,

bir korucu başının itirafları bir milletvekilinin apar topar mahkumiyetine yetmiştir. Bu dokunulmazlık kampanyalarına katılan sol çevrelerin her gün Leyla Zana ve arkadaşlarının fotoğraflarına bakmalarını ve bu söyleşiyi okuyarak kendilerine gelmelerini bekliyoruz.

Leyla Zana üç yıldır hapistedir. Ve onu zorla içeri koyan devlet, gitgide büyüyen uluslararası önemini görerek şimdi de zorla çıkarmak istemektedir. Leyla Zana kendine yakışanı yapıyor ve bütün arkadaşlarıyla beraber alacak bir özgürlüğü ancak özgürlük olarak göreceğini belirtiyor.

"Önce halk ve yurt sevgisi, sonra yine halk ve yurt sevgisi" diyen Leyla Zana ile arkadaşlarımız Hasip Akgül ve Güngör Devecioğlu 'nun yaptığı söyleşiyi yayımlıyoruz.

HEPİLERİ: Halklarımızın çok sevgi gösterdiği bir insanın "sevgi" tanımıyla başlamak istiyoruz.

LEYLA ZANA: Sevgi yaşamın ta kendisidir. Sevgisiz bir yaşam, herhalde yaşamamak gibi bir şey olmalı. Çünkü sevgi, bir İsyan ve Devrim'dir. Barış, Vatan, Emek, Doğa, Güven ve İnsan'dır. Eş, Çocuk, Ana, Baba, Dost, Yar, Arkadaş, Yoldaş'tır. Bütün bunların birlikte ve ayrı ayrı, neden ve sonuçlarıdır. Özce sevgi korkudan özgürleşmektir.

Bu konudaki duygularımın, Resul Rıza'nın "Elimden Gelse" şiirinde anlatıldığını görür ve bu şiiri okudukça insana olan sevgiyi daha yoğun yaşarım. Hele o şiir deki ilk iki dörtlüğün, tümüyle yüreğimi yansıttığını hissederim.

"Ben isterim ki
Bulutlar ağlasın,
Ama çocuklar ağlamasın;
Hiçbiri öksüzlük, yetimlik nedir duymasın.

Ben isterim ki
Konuşsun her çiçek kendi dilince;
Ama silahların kesilsin sesi."

Bizler gibi uçlarda siyaset yapanların, sevgide bireysel öncelikleri ve bencilliklerinin olmaması gerektiğine inanıyorum. Önce halk ve yurt sevgisi, sonra yine halk ve yurt sevgisi. Geriye kalanlar, zaten bu sevda içinde eriyip gidiyor.

– İnsanların daha çok tüketmeyi "yeni yaşam tarzı" olarak gördüğü bu çağda, yeni insanımızı, yeni kadınımızı, doğurmamızın önünü nasıl açacağız?

– İnsanlara dayatılan ya da dikte edilen yaşam tarzı yeni değil. Hayatın her alanında görülen "tek tiplilik" on yıllardır devam ediyor. İnsanlar, her şeyden önce tek tip düşünmek zorunda. Ana okulundan üniversitelere kadar, resmi söylemle kuşatılmış eğitim ağını kıracak, sosyal ve evrensel kültürü, henüz edin(e)memiş. Birey, sorgulayıcı değil. Devletin kutsallığı, hala üst düzeylerde kabul gören bir yaklaşım olmaya devam ediyor. Kapitalizmin, sosyal uyuşukluk ve toplumsal yıkıma yol açan ve kumarı sokaklara taşıyan; milli piyango, toto ve sayısal loto, at yarışları gibi şans oyunları kumar makinaları ve peşi sıra gelen intiharlar, aile facialarl, ahlaki çöküntüler...

Çocukların ve özellikle kadınların; otomotiv reklamından sakıza, banka reklamından erkeğin traş losyonuna kadar, hemen hemen yaşamın her alanında reklam aracı haline gelmesi, getirilmesi sadece bir sistem sorunu olarak algılanabilir mi? Ya da bunların yol açtığı felaketlere yalnızca birer "yazgı" olarak bakılabilir mi?

Bu nedenle birey, önce kendini sorgulamalı. İçsel tortu ve zaaflarından kurtulmalı. Ve daha sonra da, dayatılan dikte edilen davranış biçimleriyle hesap-

Başta ABD olmak üzere diğer Avrupa ülkelerinde başlatılan "Leyla Zana'ya Özgürlük Kampanyaları", bireysel ve bedensel özgürlüğümde somutlaştı. Oysa kampanyaların espri ve amacı bireysel özgürlüğüm değil, taleplerimin özgürleşmesiydi. Kısaca, Kürt halkının özgürlüğe ilişkin talep ve özlemlerinin giderilmesiydi. Bu konuda bir iyileşme olmadan bireysel özgürlüğü kabul edemezdim.

laşarak sistemi sorgulamalıdır. Aksi taktirde, özel savaşın hiçleş(tir)meyle başlayan ve düşünmeye varan kişiliksizleştirme operasyonları, "değişmez yazgılar" olarak kalmaya ve pek çok insanımızı tüketmeye devam edecektir.

Bu arada kadınların yeterince örgütlen(e)medikleri, var olan örgütler arasında dayanışma halinde olamadıkları ve örgüt içi eğitimin önemsenmediğini de unutmamak gerekir. Kadının, sisteme karşı geliştireceği örgütlü güç ve taktiksel duruş, tükenişe yönelik devlet operasyonlarını boşa çıkaracaktır.

– Okurlarımızın merak ettiklerini düşünüyoruz: Leyla Zana evinde, çocukları ve eşiyle birlikte nasıl bir insandır, nasıl yaşar?

– Leyla Zana hiçbir zaman klasik yaşamadı. Savaş koşullarında eşi içeride, kendisi kışla ve nizamiye önlerinde, postal ve dipçik darbeleri altında mücadele eden bir insanın; analık ve kadınlık anlayışları doğal olarak savaş koşullarıyla şekillenir. Bu nedenle aile içinde, karı-koca, anne-çocuk ilişkileri geleneksel yaşam biçiminin dışında gelişti. Dayatma ve yaptırımlardan uzak, karşılıklı özveri, fedakarlık ve paylaşımla beslenen dostluk-arkadaşlık ilişkisi oluşturmuştuk. sorunlarımızın tümünü tartışarak çözümlerdik. Mücadele içinde olmak, aile içi yükümlülükleri yerine getirmeme elbette engel olmadı. Mutfağa zevkle girer, günlük işleri severek yapardım.

– Daha önce Mehdi Zana politikada çok bilinen bir isimdi. Şimdi sizin daha ön plana çıkan kişiliğinizin yaşanan tarihsel süreçle bir ilgisi var mı?

– Mehdi Zana, hala politikada çok tanınan, bilinen ve popüler olma özelliklerini koruyan bir şahsiyet. Ayrıca kendimi, hiçbir zaman hiçbir şeyin önünde ya da arkasında görmedim. Çünkü mücadele neredeyse, ben oradayım ve mücadelenin bir parçasıyım. Bu günlerde tartışılıyor olmayı, içinde bulunduğumuz sürecin olağan bir sonucu olarak görüyorum. Böyle görmek, sanırım daha doğru ve gerçekçi olur.

– Neler okuyorsunuz? Dünya ve Türk edebiyatından kimleri, hangi kitapları beğeniyorsunuz? Sizi derinden etkileyenleri hangileri?

– Bir okul olmasa da, koşulları en verimli hale getirip, beyinsel açlığımı gidermeye çalışıyorum. Dünya ve Türk edebiyatından -roman, araştırma, inceleme, öykü, güncel ve denemelere kadar- çeşitli kitaplar okuyarak zamanı en iyi şekilde değerlendirdiğimi sanıyorum.

– Size göre kadın parlamenterlerin pratiği ile kemalizmin bu alandaki modernist açılımları örtüşüyor mu?

– Aksini düşünmek bile imkansız. Türkiye'de kadınların seçme ve seçilme hakkını mücadele ederek kazandıklarını söylemek gerçekten zor. Bu anlamda mücadele etmeye gerek de yoktu. Çünkü Atatürk, tek parti rejimini, zamanın faşist diktatörlüklerinden ayırt etmek zorundaydı. Bunun için de kadınların, politikaya aktif olarak katılımlarını sağlamak yerine, parlamentoda simge olarak kullanılması yeterliydi. Yine faşist devletlerin kadınlar için benimsediği "Çocuk-Mutfak-Kilise" anlayışı, Türkiye'de "kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmeyin" sözleriyle kabul görmüştü. Bu imajı kırarak kadınları parlamentoya girebilen bir ülke görünümü sunmak, sembolik de olsa, Türkiye'yi diğer batılı ülkeler arasına almış olacaktı. Nitekim öyle de oldu. O nedenle, günümüz kadın parlamenterlerin pratikleri kemalizmle birebir örtüşmektedir. Kadın, yıllar önce de parlamentoda bir süs bitkisiydi bugün de...

Unutulmamalıdır ki, savaş'ın en kirli dönemi Çiller'in iktidarda olduğu zamanlara rastlar. Acaba iktidarda olmak, kadınları daha katı ve acımasız mı yapıyor? Genel olarak elbette hayır. Ama Çiller açısından galiba evet demek durumundayım.

– Sizin için hazırlanan özel affı niçin reddediyorsunuz?

– Bu konuda basında çokça tartışıldığı için ayrıntıya girmek istemiyorum. Ancak açıklıkla ifade etmeliyim ki, çok geniş kapsamlı bir tuzakla karşı karşıya bulunuyordum. Herşeyden önce, devlet, "Böl Parçala Yönet. Yönetemiyorsan Yoket." politikasını cezaevinde de uygulamak istedi. Buna alet olamazdım. Başta ABD olmak üzere diğer Avrupa ülkelerinde başlatılan "Leyla Zana'ya Özgürlük

Kampanyaları", bireysel ve bedense özgürlüğümde somutlaştı.

Oysa kampanyaların espri ve amacı bireysel özgürlüğüm değil, taleplerimin özgürleşmesiydi. Kısaca, Kürt halkının özgürlüğe ilişkin talep ve özlemlerinin giderilmesiydi. Bu konuda bir iyileşme olmadan bireysel özgürlüğü kabul edemezdim. Türkiye'nin diplomatik ilişkilerinde kullanabileceği sembolik ve hatta kozmetik bir makyaj malzemesi olamazdım. Özel affı reddetmek için bir yığın neden vardı, ama kabul etmem için bir tek neden bile yoktu. Bu düşüncelerle reddettim.

– İçeride olduğunuz sürece bir sürü ödül verildi size. Kimler verdi bu ödülleri? Anlamı nedir? Kabul etmediğiniz, altında hinlik bulduğunuz ödüller oldu mu?

– İnsan hakları, düşünce özgürlüğü, barış ve demokrasi alanlarında çeşitli kurum ve kuruluşlardan ödüller aldım. Ödüllerin perde arkasında, sizin deyiminizle hiçbir zaman hinlik aramadım. Buna gerek yoktu. Zira ödüller, şahsımda Kürt halkına ve onun özgürlük ve demokrasi mücadelesine verildi. Kazanım, şahsımın değil, ezilen ve sömürülen halkların zulme karşı verdikleri onur mücadelesinin kazanımları olarak algılanmalıdır. Ayrıca ödüllerin, barış ve özgürlük savunucularına moral ve cesaret veren yanını da gözardı etmemek gerekir.

– Bu ülkede, aynı zamanlarda, Tansu Çiller'le birlikte bir kadın parlamenter olarak isminiz yaygınlaştı. Tansu Çiller tepeden tekellerin, Amerika'nın temsilcisi olarak, siz aşağıdan halklarımızın temsilcisi olarak parladınız. Bu simgesel karşıtlıkta son durum nedir? Kim kaybediyor, kim kazanıyor?

– Tansu Çiller, atamayla getirildi. Arkasında sadece tekellerin desteği değil, sonradan ortaya çıkan özel savaş çetelerinin de desteği vardı. Getirildiği dönemde de tekeller ve çetelerin isteği doğrultusunda atanmış bir memur gibi görev yaptı, yaptırıldı. Fakat özel ve bireysel çıkar çeteleriyle yaptığı işbirliği, giderek devleti rahatsız etti. İktidar olmanın baş döndürücü sarhoşluğu da eklenince olup bitenlere "dur, artık yeter" denildi. Çiller, Türkiyeli ol(a)mamak, Türkiyeli düşün(e)memek gibi handikap ve yetmezlikler yanında, ABD vatandaşı ve CIA ajanı olmak gibi ithamlarla, hala karşı karşıya. Dolayısıyla Çiller, kaybetti. Kaybediyor ve kaybetmeye devam edecek.

Aslında Çiller'le aynı kategoride mukayesenin bile doğruluğuna inanmıyorum. Çünkü farklı dinamikler adına farklı kulvarlarda siyaset yapıyoruz. Bizler duruşumuzu ödenen bedellere borçlu iken, onlar aldıkları ödülün diyetini ödemektedirler. Sadece kadın olmak ise, mukayeseye yeterli ortak payda değildir.

Unutulmamalıdır ki, savaş'ın en kirli dönemi Çiller'in iktidarda olduğu zamanlara rastlar. Acaba iktidarda olmak, kadınları daha katı ve acımasız mı yapıyor? Genel olarak elbette hayır. Ama Çiller açısından galiba evet demek durumundayım. Ezilen ve sömürülen halklar ve bu halklar adına, şan, şöhret, mevki ve makam beklemeden siyaset yapanlar, insanlık tarihinde hep kazanmışlardır.

– Dışarıdan istediğiniz bir şey var mı?

– Dışarıdan ne isteyebilirim? Halkların el ele, gönül gönüle ve omuz omuza olmasından başka...

Insan Insan Olalı...

Mesut ODMAN

Geçenlerde eski bir sanatçı arkadaşımdan dinlediğim ve çok güldüğüm bir olayı aktarmak istiyorum. Gülünçlü bir fıkra falan değil; "aynıyla vaki" derler ya, işte öyle.

Son zamanlarda sanata, bu arada klasik müziğe yönelik derin, aynı zamanda pek ani ilgi ve bilgisiyle bütün yurttaşlarımızda hayranlık ve ondan da büyük şaşkınlık uyandıran Cumhurbaşkanı Demirel'in önderliğinde ortaya çıkan "seferberlik" çerçevesinde olmalı, CSO, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası yine bir laiklik ve zafer turuna çıkıyor. Güzergâh üzerindeki kentlerden biri de Bayburt. Günlerce önceden vali, kaymakam, öteki asker ve mülki erkan gerekli talimatları yağdırıyorlar; her türlü hazırlık tamamlanıyor. Konser saati gelip çattığında da hazırlıkların gerçekten eksiksiz olduğu açık seçik ortaya çıkıyor. Müthiş bir kalabalık var; üstelik öyle görevli, memur, öğrenci kalabalığı da değil, basbayağı "halk katılımı" söz konusu. Neyse, konser sona eriyor. Uzun süren alkışlar dindikten sonra, televizyonların acarlığına acar ama Türkçeleriyle akılları biraz eksik kızları, ellerinde mikrofonları arkalarında kameraları ile koşturuyorlar. En acar olanı, ön sıralarda oturmakta olan ve alkışını yeni bitirmiş bir Bayburtlu'yu gözüne kestirip mikrofonu dayıyor; o çıldırtan soruyu patlatıyor elbette: "Efendim, şu anda neler hissediyorsunuz?" Yaşlı adam şöyle bir duraklıyor, "Valla kızım", diyor derin bir soluk alarak, "Bayburt Bayburt olalı böyle zulüm görmedi."

Bu çarıklı erkanıharbin "hissetikleri" çok büyük abartma mıdır, bilemem. Ama ne zaman bu olay aklıma gelse, konusunun ne kadar uygun olduğu bir yana, o deyişe öykünerek ve hiçbir abartma olmayacağını düşünerek "İnsan insan olalı böyle pislik görmedi, bu ölçüde tiksindirici bir kirlenme yaşamadı" diyorum.

Bazı örnekleri hatırlamaya, hatırladığım kadarıyla, resmetmeye çalışacağım. Koca Nazım'ın deyişiyle "memleketimden insan manzaraları"nı... Belki de, pek çoğunun benzerlerini yeryüzünün hemen her yanında görmek mümkün olduğu için, sadece memleketimizden değil, dünyamızdan insan ve pislik manzaralarını... Böylece, kurgusu yapılmamış bir görüntü yığını ortaya çıkacak.

Bazı örnekleri hatırlamaya, hatırlayabildiğim kadarıyla resmetmeye çalışacağım. Koca Nazım'ın deyişiyle "memleketimden insan manzaraları"nı... Belki de, pek çoğunun benzerlerini yeryüzünün hemen her yanında görmek mümkün olduğu için, sadece memleketimizden değil, dünyamızdan insan ve pislik manzaralarını...

Böylece, kurgusu yapılmamış bir görüntü yığını ortaya çıkacak. Yazının sonuna geldiğimde değişir mi, bilmiyorum, ama şu anda niyetim bu. Yalnız, kurguyu gerçekleştirirken, arkaplanda sürüp giden bir savaş olduğunu, yolların, bellerin, dağların, kırların, kentlerin neredeyse sonsuzluk hissi vermeye başlamış

bir savaşın izlerini taşıdığını unutmamak gerekiyor. Bununla birlikte, o izleri yansıtan görüntüler -ya da anlatmanın yolu her ne olacaksa, onlar- arkaplanda olmalı, bir fon olarak kalmalı. Ana izlek ya da belirleyici değişken olarak durmamalı.

***

Dar, uzunca bir oda. Kısa kenarların üzerine oturtulmuş duvarların birinde devletin ilk ve değişmez başkanının, karşısındakinde son başkanın resimleri asılı. Ortada boydan boya uzanan masanın çevresinde kol kaplamaları aşınmış, ucuz deriyle kaplı koltukların yarıya yakını dolu. İkisi kadın beş kişilik bir kurul, bir de ayakta anlatan bir başka kadın. Güneş ışığı ayaktaki kadının arkasından içeriye giriyor ve sıkıntıyla tezini sunan kadını biraz terletiyor. Oturanlardan biri, on-onbeş yıllık iktisat profesörü, anlatılanları dinler görünürken düşünüyor. Az sonra söyleyeceklerinden, düşündüklerinin aşağı yukarı şunlar olduğu kestirilebiliyor: "Ağzı aynı ağız; bu kız o komünist hergelenin adamı galiba. Geçen sempozyumda nasıl da zorlamıştı beni. Aklınca rezil etti. Ulan biz bilmiyor muyuz senin yavelerini? Sıkıysa bunları ordan burdan toplayıp yığdığınız solcu kalabalığının olmadığı yerlerde söyle. Oralara sokmazlar ya seni. Sen ancak öyle sıkış tıkış, ter kokulu, dumanlı salonlarda konuşursun. Sonra da böyle salak karıları doldurup ortaya salarsın. Tutup bilmem ne derecesi alacaklar, öyle mi? Yağma yok."

Birden, basbayağı olmadık bir yerde atılıp söz kesiyor. Sunulmakta olan çalışmayla hiç ilgisi olmayan birkaç soruyla "sıkıştırıyor". Sonra sözü döndürüp dolaştırıp kendisini rezil eden o "hergele"ye getiriyor ve intikamını alıyor. Ardından sunulmuş olan çalışmanın bir yığın hata ve eksiğini sıralayıp yargısını veriyor: "Bunlar giderilmeden olumlu karar veremeyiz." Profesör olmayanlar ve akademisyen olmayanlar da var kurulda. Bir iki itiraz gelir gibi oluyor. Ama o bir otoritedir orada ve bilim adına kesin davranmaktadır. Sonuç olarak karar veriliyor: Şu kadar ay süre verilsin ve falan tarihte yeniden görüşülsün.

Derken, toplantının sonunda, yorgunluk kahveleri geliyor. Ödün vermez profesör, kıssadan hisse çıkarıyor: "Bunlar bilim ile ideolojiyi birbirine karıştırırlar hep. Tamam, herkesin bir düşüncesi olabilir, burası demokratik bir ülke. Ama ortada rakamlar var, istatistikler var. İktisat bir bilimdir ayrıca, sen nasıl kalkıp Türkiye'de kamu işletmelerinde verimlilik artıyor dersin, değil mi? Bunlara iktisadı öğretmek lazım. Öğrenmeyenler de işte hiçbir şey olamaz."

Kahveler içiliyor. Toplantı bitmiştir. Kurul üyeleri vedalaşıp ayrılı-

yorlar. Profesör üniversitesine iktisat öğretmeye, öğrenmeyenlere gereğini yapmaya dönüyor.

* * *

Dağ başında beş yıldızlı bir otel. Girişin bir kat altında bir "fitness center" var, bir de yanında biri açık biri kapalı iki yüzme havuzu. Saat sabahın onu, bedeninin uyumunu sağlamaya gelenler birkaç kişiyi geçmiyor o saate. Onlardan biri, büyük bir ciddiyetle, aletlerden birinde çalışıyor Çok seyrelmiş saçlarını özenle tarayıp kelinin üstünden öte yana yatırarak az buçuk bir örtüleme yapmış; ama spor aşkıyla doğanın başedemezliği bir araya gelince, onca çaba pek bir işe yaramamış: Terleyip yapışan saçlar yine de keli ele veriyor. Bu görüntüye takılan da bir profesör. Aynı zamanda, yıllardan beri, önemli bir patronlar kuruluşunda danışmanlık yapıyor. Deminki meslektaşı gibi "Amerika'dan doktoralı", ama nasıl profesör olduğu biraz karışık. Kitap bir yana, herhangi bir makalesine rastlayan yok.

Sportmen profesör, bir süre sonra, duşunu alıp havuza giriyor. Mevsimlerden kış da olsa, yeterince ısıtılmış suda kulaç atarken hiç üşümüyor ve herhalde, "Birazdan yukarıya çıkıp toplantıya katılırım. Masrafları karşılıyorlar karşılamasına da, beş para almadan da iş yapılmaz ki canım!" diye aklından geçiriyor olmalı; çünkü, bir kamu kuruluşunun toplantısına çağrılı olarak gelmiş ve yukarıda bir salonda toplantı çoktan başlamış durumda.

Ama "birazdan"lar hep görelidir; öğle vakti geliyor ve hem sporcu, hem danışman, hem bilim insanı olmakla birlikte iyi bir yemek yemeden de olmuyor. Yemekte, karşı masada yalnız başına oturan gösterişli bir hanımla göz göze geliyor birkaç kez. Önceki akşam gelip otele yerleştiğinden beri bahşişleriyle yakınlık sağladığı bıçkınca garsondan kadının kim olduğunu öğreniyor. Fena sayılmaz, iş çıkabilir. Yemeğini biraz hızlandırıp kalkıyor ve bitişikteki "cafe bar"da uygun bir masayı gözüne kestirip oturuyor. Pek fazla beklemesine gerek kalmadan kadın camlı kapıdan içeri girince de tahminlerindeki isabete bir kez daha hayran kalarak "birlikte bir kahve içme" önerisini hayata geçirebiliyor. Bir kahve, hafif bir içki, derken akşam yemeğinde buluşmak üzere kalkması gerekiyor, "çünkü çok önemli bir toplantım var, beni beklerler."

Vakit biraz geçmiş, günler kısa, neredeyse akşam olacak. Toplantıya katılıyor. Bir sürü şey konuşulmuş. Ama önemi yok, "belki son onbeş yirmi yıldır birkaç kez katıldım bu boktan kuruluşun yönetimine, ne olacağını bilirim." Önlerde bir yere oturuluyor, "aman hocam buyrun, gözlerimiz sizi aradı!" Güzide kuruluşun nasıl daha iyi olacağının yolları araştırılıyor ve bu amaçla bir proje yapılması üzerinde duruluyor. Hemen söz almalı: "Çok iyi düşünmüşsünüz. Ancak, hem bu işleri bilen, bilim çevrelerinden gelen, hem de vaktini verebilecek bir kimsenin projenin içinde olması şarttır. Ayrıca, serbest piyasa ekonomisinde, hiçbir hizmet bedelsiz olmaz." Bunları söyleyip sustuktan sonra, büyük bir olasılıkla, şunları da içinden geçiriyor olmalı: "Buraya çağırılanlar arasında bu tanıma uyabilecek birkaç kişi daha var galiba, ama bunlar da eşşek değiller ya, ne demek istediğimi anlamışlardır."

İnsanlığın, belki de ilkinden daha kötü, bir yeni ortaçağı yaşadığı biliniyorsa, hiçbir kirlenme boğucu ve durdurucu bir karamsarlığa yol açmaz. Ben gerçekçi iyimserlik ile umutlu kötümserlik arasında önemli bir fark olmadığını düşünerek ikincisini kullanmayı yeğliyorum. Yapılması gereken, kirlenmeye bulaşmadan ve bulaştıkça temizlenmeye özen göstererek, bu dünyayı değiştirmektir.

Nitekim, eşek olmadıkları hemen ortaya çıkıyor, ev sahibi kuruluşun üst yöneticisi, kendisi de yıllardan beri çok iyi tanır, aynı kaba yapmışlardır, hemen sözü alıyor ve konuyu bağlıyor: "Hocam çok haklıdır, kendisine aynen katılıyoruz. Sayın hocamızın da içinde olacağı proje grubunu derhal teşekkül ettirelim. Yarın buradan ayrılmadan, biz kendi aramızda görüşüp, her ne kadar pek kıymetli hizmetlerinin karşılığı olarak kabul edilmesini mümkün görmesek de, ücret

tesbitini yapacağız."

İş tamamdır, şimdi akşama bakalım. Profesör böyle demiştir herhalde.

* * *

Büyük bir kentin kenar mahallesi ya da üç beş semtin dışındaki bir mahallesi, yahut bir kasaba, bir köy... Bu mekanlardan herhangi biri. Bayram, seyran, mübarek bir gün, sıradan bir gün... Belediye, darülaceze, hayırsevenler derneği, hatta hayırseven bir vatandaş... Bunlardan herhangi biri bir hayır işlemeye karar vermiş. Küçük fileler hazırlattırmış: birkaç somun ekmek, biraz peynir, biraz yağ, belki biraz pirinç, şu bu... Yükletmiş bir kamyona, göndermiş. Kamyon geliyor, o herhangi biri olabilir dediğimiz mekanlardan birinde, çamura saplanıp kalıyor.

Kamyonun kasasında dağıtımı yapacak üç beş adam. Aşağıda kamyonu her yanından sarmış ahali: Nineler, dedeler, bebeler kadınlar... Yukardakiler bir yandan kasaya tırmananları püskürtüp aşağıya iterken, bir yandan da, dağıtım işini fileleri serpme yoluyla gerçekleştiriyorlar. Ahaliden yaşlı ve güçsüz olanlar, fırlatılan fileleri havada yakalayarak, bu çok zor olduğu için, daha çok yere düşüp çamura bulanmış olanları kapmaya çalışarak paylarını almaya çalışıyorlar. Çamura bulanmış kadınlar, ihtiyarlar, çocuklar en azından kendileri kadar çamura batmış yiyeceklerden olabildiğince fazlasını kapmak için boğuşuyorlar. Daha genç ve güçlü olanlar, kamyonun her yanından tırmanıp hem şaşkına dönmüş dağıtıcılarla hem,birbirleriyle çekişerek paylaşım mücadelesine katılıyorlar.

Bir saat ya geçmiş ya geçmemiş. Orada burada ağlaşan birkaç çocuk, ayağını sürüyerek uzaklaşmaya çalışan bir-iki ihtiyar, kamyonu itekleyerek balçıktan kurtarmaya çabalayan adamlar... Ekmek kavgasının bir yeni biçimi daha sona ermiş.

* * *

Yine bir otel. Bu kez daha da gösterişli, "delux" denilen sınıfa giriyor. Güzelim bir suyun kıyısında kurulmuş. Gece vakti, suya vuran ışıkların parıltısı, o pek ucuz benzetme ile bir "ruya alemi"ni sarıp sarmalıyor. İçeride cümbüşlü bir kalabalık: Devlet adamları, iş adamları, devlet kadınları, iş kadınları, iş tutanlar, çanta tutanlar, bal tutup parmak yalayanlar... Sofralarda bir kuş sütü eksik. Kaç milyarlara sahne aldıkları tevatür olmuş "hanımefendi sanatçılarımız"dan birkaçı geceye şakıyarak renk katıyorlar. Ortalık fotoğrafçı, televizyon kameramanı ve sivil giyimli polis memuru kaynıyor.

Bu renkli kalabalığın toplanmasını sağlayan ise pek mutlu bir olay: Geçmişin solcu üniversite hocası, parlamakta olan kalemi, şimdinin imana gelmiş gazeteci-yazarı, daha eksiksiz anlatımıyla, hem gazeteci hem yazar hem de yöneticisi, biricik kızını evlendiriyor. Damat, bütün bunlara uygun biri olmalı, örneğin, genç ve yükselen bir iş adamı olabilir, daha doğrusu, yeteri kadar zengin babanın parlak çocuğu.

Böyle bir ortamda bahtiyar baba ne düşünebilir? Bir yandan, devlet ve iş aleminin bir araya gelmeleri herkese nasip olmayacak, yoksa epey bir zamandır pek çok kimseye mi nasip oluyor nedir, büyüklerini gereğince ağırlamaya uğraşırken, bir yandan da, bir sonraki yazısında bu olaya nasıl değinebileceğini düşünüyor olmasın? Sözgelimi, şöyle bir değinme nasıl olur?

"Biz Che'nin o yakışıklı fotoğraflarını cebimizde taşırken, üzerinde yaşadığımız toprakların hepimize sunduğu eşsiz fırsatları da görmeyi beceremiyorduk. Şimdi bu sentezi yapabiliyorum. Geç oldu ama güç olmadı." Son cümleyi yazmaz elbet, şu anda kafası iyi olduğu için gırgırını geçiyor, yazıda olur mu hiç!

Kurgulanmamış bir görüntüler yığını olarak bırakmaya niyetliydim ama, tam bu noktada bir öneride bulunabilirim. Bütün bu görüntülerin sonunda şöyle bir kapanış iyi gidebilir: Otelin ışıklarının yansıdığı karanlık, ama pırıltılı suda, göğsünde Che'nin o ünlü fotoğrafıyla bahtiyar babanın silüeti belirir. Bir elinde kızı, bir elinde damadı, koşmaktadır. Koşar, koşar ve tam da boğazın inci gerdanlığının altından geçerken dudaklarındaki mutlu gülümseme donakalır.

* * *

Alacakaranlık. Bir büyük kentin göbeğinde, çok şeritli, vızır vızır işleyen bir cadde. Birden, hızla gelen arabalardan biri yolun kenarındaki bir karaltıya çarpıyor. Karaltı, bir insan, çarpmanın etkisiyle beş on metre ileriye fırlatılıyor. Arkadan gelenlerin

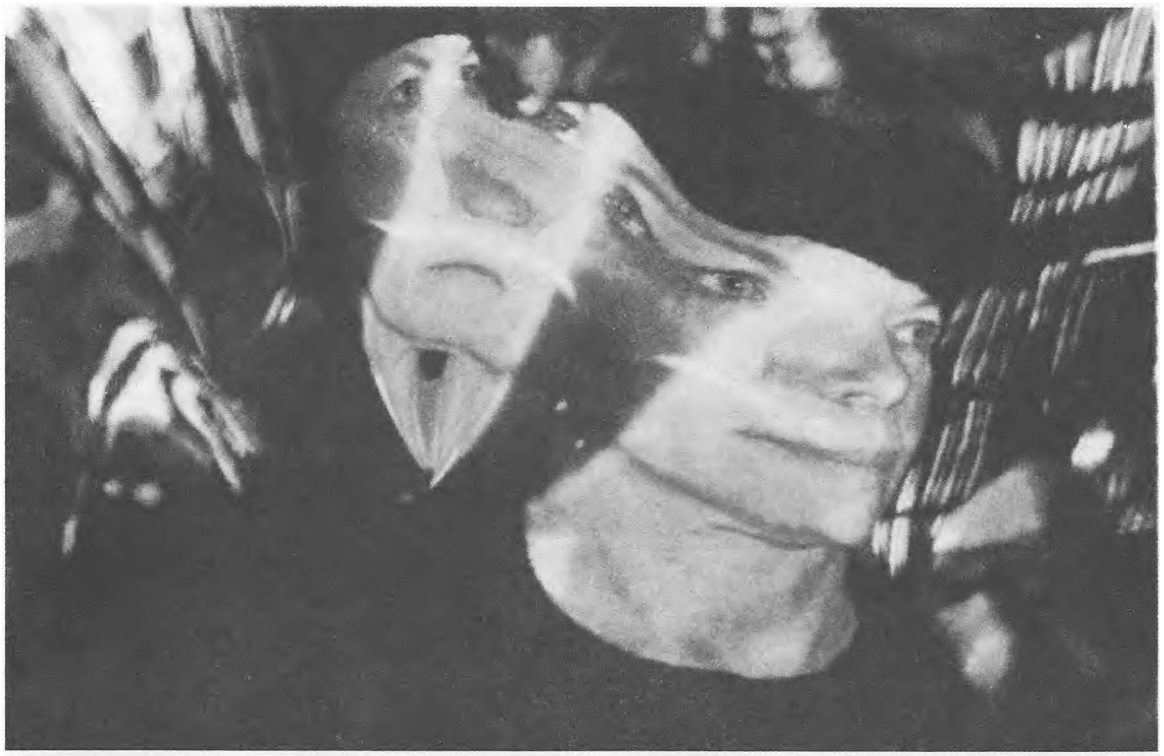

refkleksleri çok uyanık olmalı, sert frenlerin ve onları izleyen lastik seslerinin dışında, bir fark olmuyor. Baş döndüren akış sürüp gidiyor. Kısa süren fren ve lastik seslerinin yerini yeniden tekdüze bir vınlama ve uğultu alıyor.

Koyu karanlık basmış. Yolun kenarındaki yaralı, artık düpedüz bir kan gölünün içinde yatıyor. Yalnız, arada bir, biraz hafiflemiş trafikte, farlarının ışığına takılan nesneyi fark edip yavaşlayan araçlar oluyor. Fark edilen nesnenin kanlar içinde yatmakta olan bir insan bedeni olduğu açıkça ortaya çıkınca, araçlar yeniden hız kazanıyor, akıp gidiyor.

Bir sonraki akşam. Kanlı canlı televizyonlar, trafik devriyelerinin bulduğu ölüyü, her nasıl haberleri olmuşsa, üstelik bulup götürülürken görüntüleyip veriyor. Seyircileri ibretle bakıyorlar. "Vah vah, ne günlere kaldık!" diyorlar.

* * *

Bir televizyon kanalında, birkaç "gazeteci-yazar"ı bir araya getiren bir program. Hepsi ünlü, hepsi olmasa da çoğu geçliğinde solcu gazeteciler. Örneğin, biri genç bir öğrenciyken ve yazı yazmayı öğrenirken solcu dergilerde imzası ve cismiyle görünmüş, öbürü solculuktan epey bir süre hapis de yatmış. Pek eğlenceli, zaman zaman sertlik ve şiddetten geri kalmayan bir söyleşi yapıyorlar. Konu ne olacak, dünyanın, memleketin halleri işte.

Şurdan, burdan derken, söz aydınlara geliyor, aydın geçinenlere, entellere... Biri, "Öyle elinde viski bardağı, boğazı seyredip gevezelik ederek memleketi kurtarma devri geçti" diyor. Öbürü, "Entel ukalalığına kızardım eskiden; şimdi bir de entel cesareti çıktı. Sağda solda yazıp konuşup, eğri oturup doğru konuşalım, bizim demokrasimizin saçmalıkları yüzünden ceza falan da alıyorlar ya, sanki kahraman mübarekler" diye bir başka önemli noktaya geçiyor. İlki hemen sözü alıp sürdürüyor: "Kahramalığı gitsinler de güneydoğuda, mayınların üstünde sek sek oynayarak bu vatanı koruyan çocuklarda görsünler." İkincisi, ilkinin kendi sözünü alıp güzel bir yere bağlayarak gösterdiği inceliğin altında kalmak istemiyor sanki, o da sürdürüyor: "Viskilerindeki son yudumu da alsınlar, ondan sonra giderler belki." Burada, kuşkusuz, konuşmacıların ve program yöneticisinin kahkahaları var.

Televizyon programının çekimi tamamlandıktan sonra bu iki kafadarın, bir otelin İstanbul Boğazı'nı ayaklar altına seren "roof'unda ya da hiç değilse şöyle uğrak yeri bir barda viskilerini yudumlamış olma olasılıkları sizce ne kadardır, dersiniz? Bence yüzde yüze yakındır.

* * *

Pırıl pırıl, güneşli bir gün. Bir gecekondu mahallesi. Sırt sırta yaslanmış kondulardan birinin önünde birkaç tavuk salına salına dolanıyor, arada bir, yerde işe yarar döküntüler bulup gagalıyor. Evin önünde bir adam, orta yaşlı, sakallı, oracığa çömelmiş, pinekliyor.

Komşu kapının önünde de bir yumurcak var. Sarı kafalı, yerden bitme bir oğlan. Belli ki yürümesi yeni düzelmiş. Düşüyor kalkıyor, yere yuvarlanıyor. Bir "yar bana bir eğlence" diye çığırması eksik. O arada, tavukları fark ediyor. Sarsak yürüyüşleriyle, süprizli hareketleriyle onlardan ilginç ne olabilir çevrede? Üstlerine doğru ürkekçe bir koşuya başlayıp yarıda kesiyor. Ürküp kaçıştıklarını görünce hem keyifleniyor, hem cesareti artıyor. Bir daha atılıyor. Bu kez, tavuklar daha bir telaşlı, kanat çırparak kaçışıyor.

Hayvanların sahibi duruma biraz sinirleniyor. İlkin, "Hoop, oğlum, dur yapma len!" diye sesleniyor oturduğu yerden. Çocuğun duracağı yer yok, keyfini almış, kaptırmış. Bak şimdi, taş da atıyor velet. Şöyle bir yerinden kalkar gibi yapıyor. Çocuk korkup kaçıyor. Ama duracağı yok, yeniden oynamaya geliyor. Yine taş atıyor işte. Bir taş daha, bu seferki tavuklardan birine geliyor; hayvan sendeliyor. Adam çıldırmış gibi fırlıyor yerinden. Elinde nereden peydahladığı belli olmayan bir bıçak. Çocuğu kovalayıp birkaç adımda yetişiyor, "Seni gavurun piçi", rasgele sallıyor bıçağı. Çocuk acıyla haykırarak yere düşüyor. Düştüğü yerde toprağa kan bulaşıyor.

* * *

Günün ortası. Yedi sekiz katlı bir binanın tepesinde gençten bir adam. Çatının kenarına gelmiş, bağırıyor. "Çekilin, atacağım kendimi. Yeter artık, dayanamıyorum." Buna benzer başka sözler de olabilir; pek anlaşılmıyor. Aşağıda seyir bakmaya gelenler birikiyor. Bir de mahalle bekçisi kılıklı biri var; doğal saydığı görevini üstlenmiş görünüyor. Bu arada kalabalık artıyor. Gençler "atla, atla" diye cesaretlendirme eğilimindeler. Bir iki yaşlı kadın onları susturmaya çalışıyor. O arada, alt kattaki bakkaldan telefon edilmiş, mahalle karakolundan birkaç polis gelip duruma el koyuyorlar. Çatıdaki, aşağıdaki gürültüden hiç anlaşılmaz hale gelmiş yakınmalarını sürdürüyor.

Bu öykünün sonu da şöyle: Çatıdaki gencin bir iki yakını da geliyor. Yalvarıp yakarmalar, derken delikanlı intihardan vazgeçiyor ve aşağıdaki kalabalıktan bir uğultu yükseliyor. Keyifli bir seyirliği berbat eden genci yuhalıyorlar.

* * * *

Bir büyük kentin çok tanınmış lisesi. Sınıflardan

birinde "İnsan İlişkileri" dersi var. Hanım hanımcık bir öğretmen şunları anlatıyor: "Toplumsal bir varlık olarak insan, birlikte yaşadığı, çalıştığı, ortak değerleri paylaştığı kimselerle uyumlu ve dengei ilişkiler kurmak ister. Bu alanda, doğruyu ve uygun olanı bulabilmek için yol gösterici nitelikteki genellemelerden yararlanır. Bu genellemeler ona aldığı kararların, benmsediği değerlerin, yaşama biçiminin akla uygun olup olmadığını gösterir. İnsan davranışlarını yönlendirmede en temel ilke şudur: Davranışlar, akla uygun olduğu kadar estetik değerlere de uygun olmalıdır."

Tam o sırada, duyulur duyulmaz bir tıklamanın ardından, sınıfın kapısı açılıyor; üç dört müdür yardımcısı içeri doluşuyorlar. Öğrenciler şaşkın değil, alışkın görünüyorlar: Arama yapılacaktır. Epeydir uyuşturucu araması yapılırdı, son zamanlarda bir de "örgütsel döküman" araması eklenmiş. Öğretmen sözünü kesip kenara çekiliyor. Müdür yardımcılarından biri kapıyı, ikisi pencereleri tutuyorlar. İçlerinden aynı zamanda beden eğitimi öğretmeni olanı, çevik hareketlerle sıraların arasında dolaşıyor.

Öğrenciler tek tek aranıyorlar. Üstleri başları, çantaları, sayfaları birer birer çevrilerek ortalıktaki kitap ve defterleri... Sonunda bir suç aleti ele geçirilmiştir: Bir kız öğrencinin çantasından kullanılarak yarıya indirilmiş bir kaş boyama kalemi çıkıyor. Öğrenci, alınıp müdür yardımcısının odasına götürülüyor.

Öğretmen, insan davranışlarını yönlendirmede iki temel ilke olarak akla ve estetik değerlere uygunluğu, kaldığı yerden anlatmaya devam ediyor.

* * *

Bu görüntülerde hiçbir uydurma yok; sadece, biraz "dramatizasyon", biraz süsleme olduğu söylenebilir. Bunların benzerlerini ve çok daha çarpıcı olanlarını, hele küçük bir yardımlaşma da olursa, bir çırpıda çoğaltmak mümkün. Ancak, ben burada kesiyorum. Kesiyor ve tamamlanmak üzere olan yüzyılımızın üçüncü çeyreği bitmeden yazılmış bazı dizeleri alıntılamak istiyorum:

(...)
çürüme
bir koku olarak
bir tat
sigara dumanında
parmakuçlarında
sakatçılar çürümüş insan beyni satardı
akşam üzeri gün doğar
zift renkli bir taş halinde
inanmış adamlara çarpardı

sıcak çürümeyi duvarlara sıvardı
artık hiçbir eve girilmez
çürüme her yandadır
odada balkon demirinde camlarda kaldırımlarda para
için çalışan ve para için çalışmayan orospularda
gobeğini kaşıyarak geğiren bir imge olan para
babalarında halkın çocuklarını kırarak geçinen
beylerin diş etlerinde
bir salgı
yapışkan ağır durgun bir kütle halinde
damların üstünde yayılırdı
seçerek adamını özenle
uykusuzluğa bulanırdı
tere bulanırdı
ya da böyle çok insani ama can sıkıcı bir şeye
artık ortalıkta durulmazdı

artık ortalıkta durulmaz
insan etleri kokmaya başladı

* * *

İnsanlığın, belki de ilkinden daha kötü, bir yeni ortaçağı yaşadığı biliniyorsa, hiçbir kirlenme boğucu ve durdurucu bir karamsarlığa yol açmaz. Ben gerçekçi iyimserlik ile umutlu kötümserlik arasında önemli bir fark olmadığını düşünerek ikincisini kullanmayı yeğliyorum. Ancak, son aylarda moda olan deyişi hatırlayarak, durumdan vazife çıkarmak gerekirse, şudur: Bütün bu görüntü yığınının pek eksik yansıtabildiği, böyle bir dünyada yaşıyoruz işte. Yapılması gereken, kirlenmeye bulaşmadan ve bulaştıkça temizlenmeye özen göstererek, bu dünyayı değiştirmektir■

Geçen sayımızın 41. sayfasındaki spotta ve bu spotun asıl metin içinde yer aldığı 42. sayfada "...kestirilemeyen bir geleceğe ertelenmiş iktidar perkspektifi var olduğundan..." sözleri ".....kestirilemeyen bir geleceğe ertelenmemiş iktidar perkspektifi var olduğunda..." biçiminde kullanılmıştır. Düzeltir, özür dileriz. (Hepileri)

İnhisar Rejimi

Tevfik Fikret YORULMAZ

Giran ve müzmin bir gripten, hem de gurbet ilinde, marizane yatıyordum ki, memleketimizin mümtaz hukukşinaslarının organizasyonu, Çağdaş Huhukçular Cemiyeti Reisi Aydın Erdoğan Efendi'nin, Türkiye'de Amerikan hatt-ı siyasetinin müfrit mümessillerinden Mister Denis Bay-call'u ziyaretle, memurin muhakemat kanununun ilga edilmesini niyaz ettiğini işitince, nâgehan, sanki hararetim altmış dereceye fırladı; en ziyade Aydın Efendi'nin ricasını kelâm ederken, maruzatını, mezkur kanunun, Devlet-i Osmanî'den intikal ettiği noktasına istinad ettirmesinden rahatsız oldum. Bu cehalet, hasta yatağımda, bendenizi ateşin bir girdaba sürüklemiştir, evvelinde arzetmeliyim ki, İstanbul Dar-ül-Fununu ilk olmak üzere, Cumhuriyet Devri'nin mühim müesseseleri ve kanunları, bize, Devr-i Osmanî'den miras ve intikal'dir; bu, memleket, Kemal Paşa ahfadının çok zaman büyük bir haksızlıkla iddia eylediği üzere, gaipten gelmemiştir. Kemal Paşa mahfilinin azim hizmetleri inkâr edilemez, amma, 1920 Ankara Meclis-i Umumisi'nin mukarrerâtı meyanında, Osmanlı Devleti'nin idame ettirme iddiasının alenen zikredilmesi bir yana, hem dahili ve hem de enternasyonal hukukta, Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı Devleti'nin devamıdır.

Aydın Erdoğan Efendi'nin bu cehaletini hayli ayıplıyorum. Bilhassa, hukuk bâbında kanunların şarap misali olduklarını, eskidikçe kıymetlerinin arttığını ilave ediyorum. Hürriyet sahasında Magna Carta, hususî hukukta Code Napoleon hâlâ kıymetlerini muhafaza ediyorlar; amma benim ıstırabımın asıl membaı burada bulunmamaktadır. Muasır Hukukçularımız, eğer Türkiyamızın ahtapot misali ekâbirlerinin, kodamanlarının, şimdilerde "oligark" tabir ediyorlar, sinsi, tamahkâr ve hilebaz ve nevzuhur propağandaları bir kenara konacak olursa, memurin muhakemat kanununa neden itiraz ediyorlar? Bu malumat muhtacız. Saniyen, itiraz ediyorlar da, neden ahtapot kodamanları intizar eylediler? Muasır Hukukçularımız, bir talepte bulunurken müstakîl olmaya neden kıymet biçmi-

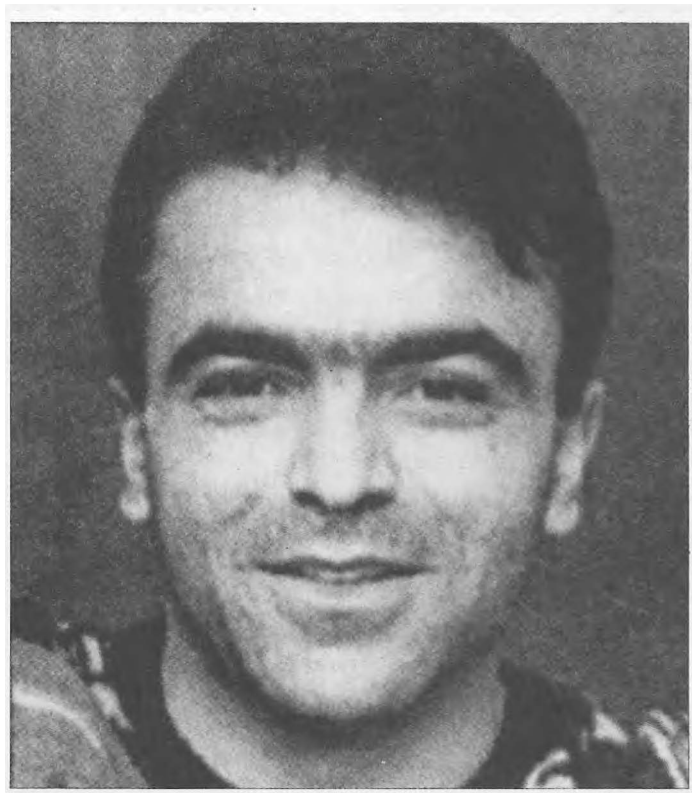

Memurin muhakemat kanununun ahtapotların itiraz edip bir fetiş haline soktukları hükümleri, Aziz şehidimiz Metin Göktepe'nin katilleri için suistimal ediliyor.

yorlar ve neden, ahtapotların kuyruğunu tutarken herhangi bir endişe duymuyorlar? Bendenizin ıstırabının membaında bu olmakla beraber, memba hâlâ daha da derindir.

Münevver Erdoğan Efendi, bendenizi af buyursunlar, infialimi bir miktar hararetime hasreylesinler, maksadım burada, bir şahsî münazara açmak değildir; ben bu gurbet ilinde, ateşin nevbe'den daha ziyade, memleketime bir inhisar rejiminin yerleşmekte olmasından ve kendilerini terakkiperver zanneden ihvanımızın da, bu inhisar rejiminin ideolojisine teslim olmalarından yanmaktayım ve hem de ateş ateş yanıyorum. Bizim tarafgirimiz olanlar, teceddütpesend ve terakkiperver olanlar, büyük reformacı ve şehit Sultanımız Üçüncü Selim'den bu yana, memleketimizi hür ve muasır yapmak isteyenler, evvela, akıllarını istismar etmek mecburiyetindedirler; Erdoğan Efendi, Antep'te, şeriatçılara bomba veren hain polis memuru tevkif edilirken, hatta katilden maznun Tim-i Hususi Kahyası İbrahim Şahin kodese tıkılırken, memurin muhakemat kanununun bir mania olmadığını müşahade etmeli ve üzerinde tezekkür buyurmalıdır. Cehalete ihtiyaç yoktur; memurin muhakemat kanununun ahtapotların itiraz edip bir fetiş haline soktukları hükümleri, Aziz Şehidimiz Metin Göktepe'nin hunhar katilleri meselesinde olduğu üzere zaman zaman suistimal edilmekle beraber, esasında, halkını amme menfaatini müdafaa eden memurumuzu, bezirgânların tahakkümünden siyanet içindir. Amerika'nın ve Amerikanofil siyasilerin, Aydın Efendi'nin dizinin dibine gittiği Mister Denis Bay-call bunların başındadır, şu esnada yapmak istedikleri, fiilen iktidarı zabdeden inhisar

Mister Deniz Bay-call, Amerika'nın ve amerikonofil siyasilerin başındadır.

mensuplarının, monopolistlerin, serbestçe at koşturacakları bir inhisar rejimini teessüs ettirmektir. a. Başkanlık Sistemi. b. Hiçbir masuniyeti olmayan bir mebus sistemi. c. Yalım Erez misali, Işın Çelebi manendi, "biz kanun, mahkeme dinlemezük" diyen bezirgân-i bidrak'in merhametine terkedilmiş bir memur zümresi. İşte bunlar ilk planda, "inhisar rejimi" için ahtapot oligarkların talepleridir.

Ateşim azimdir; cayır cayır yanıyoruz. Ahtapotlar, kendi kelâmlarını, terakkiperver mahfillere kabul ettirme bâbında, çok büyük mesafeler kaydeddiler; birisine daha önce de temas ettiğimi hatırlamaktayım. Muallim Sandukası'nın bir gafil müdîranı da, "enflasyon canavarı" diyor ve maaşını, tiksintimiz, Amerikan doları ile ifade eyliyordu. Muhtemelen Damat Ferit ahfadından ve muhtemelen de ödlekler fırkasından bu gafil için "seni canavarlar hametsin ve başına taş taş dolar yağsın" diye beddua ettiğimi biliyorum. Bendeniz, bu tür kelâm karşısında, sadece yanmıyor ve aynı zamanda azim bir nefret ile doluyorum; inhisarî ahtapotların, hunhar tahakküm ile idame ettirdikleri politikanın neticelerini de topladıklarını görüyoruz. Bundan böyle, memleketimizde, ilim lügatçesi terkedilmekte ve yerine, inhisar lisanı ikame edilmektir.

Bu cümleden, memleketimizde, bazı soysuzların, anti-popülist bir ideoloçya cengine cüret eylediklerini bile müşahade ediyoruz. Bendeniz, Beynelminel Para Sandukası'nın bu yirmi yıllık cenginin, Maliye Vekili Temizel'in Para Sandukası'nın Türkiye mümessilleri şişmanlar, Güneş Taner ve Işın Çelebilerin, Mesut Yılmaz'ın tüm lisanı zapdetmesine şaşmıyorum; amma velakin, modernite kisvesiyle, yeni nesillerimize, "anti-popülist" bir ideoloçya satmaya çalışanları ise piç kabul eyliyorum. Bunlar, teknik ve biyolojik anlamda, piç'tirler ve enternasyonal tereddiyatı temsil eden Amerika ile istikbali temsil eden teceddüdat arasında ezcümle Washington ile biz meyanında kalmış ve piçleşmişlerdir.

İlim platformunda kalındığı sürece, "popülizm" cereyanına, sadece marksizmayı benimsemiş ihtilalciler hücum edebilirler; bu hücum, popülizmi inkişaf ettirmek maksadına matuftur. Bundan gayrı, her kim, popülizmi kötülerse, bunun mânâsı bundan böyle, bütçe vâridâtının sadece ve sadece, inhisar sahipleri için istimal edileceğini müdafaa etmektir. Marxluların gayrısında anti-popülist edebiyatı yapanlar, oligarşik ahtapotun borazanıdırlar.

Memleketimizde, intihabat yoluyla, hükümet makamına oturduklarını iddia eden siyasi mâhafilin, "biz anti-popülistiz" yollu nakarat eyleyebilmesi, eşi-manendi görülmemiş bir cüret ve rezalettir. Bir halkın ise, "biz anti-halkçıyız" diye çığırtkanlara en azından çürük tomates sallamaması, bir halkın artık, halk olma hasletlerinin azamîsini kaybetmeye başladığı ve bitkileştiği meâlindedir.

Bendeniz bu vahim ihtimal muvacehesinde, cayır cayır yandığımı tekrarlıyorum ve belki de, dûçar olduğum mariz, griple alâkadar değil, tamamen manevîdir. İnhisar rejimi, hücumunu, her cephede idame eyliyor ve büyük galibiyetler elde ediyor. Lisanımız, şimdilerde, bu azim taarruzun pençesine düşmüştür; şimdiki zamanda nerede ise her alanda, borsa ve bilhassa Tahtakale kelâmı, resmi lisan olmaktadır. Misal mi; lisanımızdan "imzalamak" fiili çıkmıştır; şimdi tıpkı Tahtakale erbabı misali herkes "at bir imza" demektedir. Artık Tahtakale cahil sürülerinin, sıfat ile isim arasındaki farkı bile bir kenara atan lisanı, güzel lisanımıza taarruz halindedir; güzel lisanımızda, "yeşil'i gördüm" demek zordur, "yeşil kitabı" ya da "yeşil ovayı" demek zarurîdir. "Yeşil" sıfattır ve arkasından bir ismin takibi mecburî olmaktadır; ama şimdi, bu ahtapotlara sahih lisan ile tekellüm etmek bile zahmetlidir. Misalen dermîyan ediyorum, "ilk" bir sıfattır ve isim olarak kullanılması istisnaî'dir, buna mukabil, cahil televizyon istasyonları bile, mütemadiyen "ilke imza attı" lafzını telaffuz ediyorlar. Bu ağzı Tahtakale ile bozulmuş erbab-ı inhisar, hem atıyorlar ve hem de isimleri atıyorlar. Kapkaççı felsefesinin lisanımızı kirletmesinin gözel bir misalidir; çalmak için aceleleri var, "at, imzanı" deyip, firar edecekler. Bilmem başkaları ne duyuyorlar, ben şu son zamanlarda, gurbet ilinde ve marizane yatarken, en çok bu "ilke imza atma" olayını duyuyorum ve ateşin ateşin tebessüm ediyorum. Haber istasyonlarının her bülteninde, memleketimiz mahlûkatının en azından bir meselede, "ilke imza atma" olayını işitip dilhoş olmak üzereyken, birden bu Tahtakale kelâmı, beynime taarruz eyliyor ve ateşin nâgehan altmışa fırlıyor.

İnhisar rejimi, bir cehalet ve karanlık nizam'dır.

Mamafihi, hakikatı beyan etmeliyim; bu tahtakele kelâmından mesut olduğum haller de vardır. Bazan, haber istasyonlarından, Başvekil Yılmaz'ın, kendisini, falan meseleye, "endekslediği" kelâmını işitiyorum ve "oh oh, felâh buluyoruz" diye hayli beşûş oluyorum. Devlet hizmetinde bendeniz, mesaime, "endeks" imal ederek başlamıştım; endeks yapmak, bir "olay" alıp bunu, yüz kabul ederek, bundan sonra endeks yapılacak malzemeyi hesap makinasına ithal edip, makinanın kolunu devrettirmek ve böylece malzemeyi, yüze göre, bölmekten ibarettir. Bendeniz, bu malumatla meşbu olduğum üzere, televizyon istasyonlarından Başvekil'in kendisini endekslediğini işitince, bir makinaya girdiğini ve benim de makinanın kolunu harekete getirerek, başvekili, dümdüz taksim ettiğimizi hayal ediyorum; başvekili yüz numara yapıp sonra da kesrini bulmak, beni handan ediyor. Hakkaten, bu manzara, beni, Gurbet ilinde marizane yatarken, ol kadr handan eylemektedir ki, komşularımızın kahkahalarımdan rahatsız oldukları haberlerini alıyorum.

İlim platformunda kalındığı sürece, "popülizm" cereyanına, sadece marksizmayı benimsemiş ihtilalciler hücum edebilirler; bu hücum, popülizmi inkişaf ettirmek maksadına matuftur. Bundan gayrı, her kim, popülizmi kötülerse, bütçe vâridâtının sadece ve sadece, inhisar sahipleri için istimal edileceğini müdafaa eden, oligarşik ahtapotun borazanıdırlar.

Bazan da hayli utanıyorum; yüzüm kızarıyor ve ateşim fırlıyor. Bir defasında, Işın Çelebi'nin anap nam şirketin reisliğine "soyunduğu" yollu istasyon haberleri dinliyordum; temaşa eylememek için derhal banyoya firar eyledim. Sonradan hanem halkı beni tenvir eylediler; bendeniz, Işın Çelebi'nin bi-hakkın soyunacağını anlamıştım; Türkçe lisanımızda, "reisliğe namzed olma" veya yine lisanımızla, "başkanlığa aday olma", vardır, bu terbiyesiz soyunma edebiyatını ilk kez işitiyordum. Amorf Çelebi'yi ekranda çıpıl çıpıl temaşa eyleyerek gözlerime küfr eylememek için firar eyliyordum. Bendeniz, insan âleminde, bir rütbe için, sadece Kırkpınar Pehlivanları'nın soyunduklarını bildiğim için taaccüb eyledim ve bir de soyunduktan sonra yağlanıyorlar; Amorf Çelebi'yi, sarkık göbekleri

İnhisar rejiminin iki bakanı, Amorf Çelebi ve Samuel Soliman Ipekçi, güzel lisanımızı tahtakale kelamı haline getirenlerdendir.

yağ içinde seyretmeye ateşin kalbimin tahammül edemeyeceğini idrak ediyordum; firarım bu nedenledir.

Bir de "sert çıktı" kelâmı üzerine, yüzümü gözümü ellerimle tesettür eyliyorum; bazan "cumhurreisi sert çıktı" dediklerinde, bunu da reisicumhur hazretlerine hürmetsizlik addediyorum. "Sert" kelâmı da dilimizde sıfattır, ancak, Tahtakale eşrafı veya göçmen ve emireri Cavit Çağlar, böyle kelâm edebilir; ayıptır. Nereden çıktı, denizden mi, dondan mı; devam edemiyorum ve hayli hicap duyuyorum. Aman Allahım, reisicumhur hazretlerini... sert çıkmış olarak resmetmek; ceza kanunumuzda alâkadar maddeler olması iktiza etmektedir.

Bendeniz, beni dil-hun eden bu elim inkişaf üzerinde daha çok maruzâtta bulunacağım, amma, karilerim izin verirse, istitraden beyan etmek istiyorum, hayli taaccüb ediyorum, televizyon camında bir politikacı görüyorum, etrafında, ufaktefek insanlar var, hepsi tıfıl, hepsi stajyer, tahminim odur ki anaları-babaları bunların istasyonlarına harçlıklarını peşinen tevdi ediyorlar, ellerinde mikro tabir edilen çikolatalı dondurmaya benzer külahlar, adamın gözüne gözüne tutuyorlar; sonra haberi okuyan, "bir medya ordusu vardı" diyor. A iki gözüm, benim temaşa ettiğim, olsa olsa, "bir sürü fare" olmak icab eder; ben sadece fare tayfası temaşa ediyorum. Bazan da, konuşma özürlüsü Mesut Beyefendi, bir tayfa âdemi ile sohbet ediyor, yine televizyon istasyonları, "kurmayları ile görüştü" haber ediyor. A iki gözüm, benim temaşa ettiklerim sadece gedikliler'dir. Bazan da Madama Çiller konuşurken meyanında bazı yüklü çuvallar görüyorum; haberi kıraat edenler, "ağır topları ile" diyorlar; bu kameralar, ağır çuval ile ağır topu tefrik edemiyorlar. Bu kadar olsa dil-hun olmamak icab eder; Mesut Beyefendi, bir "yalvarma" turu için, bazan Avrupa'ya azimet ediyor ve bu devletlü televizyon istasyonları, "çıkartma yollu" bir yave tutturuyorlar. Sanki, fetihci ecdadımız Mehmet-i Sani, İtal-

Televizyon istasyonları ne maslahat içündür? Evvelâ bezirgânları çığırtmak içündür. Sonra polisleri methetmek içündür. Ben figân ile hande arasında çaresizim; "Polis müdahale etti, elli kafa kırıldı, dörtyüz gözlemaltı var, polisimizin basireti sayesinde olay çıkmadı" misüllü haberlere alışmak üzereyim. Bunlar ale-l-umum utanmayı terkettiler.

ya'ya sefer yapmıştır; amma bunlar, hep bu cins kelâm tercih ediyorlar.

Peki, ey muhibbim karilerim, seçtikleri kelâm nedir? Tesadüfen mi seçiyorlar? Asla ve kat'a, tesadüfen tercih etmiyorlar; tercihleri, askeri kelâmdır. Hep farelere, "ordu" gediklilere, "kurmay" ve çuvallara "top" tabir ederek, militaire bir lisana meyletmiyorlar. Bu meyil, gayetle ilmî'dir; çünkü, her inhisar rejimi aynı zamanda militaire olmak mecburiyetindedir.

İnhisari rejimler bürokratik ve militaire lisan istimal ederler.

Gurbet ilinde, ateşin bir vaziyette, marizane yatarken, bunları keşfedebilmem, derunumdaki nevbe'den kaynaklanıyor; içim yandıkça, beynim ateşleniyor. Ey Sevgili Karilerim, ecdadımız, Fatih Mehmet'in İtalya Seferi'ni nazar eylersek, iki kez, Viyana Kapıları'ndan püskürtülmüşüzdür; yakın zamanda, Lüxembourg'tan ters-yüz edilmemiz, üçüncü vak'adır. Bendeniz, avrupaî terbiyeye yakışır bulmadığım bu adem-i hüsn-ü kabul karşısında, hayli mesud oldum; kendim, gurbet eli'nde olmama rağmen, Avrupalı olmayı hiçbir vakit istememekteyim. Bu cümleden, şimdiki Hariciye Nazırı Sarnuel Soliman'ı, yalanlarından dolayı hayli ayıplıyorum; İsmail'in yahudicesi Samuel ve Soliman'ın farsçası ise Cem olduğu nazariyle adını aslına uygun yazıyorum, Samuel Soliman İpekçi, vizajında topografyasını zabdedemediği hande'leriyle, daima kâzib laflar etmeyi tercih ediyor. Sıkılmadan Amerikan televizyon istasyonlarından, natava'ya, kendileri amerikanca "entivi" tabir ediyorlar, Avrupa İttihadı'nın bir dış siyaset meselesi olduğunu iddia ediyor. Heyhat yalan kelâm ediyor; Avrupa İttihadı tek kaymeli, tek sınırlı, tek meclisli, en azından federatif, mümkünse üniter, bir devleti hedef kabul ediyor; biz şarklılar bu ittihadın parçası olursak, kaymemizden, kimliğimizden, kültürümüzden, siyasi ittihadımızdan vazgeçmek mecburiyetindeyiz. Türkiya münevverinin en yalancılarından, Merhum Mehmet Ali Aybar'ın "belkemiksiz" tabir ettiği türden, Samuel Soliman'ın iftiraları bir yana, bendeniz, Avrupa İttihadı tarafından püskürtülmekten hayli hoşnutum; amma, buna karşın aks-ül amelleri işitince yine çok infial duydum.

Neden mi? Şu televizyon istasyonları, aziz halkımız adına, bu püskürtülme karşısında, aks-ül amelleri dercederken, sadece ve sadece bezirgânlara müracaat ettiler; halkımıza azim bir iftira ve bühtandır. Televizyon istasyonları, sanki Adam Smith'in hafi elinin kontrolüne girmişler, hep ticaret ve sanayi odası erbabını konuşturdular. Bir de Nurullah Efendi'nin kızı, Meral var, Sabancıların çirkin ve gerizekalı vizajlı kerimeleri Güler'den sonra, şimdi inhisari oligarşinin nevzuhur hânendesi olmuştur, hiç de kelâm etmesini bilmiyor ve camda cilve eyliyor; ahtapotlara kâfidir. Beybabalarını tanıyordum, zengin ama hürrüyetperver bir adamdı; bu Meral bir zavallı hânendedir.

Aslan hepsi zavallı ve hepsi aptaldır.

Fakat çok garibime geliyor, onlar da bizi aptal telakki ediyorlar; bana göre, utunma ve sıkılmayı ale-l- ıtlak terk ettiler. Bir tek münevverimizin, bir tek müderrisimizin, bir tek mütehassızımızın ve bir tek amelimizin nokta-i nazarını merak etmiyorlar; varsa yoksa, ağızlarında, Artun Ünsal ile Ali Sirmen zındıklarının tarif ettikleri mamaları, geviş halinde, ahtapot mahfilini istasyonlarına getiriyorlar ve sadece bezirgân erbabını çığırttırıyorlar; onlar da Avrupa'ya ders veriyorlar. "Aman Tanrım", ne utanmaz günlerden geçiyoruz! Vallahi, "olamaz" demek mecburiyetini duyuyorum.

Televizyon istasyonları ne maslahat içündür? Evvelâ bezirgânları çığırtmak içündür. Sonra polisleri methetmek içündür. Ben figân ile hande arasında çaresizim; "Polis müdahale etti, elli kafa kırıldı, dörtyüz gözlemaltı var, polisimizin basireti sayesinde olay çıkmadı" misüllü haberlere alışmak üzereyim. Bunlar ale-l-umum utanmayı terkettiler.

İşte bu, inhisarî rejim'dir.

İnhisar rejiminde, sadece, oligarşik ahtapotlar kelâm ederler. Ahtapotlar nasıl kelâm ederler, dememek icab eder; işte bunlar kadar ederler.

Karilerim duymuşlardır; muhacir ve emireri Cavit Çağlar'ın natava'sı, yılımızın sitarelerini ilân etti Memleketimizde yılımızın semalardaki yıldızı olarak, "Morrison" Süleyman ya da "Çoban Sülü" olarak maruf Süleyman Demirel'i seçmiştir ve bu bendeniz nezdinde bir sürpriz tevlid etmemiştir. Ne de olsa, emireri Cavit, Süleyman Beyefendi'yi hususî tayyaresinde arada bir tenezzühe çıkarmakta ve bu meyanda, Cavit'in bankaları artmaktadır. Hassaten Süleyman Beyefendi, muhacir Cavit'in Avrupa'daki muhacirleri kazıklamak için Bursa yakınında inşa ettiği ve ruhsatı olmayan gâvur kabristanının küşadını dahi yapmıştır ve bu nedenle, Cavit'in, Beyefendi'yi sitare ilan etmesi yerindedir. Emireri Cavit, tüm âlemde de, Azeri

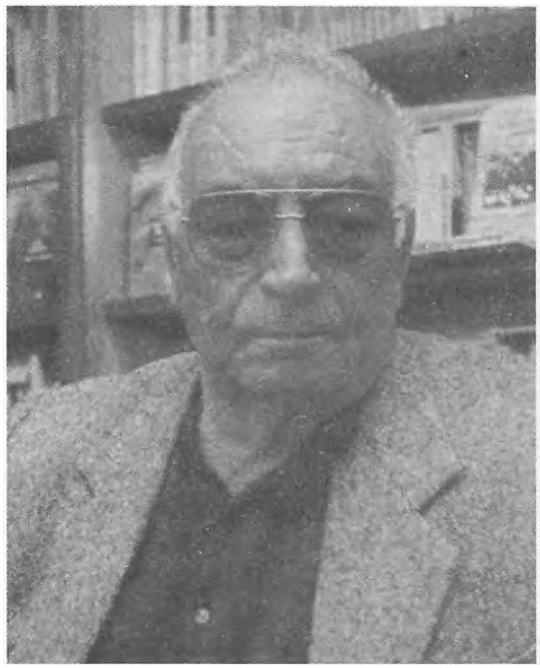

Türkiye münevverinin köçeği Yaşar Kemal ile Adalet Ağaoğlu.. Kemal, Avrupa'dan ve Adalet içerden, mükâfat adıyla iane topluyorlar. Birisi emperyalist, diğeri monopolist ahtapotların kucağındadır.

Şefi Aliev'i yıldız ilan etmiştir; bendeniz, buna da şaşırmadım, çünkü Cavit ve natava ile Bakü arasında hainane münasebet ve ahidleri sezmekteyim. Bunun, Washington işi mi yoksa, Cavit'in de bunda ticarî bir kârı var mı, henüz tahlil edebilmiş değilim; ama, emireri Cavit ile Aliyev arasında bir hususî münasebet âşikârdır. Bunda emireri Cavit'in emireri, Kürt halkından polis memuru Yunus Şen'in de gayretkeş kontribüsyonu müşahade ediliyor.

Bir istirdata daha muhtacım; bendeniz, memleketimizin selâmeti endişesiyle, emireri Cavit'i, Doğu Perinçek Refikimiz'in eski tayfasından, Refikimizi terk ile, Washington ve oligarşinin hizmetine giren hainlerden, Çolakzade Nuri ve şürekâsı ile Dev-Yol'un şematet yüklü tayfasını, Dev-Yol'dan doğma ve Mehmet Ali Birand'dan olma Murat Yetkin hainini istihdam ettiği natava'yı, modern maruzat ile, "gözlem altına" almış bulunuyorum. Amma ki, kendi kabiliyet ve imkânlarımın darlığına âşina olduğum için, "fakslayarak", Profesör Küçükzade'nin dikkatini de bu hain yatağına, celbetmiş bulunuyorum. Karilerimin malûm olduğundan eminim, eğer ecdadımız zamanında devr-i osmanî'de yaşasaydı, sultanlar, telef etmek istediklerini cellada değil Küçükzade'ye teslim ederlerdi. Profesör Küçükzade, üç kelâm ile tüm halk düşmanı mahlûkatı idam etmekle meşhurdur; rivayete göre Küçükzade'nin idam üslubu elektirikli sandalye misali acısızdır. Bendeniz bu natava'yı ve çıyanlarını Küçükzade'ye havale etmenin rahatlığı içindeyim. Emireri ve çıyanları, bir de sanatçı yıldız seçimi yapıyorlar; jüri olarak kimi tâyin etmelerini tahmin ediyorsunuz? Tabii ki, "işadamı ve sanatçılar" jürimizdir. Mutlaka oligarklar olacak ve bir de "sanatçılarımız" ilave edilecektir. Hayli hoş bir vaziyettir.

Rönesansta sanatçıların mesenleri vardı, sanatkârı koruyorlardı. Bizde sanatçıları dayılar ve abiler bir süre idare ettiler; şimdi, Türk sanatçılarının abileri yoktur ve sadece "sponsor"ları vardır. Ne acı ve ne zillet dolu bir vaziyettir. Amma ki, bunlar garnitürüdür. Artık bütün sanatkârane prodüksiyon, bir sponsora bağlıdır ve bu da bir ahtapot koludur.

Neden mi hoştur? Rönesansta sanatçıların mesenleri vardı, sanatkârı koru-

yorlardı. Bizde sanatçıları dayılar ve abiler bir süre idare ettiler; şimdi, Türk sanatçılarının abileri yoktur ve sadece "sponsor"ları vardır. Ne acı ve ne zillet dolu bir vaziyettir; duyuyoruz, "film çeviriyorum, her şey hazır, sponsor arıyorum" diyorlar. Televizyon istasyonlarında seyrediyoruz, "provalarda kebaplarını yediğimiz kebabpçı Ali'ye, sahnede donunu giydiğimiz Mahmut Paşa'dan doncu Mahmut'a" diye başlıyorlar, şükran dermiyan eyliyorlar; amma ki, bunlar garnitürüdür. Artık bütün sanatkârane prodüksiyon, bir sponsora bağlıdır ve bu da bir ahtapot koludur.

İşte bu emireri Cavit'in çıyanları istihdam eyledikleri natava'sı, bir de yıldız yıldızları seçmiştir. Tiyatroda kim midir? Paris'te son koyduğu oyunu, ancak on gün oynayan, tükenmiş ve bitmiş Mehmet Ulusoy'dur. Ne yapmıştır, sormayın, "simyacı" oynamıştır ve müellife düşman bir inhisar rejiminde, tiyatro yazarını da atarak "simyacı" adlı bir frenk işini tiyatroya koymuştur. Çok yerinde iş yapmıştır, ahtapot rejiminde, kimya değil, simya gerekmektedir. Çünkü filozof Marx'ın pek veciz bir halde telif eylediği üzere, astroloji astronomiden ve simya kimyadan evvel ve geridir. Dumur olmuş Mehmet Ulusoy ile dumur olmuş Genco Erkal'ın işi budur. İnhisar rejimi, astroloji ve simyadan hoşnuttur.

Bendenize göre, Vasfi Rıza bile bunlardan daha çok gururluydu. Bir de Adalet Ağaoğlu var; "Ölmeye Yatmak" romanını, "Bir Düğün Gecesi" romanını akıllardan kazıma gayreti içindedir. Viyana'da aşk yaşayacaktır ve Morrison Süleyman'ınki dahil ödül ve para toplayacaktır. Türkiye münevverinin köçeği Yaşar Kemal ile arasında division de travail var; Kemal Avrupa'dan ve Adalet içerden, mükâfat adıyla iane topluyorlar. Birisi emperyalist, diğeri monopolist ahtapotların kucağındadır.

İane topluyorlar dememe bakmayın, emireri Cavit'in, bu yıldızlarına, para verip vermeyeceğini bilmiyorum. Amma ki vermesi zorunludur; verdiği para cebinden çıkmayacaktır. Bu tit sektörünün mümtaz mümessili, tekstil ile başlamış, inşaat ile sürdürmüş ve Küçükzade'nin bir teorik mecburiyet olarak ortaya çıkarması üzerine, televizyon ve banka sektörüne girmiş ve banka toplamaya başlamıştır. Madam Çiller ile kucaklaşarak İnterbank'ı gasbetmiş, Mesut Efendi'yi destekleyerek Etibank'ı zapdetmiştir. Bankası ve parası çoktur; yıldızlarına para vermek mecburiyetindedir. Hassaten, inhisar rejiminde, oligarkların, kendilerini geviş eyleyen sanatçılara verdikleri paralar, ceplerinden çıkmamaktadır ve bunlar hazineden tahsil ediliyorlar. Emireri Cavit'e de, diğer avantalar ayrı bu yakında, natava'nın eşi ve manendi bulunmaz "meclis reis vekili" ilan ettiği Uluç Efendi'nin refikaları, Ses Opereti'ndeki hırsıye rollerinden kalma Nazime'nin, özelleştirme idaresi tellaliyeti ile birlikte, banka hariç bir de otuz milyon dolar hediye edilmiştir. Hikayesi şöyledir: Kemal Paşa'nın itina ile tesis eylediği, Etibank yüz seksen milyon dolara birisine satılmıştır.

Bu arada, Mesut Efendi Hükümeti kurulmuş, hükümet Cavit'in reyine ve natava'sına muhtac olmuş, Etibank, ilk satılandan geri alınmış, Nazime süslenmiş, "haraç mezat" demiş, natava bunu naklen göstermiş, Cavit buraya gizli "ipek" adıyla duhul olmuş, Uluç Gürkan'ın operetçi karısı bu defa Etibank'ı, otuz milyon dolar azına Cavit'e peşkeş çekmiştir. Otuz milyon az değildir; herkese yeter. Rüşvet olur veya bozulup bozulup yıldızlara verilebilir. Bendenize göre, eğer Cavit, yıldız seçtiği, Ulusoy ve Ağaoğlu'na mangır vermezse, Mehmet ve Adalet, mutlaka şura-i devlete müracaat etmelidirler. Haklarıdır.

Yıldız intihab edilmek hakkımızdır. Mangırımızı söke söke alırız. İşte bu çığırmaları zarurîdir. Bunlar, sol tarihten tedris etmişlerdir; çığırsınlar, çünkü yıldız olmak kolay değildir.

Ah Teoman Paşam! Gurbet eli'nde, marizane yatarken, işte bunu bana yapmayacaktın! Ne âlâ kelâm ediyordun, Kemal Paşa'yı âlâ müdafaa ediyordun, Milli Güvenlik Kurulu'nda gurbet eli'nde, Teoman Paşa'mı temaşa ederken, sanki ihtiyar bir kartal görüyordum, göğsüm yükseliyor ve gözlerime yaşlar doluyordu ve dil-hoş oluyordum, iftihar ediyordum. Şimdi emireri Cavit'e memur olmuşsun! Yazıklar olsun sana! Aldığın rütbelerden de mi sıkılmadın!

Ah Jandarma Genel Komutanlığı'ndan mütekaid Orgeneral Teoman Koman, İnterbank'ı nereden öğrendin, enternasyonal tefeciliği jandarmada mı tedris eyliyorlar? Emireri Cavit'le ne zaman münasebet kurdun? Yüce Türk Devleti, Paşa Hazretleri size bakamıyor muydu? Ne ettin de, emireri, Amerikancı çöp tenekesi natava'nın sahibi, Cavit'in memuru oldun? Kemalizmin yüce temsilcisi Teoman Paşa, neden paşalığı ayaklar altına aldın ve emireri Cavit'e paspas yaptın?

Osmanlı paşalığında böyle zül yoktur.

İnhisar rejiminde böyle zül zarurîdir■

İyi İşler Üzerine

Şevki ÖMEROĞLU

Nerede gördüğümü ve kimin çizdiğini hatırlamıyorum. Hafif sarhoş olanı ve içince neşeleneni, daha sarhoş ve içince kederlenenine TV'ye bakarak "Türkiye'de iyi işler de oluyor abi" diyordu. Diğeri ilgisizdi. Amerikan TV'ciliğinin bu sloganına ironik ilgi oluşturulunca spikerin sesiyle zıpır bir TV magazin şovcusunun yediği şiddetli dayaktan haberdar oluyorduk. İçince kederlenen "sahi yahu" diyordu, "Türkiye'de iyi şeyler de oluyor."

Çürüyen Türkiye'nin bu hoş karikatüründen bugünün gerçeklerinin fotoğrafına geldiğimizde, bellek kaybına uğramamış her gerçek toplumsal eylemci, bir sosyalleşme, politikleşme türbülansının heyecanıyla bu sözü tekrarlayabilir: "Türkiye'de bugünlerde olup bitenler iyidir."

Toplumdaki kendiliğindenciliği, örgütsüzlüğü, parçalanmayı örgütlemenin baz alındığı, burjuva ideolojisinin hegemonyasında yaşayanların, adımlarını, düşüncelerini politikalarını zincirlemeyle bir silsile oluşturarak sisteme yürümeleri beklenemez. Onların sol olarak edindikleri alışkanlıkları ya da refkleksleri vardır. Kullandığınız anahtar sözcükleri ellerindeki text'in üzerine koymakla yetinirler.

Şaşkınlık mı? İyidir. Kafa karışıklığı?Çok güzel. At izi ile it izi karıştı!... Kimin nerede durduğu, neyi savunduğu belli değil. Yolumuzu göremiyoruz. Yarın ne getirir bilemiyoruz: Yok canım... "Sadece"

"Senin düşüncen

Yağlı bir divana uzanan ayyaş bir uşak gibi

Yumuşamış bir beynin düş kurması"ından (Mayakovski) ibaret kalmış da ondan. Toplumsal eylemciliğin asalaklık dönemi bitiyor. Yeniden tarih yapımına geçiliyor. Bütün karmaşa bundan. Ama tabii sen tarihin bittiğine biat etmiş, liberalizmin mutlak yengisine karar vermiş, püriten toplumsal eylemci kimliğine son verip, ömrünün sonuna, dünyevi zevklerinle tuhaf mistik yolculuğuna çıkmıştın: "Bataklık böyledir işte; ne istersen onu görürsün." Ve hep istersin; arsızca. Vermeyi, paylaşmayı düşünmezsin. Gelişmeyi, geliştirmeyi de. O zaman mecburen statükoyu savunacaksın. Durgunluğu da. Artık hareket sana göre değil.

Toplumsal mücadele ise gerçek aktörlerini aramaya başlamıştır. Silik ve sinik figüranlar yavaş yavaş sahneden itiliyor. Dikkat edildiyse genel bir toplumsal eylemciden söz ediyorum; karışık ve bulaşık bir tipten. Hep söyleyegeliyoruz; çeviri ya da telif, her türlü düşünsel ve politik akım, bu topraklarda deli rüzgarlar gibi gezinir. Ama kalıcı olan, özümlenen nedir? Bu gezintinin çoğunlukla yarattığı eklektisizm, bu düşünce ve eylem fırtınalarının doğal bir ürünü mü yoksa sosyal mücadelenin örgütlenemeyişinin yarattığı ağır bir fatura mı? Bölme, toplama, çıkarma ve çarpma: Matematiğin dört işlemini hala bilmediğimiz kesin gibidir. Liberal burjuva ideolojisindeki gibi bir rahatlıkta sosyalist devrimci eylemciyi sahneye çıkarabileceğimizi düşünüyoruz. Ta-

rihsel arka planı olan, yüksek ve uzun sosyal mücadelelerin ürünü düşüncelerle gelen otoriteler, sadece lafzı korumayı mücadele sayan zamanımızın geveze sözcüleriyle boşluğa yuvarlanırken hem bir toplumsal yoksulluğu hem de tarihin ve yaşamın ciddiyetini paradoksal biçimde hatırlatıyor. Ben bu hatırlamadan toplumsal bir sevinç duyanlardanım. Coşkulu bir hüzün buna eşlik ediyor. Biten bir tarih aynı zamanda bir başlangıçtır. Tarih mantığıyla bakılınca çok kısa olan bu anın, insan yaşamındaki dramatik sonuçlarını aşan ise, gerçek bir toplumsal eylemcidir. Kendimi bu sınıfta hissediyorum ve o an gerçek zorluklarım başlıyor. Bu sosyalist devrimci eylemcinin tarihsel zorluğudur. Tarih yapımının mütevazi birçok aktörü vardır. Ama tevazu, sosyalist devrimcinin, sadece kişiliğinin bir özelliğidir. Siyasetinde metodolojik olarak tevazu yoktur.

Nereye gelmek istediğim belli olmuş olmalıdır. Bu topraklardaki, bütün sol renkli hareketler öncelikle bulaşıktır. İdeal'e yolculukları sık sık kesilmiştir. Kanla kesilmiştir. Ya da sınıflar mücadelesi tarafından aşılmışlardır. Kesintiye kadar geldikleri, organik kendi tarihlerini, ideal'in yerine koymuşlardır. Bir kısmına bu bile ağır gelmiş, yerine şiddetiyle büyülendikleri burjuva ideolojisini (gizli, açık, örtülü, utangaç) ikame etmişlerdir. Bu yarım tarihler, onların tarih ve iktidar bilincine varmalarına yetmemiş, hiçbir zaman tam olarak çekemedikleri toplumsal yapının genel fotoğrafında da, nerede durduklarını görememişlerdir. Kendilerinin de aktör olduğu süreçlerin sonunda, burjuva ideolojisinin harmanladığı genel ve günlük, ideolojik, politik, kültürel yaşamda manipüle edilmeleri, fazla zor olmamıştır.

Emperyalist ve oligarşik merkezlerde, sosyal mücadelelerde, sosyalist devrimci öğeleri ve etkileri ayıklamak uzmanlık gerektiren bir sektöre dönüşmüş, geniş istihdam alanlarına yol açmıştır. Siyaset, ideoloji ve örgüt bazında bu kadar ince teknik arayışına solumuzun cevabı gürültülü bir vulgerleşme sürecidir. Önemli olan sınıflar mücadelesine iradi müdahalede bulunmak değil midir? Peki sosyalist rengi, yönü bulmak çok mu zordur? Yine sosyalizm gökten zembille mi inecek, kadrolar saksıda mı yetiştirilecek? Her türlü açılımını, bilinçli bir biçimde, burjuva ideolojisinin metodolojisiyle çarpıtarak özetleyip demagojiyle boğmaya ne zamandan beri sol deniyor. Bu ideolojik mücadeleden kaçıştır ve umurumuzda değildir. Çünkü bunlar artık sol değil-

Troçkist Sınıf Bilinci'nin imzasız başyazı gibi yazısı Yalçın Küçük'ün "kurmay kurnazlığının tuzağına düştüğünü" yazıyor. Genel olarak da bu süreçte "ordu övücülüğü" yapmakla suçlanıyoruz. Bazen de sayılıyoruz: 'Birkaç kişi.' Biz gene "bizi dikkate almayın" diyoruz..

dir. Girdikleri açık etkilenmenin bir göstergesi olarak bile bu durum için bir önem taşımıyor. Çünkü gidilecek yol kısa değildir. Türkiye'deki siyasal gelişmeler, sıçramalı ve tarih mantığından kopuk, dünya-tarihsel süreçlerden uzak ve süprizli ya da açıklanamayacak bir karakter taşımıyor. Sosyalist ideoloji çözümleme gücünü sürdürüyor. Ancak bu çözümlemenin, sınıf mücadelesi kavramından bile ürküp, sınıf tahliline girişmeyen, dünyada eşdeğer süreçlerden ve ne olup bittiğinden habersiz, tahlilde ayrıntıyı düzleyip boğan indirgemeci, vulgar solla bir alakası bulunmuyor. Tarih sahnesine nereden gireceğini bilemeyen bu eski aktörler, kimbilir belki de acemi oyuncuyu oynuyor.

Oysa yakın kısa tarihin sonuçları önümüzdedir. Bütün olumsuzluklara rağmen bu tarihin önemli bir unsuru olduğumuzda belirginlik kazandı.

Özalist Türkiye'nin illüzyonlarının ve suni konsensuslarının dağılması, sınıfların ideolojik-politik-kültürel ve ekonomik platformlarda çıkarlarını ve ittifaklarını aramaya koyulması, en azından bir sınıf mücadelesi platformunun şekillenmeye başlaması, otuz yıldır şiddet dalgaları ve toz bulutları arasında gizlenmeye çalışılan Türkiye gerçekliğinin daha üst bir politik dille tercümesi az bir toplumsal kazanım değildir. Bu aynı zamanda olgunlaşan ve konumu kabul edilen bir sol ve Kürt mücadele gerçeğinin de zîmni toplumsal olayıdır.

Toplumumuzun derinliklerdeki hareketini görememeyenler ya da TSK inisiyatifinden başka hiçbir şey görmeyenler, yakın mücadele tarihinden hiçbir deneyim edinemeyip boş yaşayanlardır. Sokağı poli-

tikleştirmede metod bulamayanlar, sokaktaki vatandaşın sağduyusuyla politik sahneye çıkıp, tarih yapmaya kalkıyorlar.

Toplumdaki kendiliğindenciliği, örgütsüzlüğü, parçalanmayı örgütlemenin baz alındığı, burjuva ideolojisinin hegemonyasında yaşayanların, adımlarını, düşüncelerini politikalarını zincirlemeyle bir silsile oluşturarak sisteme yürümeleri beklenemez. Onların sol olarak edindikleri alışkanlıkları ya da refkleksleri vardır. Kullandığınız anahtar sözcükleri ellerindeki text'in üzerine koymakla yetinirler.

Tartışma ve mücadele ayrı, ağırlıkları da biliniyor. Ancak her şeye hakim ve mutlak Amerika ya da TSK Genelkurmayı, sözünden çıkılmaz patronlardan oluşan bir dünya kurgulanıyor. Bunlar baş aktör bile değil tek aktör. Bu güçlerin iradelerine paha biçilemiyor. Akıllarına, bilgilerine. Her şeyi kontrol ediyorlar, yönlendiriyorlar.

Öyleyse tanrıya inanalım daha iyi. En azından korkutucu bir beklemeye eşlik eden bir 'iç huzur' var.

Oysaki toplumsal yaşamın zor irade kullanılır, kontrolü son derece zor, yönü belirsiz, genel karakteri kaotiktir gibi yargılarla şekillenen burjuva ideolojisi sıkı duruşunu bu korku ve kaygılara borçludur. Sömürünün gücü ve statükoyu korumak da bu kendiliğindenciliği örgütlemeyle bağlantılıdır.

Sosyalizmin toplumsal yaşamın işleyiş yasalarını, bilimi arkasına alarak bir bir ortaya çıkarma süreci son derece şiddetli ve sancılı geçti. Devrimlerle kullanılan yüksek iradeler burjuvaziyi paranoid süreçlere sürüklemiştir. Son otuz yılın sol ve Apoist Kürt iradelerinin yol açtığı toplumsal sarsıntılar da ortadadır. Bu tutkulu hareketlerin, yüksek iradi çıkışlarına bir toplumsal kaza, hata olarak bakma ve tanıtma eğiliminde olan burjuvazi, bu deneylerini toplayarak, soyutlayarak belli modeller kurmuştur. Ama bu onun ikna gücünün ve meşruiyetinin erimesinin önüne geçememiştir.

Böylece insanın kültürel, ideolojik, politik, sosyal tüm vasıflarından arındırılması, yani insanın insansızlaştırılması modeline geçilmiştir. Artık bilimin laboratuarlarda klonlayarak üretebileceği sıradan bir canlı türünden bahsediyoruz.

Sınıflar mı, ideolojiler mi? Yok, artık her şey sofistik bir oyundan ibaret.

Bu sürece yüksek irade kullanılarak direnilmelidir. İnsanın tekrar insanlaştırılması süreci zorlanmalıdır. Bu her türlü mutlaklığa karşı (Tanrı, ABD, Genelkurmay, Tekelli Burjuvazi...) bir mücadeledir.

Biz insana, örgüte sınıf mücadelesine, bilime, sosyalizme inanmaya devam ediyoruz. Mutlak güçlere ve onların mutlak belirleyicilerine inanan yüreklerinde ve beyinlerinde yenilen solcularla da ayrışıyoruz. İdeolojik ve politik üretimin, toplumsal eylemliliğin erdemlerine ve sonuç alıcılığına inanmaya devam ediyoruz. Her türlü toplumsal dinamiğe tarih bilinciyle yapıcı bir yön verilebilir.

Amerika Vietnam'dan kovulmuştur. Esir bir Amerikalının yirmi beş yıl sonra, çözülüşü takiben Vietnam'a elçi olarak dönmesi tarihin bir ritmi'dir, bitmesi değil.

Troçkist Sınıf Bilinci'nin imzasız başyazı gibi yazısı Yalçın Küçük'ün "kurmay kurnazlığının tuzağına düştüğünü" yazıyor. Genel olarak da bu süreçte "ordu övücülüğü" yapmakla suçlanıyoruz. Bazen de sayılıyoruz: 'Birkaç kişi.' Biz gene "bizi dikkate almayın" diyoruz. Yıllardır açık bir siyaset izleyen bir çizgi ve kişilikler olarak Genelkurmay Partisi'ne ya da Siyaset Belgesi'ne yazılmak istersek yazılırız. "Biz solcuyduk. Sol bitti. Artık modernist bir yaşam içerisinde durgun mutluluk peşindeyiz. Siyaset Belgesi bize istediğimiz bu konformizmi sağlar" deriz. Biz bunu yaparız. Ama sonra Ödep'lilerin (Sınıf Bilinci yazarları da içinde) Yeni Kürt'lerin durumu ne olur diye endişeleniyoruz. Onlara hangi duygu ve düşünce alanını bırakacağız.

İnsanlığın, belki de ilkinden daha kötü, bir yeni ortaçağı yaşadığı biliniyorsa, hiçbir kirlenme boğucu ve durdurucu bir karamsarlığa yol açmaz. Ben gerçekçi iyimserlik ile umutlu kötümserlik arasında önemli bir fark olmadığını düşünerek ikincisini kullanmayı yeğliyorum. Yapılması gereken, kirlenmeye bulaşmadan ve bulaştıkça temizlenmeye özen göstererek, bu dünyayı değiştirmektir.

Mutlak, kadim, değişmez belirleyici temel güç olarak genelkurmayı görmek bu güçlerin özgüvensiz doğalarındadır. Allah inancı içindeki Refah'ın Ordu karşısında pusmasını anlıyoruz. Gücün ve bilinemezin karşısında biat bu kesimin karakteristiğidir.

Toplumsal süreçler kar şısında hiçbir araştırması kalmamış, verili durumu da mutlak kabul eden, hasbelkader bir tarafında durduğu solun ve verdiği mücadelenin yarattığı sonuçlardan habersiz (iktidara gelmek ki düşünü bile kurmuyorlar ya dahapise düşmek'ten başka bir sonuç çıkaramıyorlar) ve takipçi olmayan bir sola bizim ne yaptığımızı anlatmanın imkanı yoktur.

Biz ise toplumsal etkiye açık olmayan hiçbir güç tanımıyoruz. Bir mücadele verildiği zaman kırılamayacak hiçbir inat da yoktur. Yanlış anlaşılma ya da yanlış tanınma kaygılarını yaratacak bir komplekse de sahip değiliz. Benim pek de olumsuz bulmadığım bazı sektörlerdeki Yalçın Küçük kompleksi ise bir işin yararlı olup olmadığının Yalçın Küçük Standartları Enstitüsü'nün onayından geçmesine bağlı olduğu gerçeğiyle ilgilidir. Yalçın Küçük kompleksi geliştiricidir. Hoca "bu iş iyi bir iş" diye buyurmakta, cemaat işin kerametini ararken dağıtmaktadır. Bu dağınıklık da iyidir.

Allahın bir ipi var: Tutunanlar çoktur. Sosyalizmin de bir ipi var. Bunu kördüğüm haline getirdiler. "Devrim ve sol yürüşümüzün, en zor zamanda, usta manevralarla yeniden kütlelerin içine girmeye başladığını ve kendisine her yerde yeniden tartışma alanları açmaya başladığını görüyorum. 'Restorasyon' kavramını da böyle anlıyorum; devrimci düşüncemiz, iddia eden duruma geçmiştir" (Yalçın Küçük, Devrimci Birlik, Hepileri, Aralık '97, s. 19)

Mesele bu kadar basittir. Kolaycı ve yakın devrim hayallerinin kurutup soldan başka programlara savurduğu ikmale kalmış beklemeli solcuların toplumsal süreçlerin ritmini yakalaması ise zordur.

Türkiye son otuz yılın mücadelesinin sonuçları üzerinden aktif bir muhasebe sürecine girmiştir. Sınıfların kendi içlerinde ve diğer sınıflara karşı mücadelesi yükselmeye ve şekillenmeye başlamıştır. İnişler ve çıkışlar gayet doğaldır. Kararsızlıklar, dengesizlik ve tutarsızlıklar mücadelenin karmaşıklığı ve şiddetinden kaynaklanıyor.

Biz ise net olmalıyız. Kamburu, sırtında yumurta küfesi olmayan tek güç aslında soldur. bizim zincirlerimizden başka kaybedecek bir şeyimiz yok. İdeolojik olarak sıkı durmalıyız. Politik olarak arayışlardan ve manevralardan korkmamalıyız. Biz istesek de kirlenemeyiz.Kendimize rağmen başkası olamayız■

YALÇIN KÜÇÜK

SOL MARKSİZM

ÇIKIYOR

Özden'den "Mahkeme Show"

Y.K

Solcu, sosyalist ve halkçı partilere giyotin oldu. Gözünü kırpmadı, hiçbirisinin kapatılma istemini reddetmedi, hiçbirisinin savunma hakkına saygılı olmadı. Ancak Cumhuriyet Başsavcısı'nın, "hiçbir ülkede bir parti kapatılmayı bu kadar hak etmemiştir" dediği, gizli tarikat örgütü Refah'ın karşısında dizi tutmadı, dili bozuldu, çenesi çalıştı ve bir mahkeme şov'dan sonra emekli oldu.

Kendi tarihine, hep en geri kararlara imza atmış ve bir tek ilerici kararı imzalayamamış bir kimse olarak geçti. Türkiye'de nesli tükenmiş ve yeniden yaşatılmak istenen, "gardrop atatürkçülüğü" akımının, emekçi düşmanı bir modernite anlayışının tuluâtını yaptı. Hiçbir olumlu, halk yararına ve ülkemizi ileriye götürecek adımın sahibi değildir; bir yargıca yakışmayacak kadar çok konuşan ve neredeyse ağzıyla ishal olan, bir âdemdir.

Anayasa Mahkemesi kurulduğundan beri hep itibar yitiren kurumların başındadır.

Bir tek ilerici kararın sahibi olamamıştır. Daha sonra, Turgut Özal adında bir oportünistin işe yaramadığını gördüğü 141-142 nci maddeleri bile, Türkiye İşçi Partisi'nin sağlam gerekçelerle, Anayasa Mahkemesi'nde dava yapmasına karşın, bunları savunmuş ve bunları ülkemize layık bulmuştur. İşçi Partisi'ni kapatmıştır.

Bir yargıç değil, sanki Arap Ülkeleri'ndeki halk düşmanı darbelerin mahkemelerinde bir savcı'dır. Her gün, halk düşmanı televizyonların stajyer kızlarına, "Oyacığım" ya da "Ahmetciğim" sözleriyle hitap eden, günde iki üç defa kendisini ekranda görmezse sinirleri bozulan bir showman'dır. Kendi kendisinin halkla ilişkiler müdürüdür. Yazık, ülkemizin, güzide sanatçıları olmaları gereken tiyatro ve operacıları, Yekta Güngör'ü bir adam sanmıştır.

Yekta Güngör Özden dönemi ile Anayasa Mahkemesi daha çok itibar yitirmiştir.

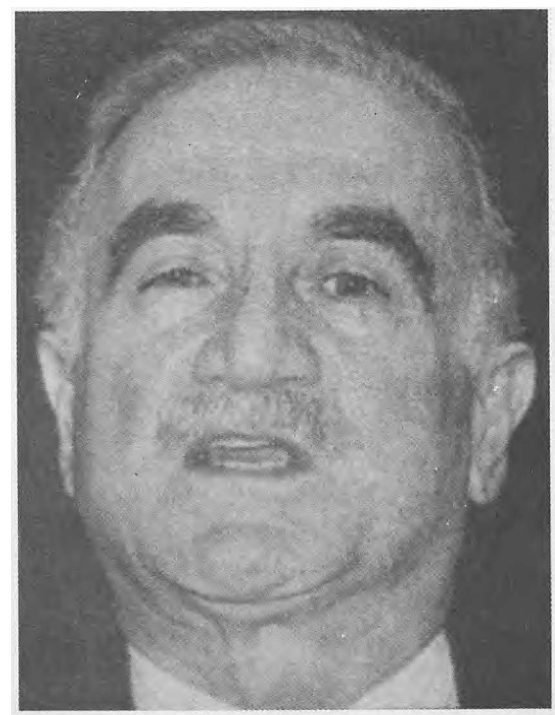

Anayasa Mahkemesi kurulduğundan beri hep itibar yitiren kurumların başındadır.

Bir tek ilerici kararın sahibi olamamıştır. Daha sonra, Turgut Özal adında bir oportünistin işe yaramadığını gördüğü 141-142 nci maddeleri bile, Türkiye İşçi Partisi'nin sağlam gerekçelerle, Anayasa Mahkemesi'nde dava yapmasına karşın, bunları savunmuş ve bunları ülkemize layık bulmuştur. İşçi Partisi'ni kapatmıştır.

Toprak reformu ile ilgili bütün davalara sırtını çevirmiş ve 1961 Anayasası'nda bir toprak reformunu kolaylaştıracak, kamulaştırma bedelleri ile ilgili hükmünü, dünyada görülmemiş bir bağnazlıkla, bir anayasa maddesinin anayasaya aykırı olduğunu söyleyerek iptal etmiştir Türkiye'de toprak reformunu, yapılmaz hale getiren Anayasa Mahkemesi'dir.

Eylülist dönemde, rejimin askeri mahkemesi olarak çalışmıştır. Pek çok politikacıyı "şov davalar" ile yargılamış ve onurlarını kırmıştır.

Önüne getirilen sol partilerle ilgili bütün kapatma istemlerini kabul etmiştir. Hatip Dicle, Leyla Zana'nın hapiste yatmasına katkıda bulunmuştur.

Özden, önüne getirilen sol partilerle ilgili bütün kapatma istemlerini kabul etmiştir. Hatip Dicle, Leyla Zana'nın hapiste yatmasına katkıda bulunmuştur. Bunların hiçbirisine, tarikat örgütü Refah'a tanıdıklarının binde biri savunma hakkı tanımamıştır.

Bunların hiçbirisine, tarikat örgütü Refah'a tanıdıklarının binde biri savunma hakkı tanımamıştır. Bir tek ve bir tek, 1974 yılında, yine Erbakan ve arkadaşlarının büyük ihanet ve ikiyüzlülüğüyle, '74 Affı'nın, şeriatçılar kısmı geçtikten sonra, solla ilgili maddesi, reddedilince, bu reddin iptaline "evet" demiştir; ancak, bu da, dâhi hukukçumuz, ülkücü katillerin aramızdan aldıkları, Profesör Muammer Aksoy'un, reddedilmez kanıtları üzerinedir.

Toprak reformu ile ilgili bütün davalara sırtını çevirmiş ve 1961 Anayasası'nda bir toprak reformunu kolaylaştıracak, kamulaştırma bedelleri ile ilgili hükmünü, dünyada görülmemiş bir bağnazlıkla... iptal etmiştir. Türkiye'de toprak reformunu, yapılmaz hale getiren Anayasa Mahkemesi'dir.

Anayasa Mahkemesi'nin bu talihsiz pratiğine Yekta Güngör'ün payı çok büyüktür. Cebeci'deki Dede Efendi Sokak'ındaki mahalle yaşamından tanıyorum. Hiçbir işi becerememiştir; Cumhuriyet Halk Partisi'nin Ulus Gazetesi'nde gazetecilik verilmiş, yapamamıştır.

Avukatlığa girmiş hukukçuluğun çenebaz'lık olmadığını hiç öğrenememiştir Ecevit, yetmişli yıllarda, bunu, Anayasa Mahkemesi'ne sokmuş ve hiçbir zaman yargıçlığı ve yargıçlığın ağırbaşlılığını öğrenememiştir.

Yekta Güngör Özden, Cumhuriyet Dönemi'nde, yükselmek için "hiç" olmak gerektiğini kanıtlayan büyük örneklerden birisidir.

Son defa, buralara gelmeden önce, her hafta gittiğim, Cumhurbaşkanlığı Konserleri'nin birisinde rastlaşmıştık; ben, müzikten vazgeçemediğim için gittiğim böyle yerlerde, iktidara tırmanmış tanıdıklarımı görmemek için özen gösteriyordum. Yekta Güngör hızlandı, yanıma geldi, "öpüştük" ve bana, bir hafta önce İstanbul'da olduklarını "federasyoncular" buluştuklarını, Can İnanç ve diğerleri kulağımı çınlattıklarını söylüyordu. Türkiye Milli Talebe Federasyonu, istihbarat örgütlerinin kontrolündeki, Milli Talebe Birliği'nden ayrı, çok büyük ve onurlu işler yapmıştır; "federasyoncular" bu nedenle birbirlerini hep anıyorlar, Yekta Güngör, Can İnanç, benden önceki kuşaklardandır. Ancak birbirimizi biliyoruz

Artık Yekta Güngör'ün bizim kulaklarımızı ve gözümüzü patlattığı dönem sona ermiştir. Kimsenin de kulaklarını çınlatacağını sanmıyorum. Umut ediyorum. ■

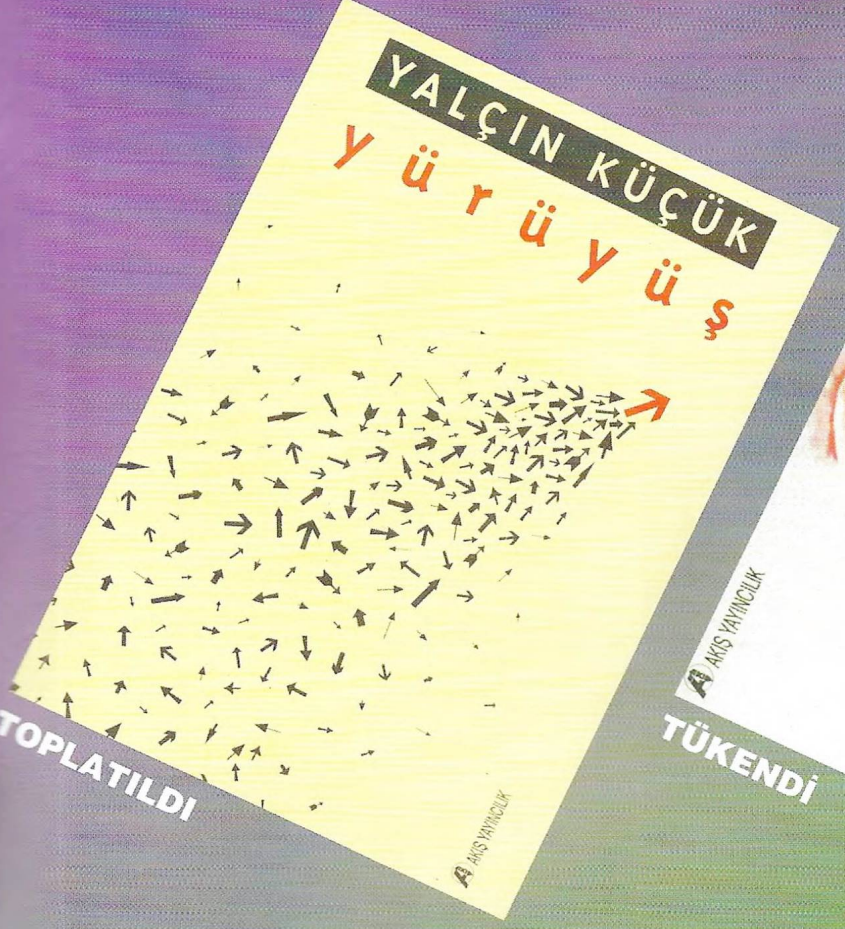

TOPLATILDI

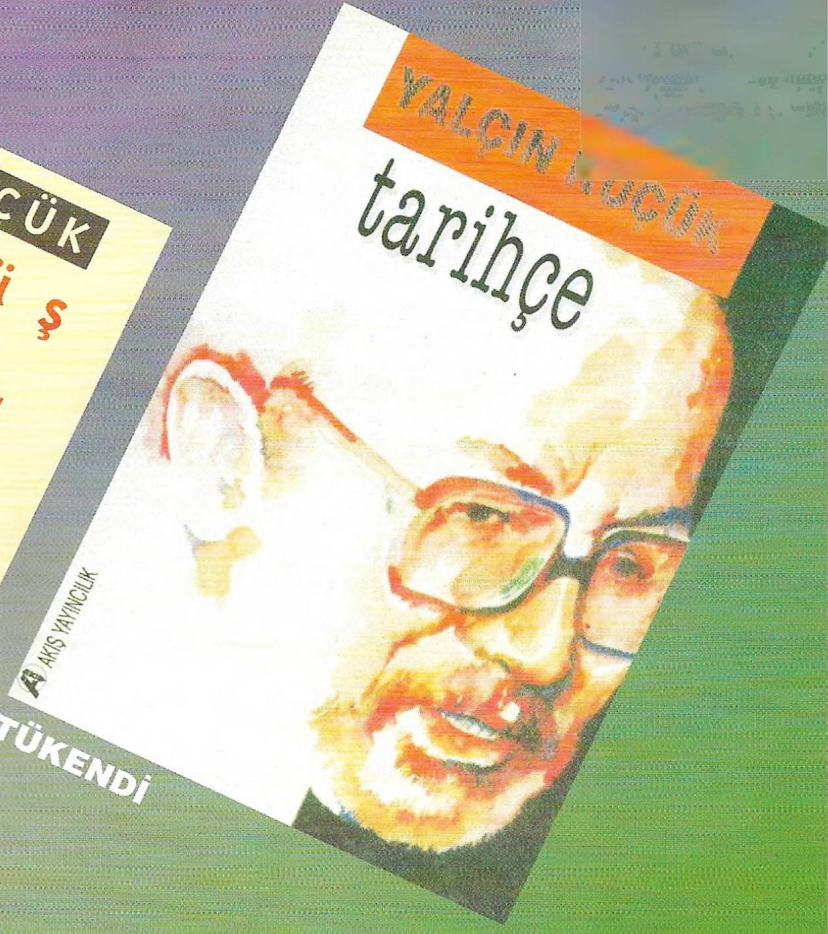

TÜKENDİ

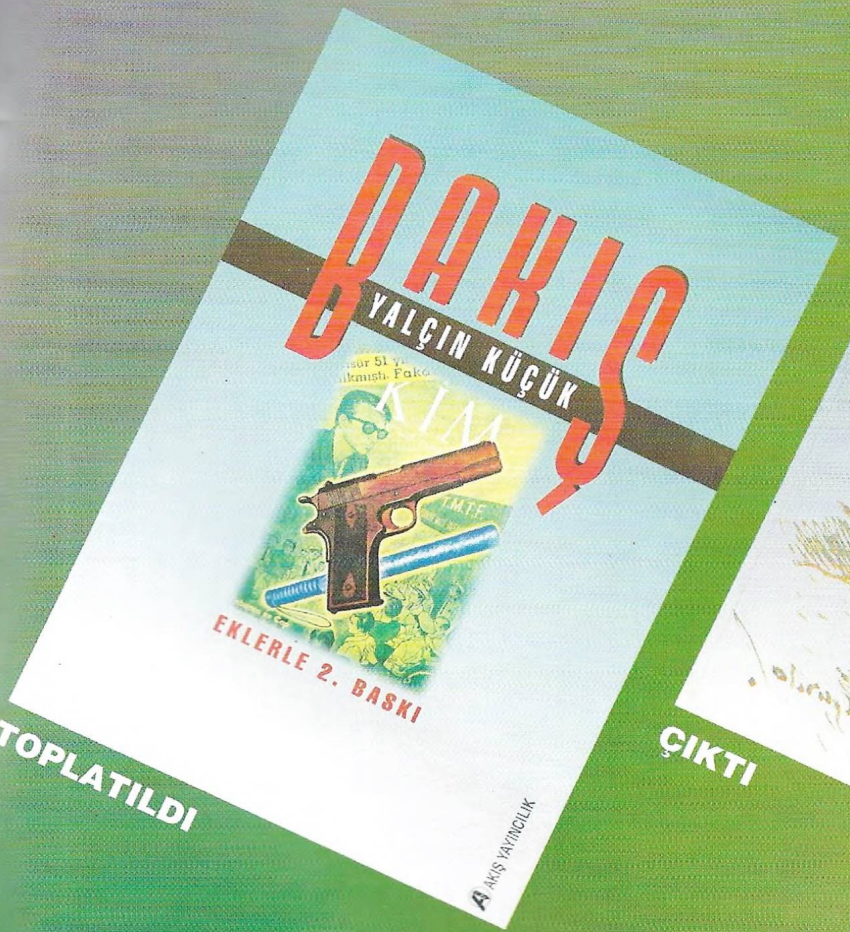

TOPLATILDI

ÇIKTI

AKIŞ YAYINCILIK
Büyük Parmakkapı Sokak 20/4 Beyoğlu / İSTANBUL
Tel & Fax : 0.212. 292 29 45
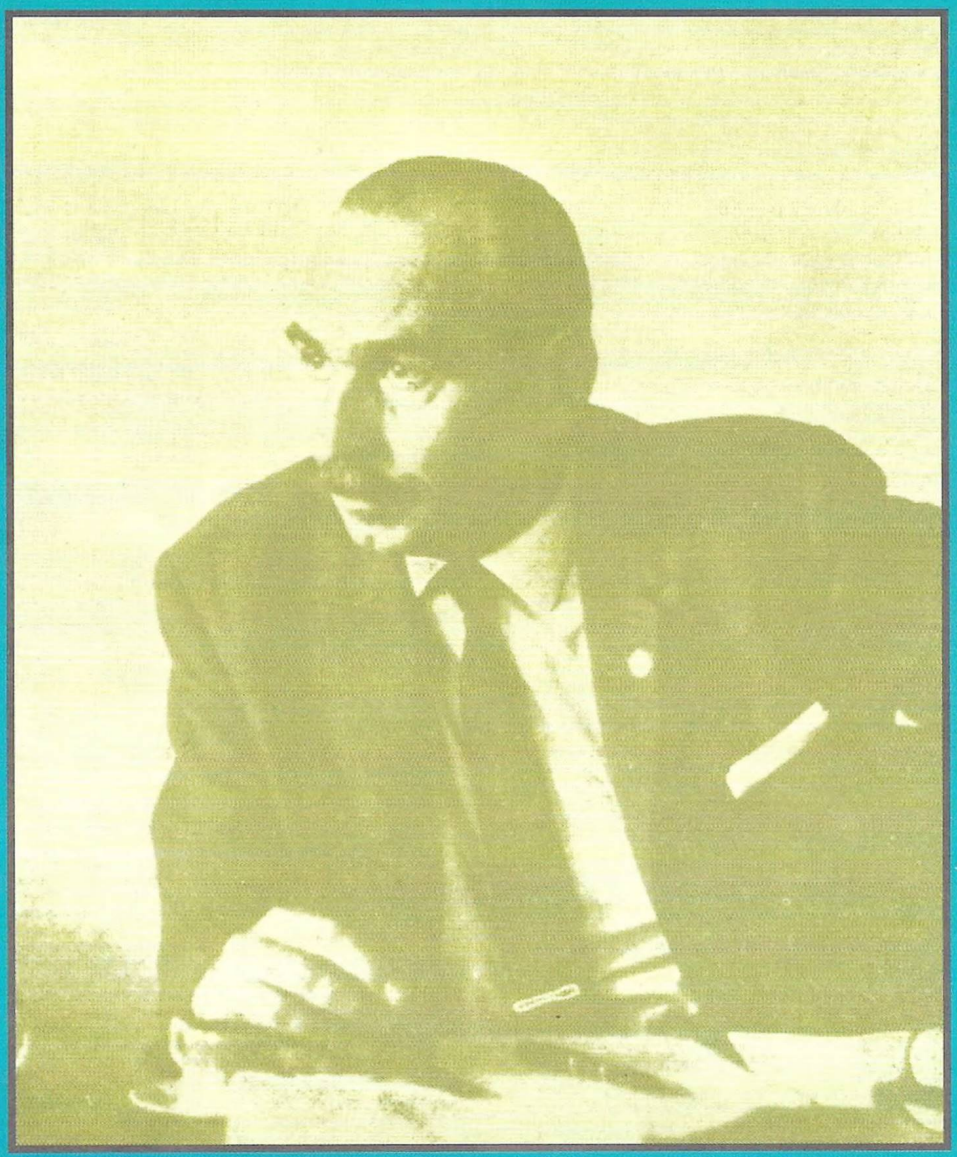
hepileri